

Edice Qfwfq

Petra Martinková

Tematická výstavba

spontánních komunikátů

Olomouc
2014

**Tematická výstavba
spontánních mluvených komunikátů**

Petra Martinková

Olomouc 2014

Obsah

Úvod	9
Text a jeho rysy	13
Typy textů	15
Mluvenost a psanost	16
Mluvená řeč	18
Psaná řeč	20
Spisovnost a nespisovnost	21
Popis experimentu a metody sběru textů	22
Pochopení zadání psaných textů	24
Osobnostní struktury komunikantů	26
Metoda práce při přepisu nahrávek	27
Užité metody při vlastní analýze	30
Faktory ovlivňující povahu zkoumaného materiálu	32
Charakteristika společenské situace	33
Komunikační situace	33
Monolog versus dialog	34
Kontakt komunikantů a komunikační kanál	36
Jazykový kód a jeho realizace v komunikační události	37
Základní cíl komunikační události, komunikační záměry	37
Komunikační funkce	38
Komunikační funkce trochu jinak	41
KF konstrukční	41
KF ilokuční	42
KF strategická	43
Shrnutí výsledků analýzy komunikačních funkcí	44
Tematická výstavba spontánních mluvených komunikátů	47
Uspořádání jednotlivých tematických bloků	50
Shrnutí analýzy tematických bloků	53
Analýza obsahu	54

Tematická výstavba spontánních mluvených komunikátů

Petra Martinková

Tato publikace vychází v rámci projektu Inovace studia obecné jazykovědy a teorie komunikace ve spolupráci s přírodními vědami, reg. č. CZ.1.07/2.2.00/28.0076.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

1. vydání

© Petra Martinková, 2014

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2014

Analýza obsahu – zápis obsahu OPJ	54
Předmětné objekty a věcné obsahy komunikace	56
Obsahy nocionální a pragmatické	57
Syntaktická analýza konkrétního komunikátu	60
Obsahově pragmatická segmentace textu	65
Metody užití při analýze	68
Rozbor syntaktických struktur mluveného textu	68
Defektní odchylky	72
Tematická výstavba	76
Tematické posloupnosti mluvených komunikátů	77
Metodologický rámec	79
Metoda tematických posloupností dle Daneše (1968)	79
Metoda tematického vývoje dle Maynardové (1986)	83
Metoda tematické struktury dialogu dle Leonga (2005)	83
Rámcový tematicko-rematický vývoj	84
Přerušení vývoje	84
Komplexní vývoj	85
Několikanásobný vývoj	86
Materiálová základna	86
Sonda	87
Modifikace klasických posloupností	88
Réma v tematické výstavbě	89
Problematika hypertématu	89
Přerušení tematicko-rematické linie	90
Přerušení na základě komunikační situace	90
Přerušení na základě asociace	91
Náměty pro další zkoumání	92
Závěrem	92
Seznam literatury	97
Resumé	101
Rejstřík	105
Přílohy	107

Úvod

Specifičnosti mluvených projevů nebyly po dlouhou dobu hlavním předmětem lingvistického zkoumání, studium jazyka primárně vycházelo z poznávání textů psaných. Vztah mluvenosti a psanosti v našem lingvistickém prostředí zkoumala Pražská škola, zvláštní pozornost je mu věnována v pracích Josefa Vachky (1939, 1942, 1948, 1964). Ten nepovažoval ani jednu komunikační soustavu za primární. Téma psanosti a mluvenosti v české lingvistice vystoupilo do popředí v šedesátých letech, svědčí o tom i sborník brněnské konference nazvaný *Otázky slovanské syntaxe* (1962). Charakteristiku mluvenosti včetně jejích diferencních rysů psanosti podal Hausenblas (1962) a podstatu rozdílů mezi mluvenými a psanými texty popsal Grepl (1962). Vysvětlit výstavbu mluvených projevů se pokusila Prokešová (1962). Toto období zkoumání mluveného jazyka je úzce spjato s výzkumy dialektologickými (Chloupek 1958, 1971, Michálková 1964). Mluveným projevům se již po dlouhou dobu soustavně věnuje Müllerová, která přispěla k poznání pauz (1986) a zejména k syntaktické výstavbě mluvených textů (1994). Pro náš výzkum byl velmi inspirativní její článek z roku 1989 ve *Slovu a Slovesnosti*, ve kterém autorka srovnávala mluvené a psané vyprávění.

V úhlu pohledu nadvětné syntaxe je nutno zmínit dílo Hausenblasovo (1971, 1984), Danešovo (1968), Sgallovo (1986). Pragmatickým a sémantickým aspektem koherence textu se věnovala Hoffmannová (1983), která společně s Müllerovou díky svým monografiím i jednotlivým příspěvkům v odborných časopisech a sbornících rozšířila v českých kruzích zájem o dialog a přinesla do našeho prostředí modifikovanou konverzační analýzu.

Na ruském materiálu se rysům mluvenosti věnují např. Zemská, ale také Koženiková, Chlupáčová, Kafková, Camutaliová a Bosák. O aspektech mluvenosti (běžně mluveného jazyka) se diskutovalo již v šedesátých letech i v souvislosti s termíny obecná a hovorová čeština (*Slovo a Slovesnost* 1962, Hronek, 1986). Promluvu jako verbálně kognitivní činnost zkoumá Nebeská (1992). Procesuální přístup při zkoumání komunikátu jako celku zdůrazňují Kořenský

– Hoffmannová – Müllerová – Jaklová (1999). Srovnáním mluvených a psaných textů se zabývali např. Starý (1992), Čadil (1993), obě tyto práce se zaměřují na jazyk psaný. Příspěvky týkající se komparace mluveného a psaného textu publikovala i Čmejrková (1993), která byla také jednou z editorek významného sborníku *Writing vs Speaking: Language, Text, Discourse, Communication* (1994), jenž obsahuje referáty našich i zahraničních lingvistů, kteří se účastnili stejnojmenné konference. Aspektům nejrůznějších komunikátů mluvených i psaných se věnovalo několik příspěvků na konferenci *Spisovná čeština a jazyková kultura*, která se konala v roce 1993 v Olomouci. Také v Ostravě v roce 1994 proběhla konference týkající se mluveného jazyka (*K diferenciaci současného mluveného jazyka*, 1995). Naší problematiky se dotýká i práce *Čeština na přelomu tisíciletí* (Daneš a kol., 1997), která však komunikační způsoby zkoumá bez výrazných vzájemných souvislostí.

Velmi podnětnými pracemi týkající se našeho tématu jsou *Mluvená čeština v autentických textech* (Hoffmannová – Müllerová, 1992), *Kapitoly o dialogu* (Hoffmannová – Müllerová, 1994), *Čeština v generaci dialogu* (Hoffmannová – Müllerová, 2008). Komunikační přístup monografie *Komunikace a čeština* (Kořenský, 1992) je nám velmi blízký, stejně jako interdisciplinární publikace *Pragmatika v češtině* (Hirschová, 1999) a *Stylistika a ...* (Hoffmannová, 1997), které jsou v mnoha ohledech významné pro zkoumání vztahů mluvenosti a psanosti. O aktuálnosti předkládané problematiky svědčí i popularizační rozhlasový cyklus *Čeština dnes a zítra*, který přispěl jako podklad pro vydání kolektivní publikace zprostředkující lingvistické poznatky veřejnosti (Čmejrková – Daneš – Kraus – Svobodová, 1996).

Z výše uvedeného nástinu literatury, který si neklade nároky na úplnost, vyplývá, že druhá polovina 20. století je charakteristická pluralizací zkoumání řečové činnosti. Jednou z příčin je tzv. komunikační obrat (linguistic turn). Detailně zkoumat běžně mluvený jazyk lze nyní díky rozvoji techniky a zároveň příklonu k procesuálnímu zkoumání komunikátů. „*Poslední desetiletí 20. století je v české lingvistice vůbec ve znamení oživení zájmu o vztahy mezi „mluveností a psaností“*“ (Alexová, 2000, s. 10).

Rostoucí zájem o mluvené projevy přesunuje předmět zkoumání od spisovného vyjadřování k užívání nejrůznějších výrazových prostředků (včetně nespisovných), jež fungují ve službách komunikační situace. Východiskem takových výzkumů jsou především spontánní neveřejné projevy, u nichž právě soukromý charakter zajišťuje zachování přirozenosti mluvčích. Podrobnější literatura k tématu je uvedena v seznamu použité literatury, který obsahuje jak práce monografické, tak i časopisecké.

Motivace našeho výzkumu spočívá ve snaze zjistit, nakolik je relevantní forma sdělení (psaná/mluvená) pro zachování (či modifikaci) obsahu předávané informace a jak se v této souvislosti mění či zachovává tematická výstavba spontánních mluvených komunikátů. V této knize využijeme analytického aparátu pro komplexní analýzu komunikačního procesu a textu (Kořenský a kol., 1987). Zevrubně se budeme věnovat tematicko-obsahové složce, která nejlépe vyhovuje zaměření této studijní opory. Považujeme za nezbytné při zkoumání textů přihlížet k množství mimojazykových skutečností, a neopomenout tak řadu pragmatických aspektů textu, které mohou mnohdy měnit komunikační funkce výpovědi, v některých případech dokonce smysl celého komunikátu. Přiklonili jsme se k interdisciplinárnímu zkoumání řečové činnosti, a proto je tato práce záměrně tvořena v průniku několika disciplín – teorie komunikace, teorie textu, stylistiky, sociolingvisti, konverzační analýzy, pragmalingvistiky a psycholingvistiky. Metodologicky se tato práce zaměřuje na empirické poznání obsahu mluvené a psané komunikace a hlásí se ke komunikačně orientovaným pracím.

V první knize se čtenář seznámí se základními termíny. Z konstitutivních rysů textu/komunikátu je největší pozornost věnována komparaci vztahu mluvenosti a psanosti, rozdílům a shodám v procesu produkce a percepce mluveného a psaného textu na pozadí spisovnosti/nespisovnosti.

V dalším oddílu knihy je obsažen analytický aparát, tedy konkrétní metodologický postup při analýze. Jsou zde uvedeny také základní souhrnné charakteristiky zkoumaného materiálu a následný rozbor komunikačních funkcí a tematických bloků konkrétních komunikátů. Jedná se většinou o rozhovory vyprávěcí, v nichž mluvčí sděluje posluchači (posluchačům) různé dojmy, zážitky, příhody

apod. Nejčastější situací pro pořizování nahrávek bylo setkání s přáteli, rodinné oslavy, běžné denní dialogy studentů na vysokoškolských kolejích. V menší míře jsou zastoupeny rozhovory z pracovního a školního prostředí. I tyto rozhovory jsou zážitkové, hodnotící a charakterizující. Výsledkem našeho nahrávání mluvčích jsou v polovině případech dialogy, v druhé polovině texty směřující od dialogu k monologu. O asymetričnosti mnohých rozhovorů svědčí dlouhé repliky mluvčích a minimální reakce příjemců sdělení. Po realizaci mluveného vyprávění následovalo sepsání příběhu samotným mluvčím, to nám umožnilo sledovat tentýž obsah z hlediska mluvenosti a psanosti. Repertoár nahrávaných komunikačních situací byl záměrně omezen, neboť potřebám našeho experimentu vyhovovaly pouze komunikáty s převahou narace, popř. komunikáty popisné. Všichni respondenti souhlasili s pořízením i zveřejněním nahrávky pro vědecko-výzkumné účely. Vzhledem k případnému zveřejnění práce na internetu, jsme považovali za vhodné v prepisech nahrávek některé údaje měnit (osobní jména, názvy institucí, místní jména apod.), jedná se o běžné opatření z důvodu zachování anonymity respondentů. V analyzovaných textech tedy záměrně nejsou uvedeny všechny údaje v původním znění, to však nemá žádný vliv na průběh analýzy, ani na její výsledky.

Následující kapitola přináší základní charakteristiku prostředí a účastníků komunikačních událostí, jejich pohlaví, věk, vzdělání a také přibližnou lokalizaci, odkud pocházejí, popř. kde v současné době žijí. Všechny nahrávky byly pořízeny v přítomnosti autorky studijní opory, proto analýza může zahrnovat vztah komunikantů a také některé výrazné neverbální projevy mluvčích, které dotvářejí celkovou charakteristiku komunikace. V této části praktického oddílu je popsána materiálová základna této práce. Jedná se o soubor autentických projevů, a to konkrétně padesáti mluvených a padesáti psaných textů od padesáti různých mluvčích. Jsou zde popsány i metody sběru materiálu. Prvotní fáze zpracování odpovídají standardním sociologickým postupům při kvalitativní analýze, čímž jsme zajistili validitu i reliabilitu našich výsledků (Silverman, 2005). V další fázi zpracování materiálu, tedy po pořízení digitálních záznamů na diktafon (výjimečně na MP3 přehrávač, popř. telefon), byly zhotoveny prepisy těchto nahrávek. Východiskem v této části nám byly monografie i články Hoffmannové

a Müllerové (viz Seznam literatury). Blíže jsou tato východiska i s postupem zpracování materiálu popsána v prvním oddílu praktické části. Po komparaci mluveného a psaného textu jsme ve druhém oddílu praktické části komunikáty rozčlenili do replik a napříč tematickými bloky a určili jsme komunikační funkce obsahově-pragmatických jednotek. Třetí oddíl praktické části je zaměřen na rozbor tematických bloků, jejich vývoj a totožnost. Čtvrtý oddíl je věnován analýze obsahu mluvených a psaných komunikátů. Prostřednictvím pojmu pragmatických a nociónálních významů a s pomocí výsledků z předchozích praktických oddílů zkoumáme obsahovou totožnost/netotožnost komunikátů, jejichž téma bylo identické, forma odlišná. Navrhujeme také dva alternativní způsoby, jak by bylo možné identitu komunikátů zjistit a věnujeme se zejména způsobům analýzy tematické výstavby.

Vycházíme z předpokladu, že mluvený a psaný text, ve kterém autor realizuje totožné téma, umožní odhalit jinakosti a stejnosti obou komunikačních způsobů.

Cílem této opory je pojednat o experimentálním výzkumu, kde byla zkoumána obsahová identita srovnáním konkrétních mluvených a psaných komunikátů na pozadí jejich tematické výstavby. V experimentálním výzkumu vycházíme z mluveného jazyka, neboť analyzované texty byly ve všech případech nejdříve spontánně proneseny, poté „připraveně“ sepsány. Písemné texty zachováváme v podobě, v jaké jsme je převzali od mluvčích, neopravujeme prohřešky proti pravopisu, ani stylistické nedostatky, v mluvených textech zachováváme veškeré prostředky produktorem zvoleného kódu, tedy nářeční výrazy, prvky obecné češtiny, vulgarismy, tzv. emotikony atd.

Text a jeho rysy

Jednotky, jež komunikanti produkují v komunikačním procesu a jejichž prostřednictvím dochází k uskutečňování komunikace, bývají nejčastěji nazývány texty (Hirschová, 1989, s. 5). Někdy bývají synonymně k pojmu text (jindy s jemnou diferenciací) používány termíny promluva, projev, diskurz, komunikát (Encyklopedický slovník češtiny, 2002, s. 489). Text (jednotka vyšší než věta) se

do popředí lingvistického zájmu dostal po tzv. komunikačním obratu. Je to útvar komplexní a složitý, obsahově i formálně soudržný (Hirshová, 1989, s. 5).

Hausenblas (1984) terminologicky definuje text šesti způsoby. Prvním míní verbální písemný výtvar jako sepsaný výsledek, v tomto významu je text užíván běžně, neterminologicky. Za druhé uvádí text ve významu jazykového komunikátu (písemného i ústního), který je základní jednotkou aktu sdělování. Třetí pojetí textu je širší, zahrnuje jakýkoli komunikát (včetně nejazykového). Jako čtvrtý v pořadí je text chápán jako jazykový proces (řeč, parole). Páté pojetí vychází z kombinace druhého a čtvrtého způsobu, rozumí se jím tedy souhrn všech řečových výtvarů. Poslední šestý způsob vznikl zkřížením třetího a pátého pojetí, text jako souhrn všech výsledků komunikativního charakteru, zahrnuje tudíž i neverbální výtvar.

Z výše uvedeného přehledu se našemu pojetí nejvíce přibližuje pojetí třetí, v této monografii chápeme text jako komunikát charakteristický svou jednotící komunikační funkcí, jako jednotku vznikající v procesu verbální (i neverbální) komunikace. Jsme si vědomi toho, že rozbor textu nelze omezit pouze na popis struktury, text je pro nás totiž především komunikátem v konkrétní komunikační situaci.

Text by měl být obsahově jednotný (koherentní). „*Spojitosti obsahu odpovídá jazykové vyjádření, text musí být kohezní, tj. výrazově spojitý, a to jak v jednotě stylové, tak především v navazování jednotlivých výpovědí nebo odstavců a větších celků*“ (Čechová, 2008, s. 121). K jednotě textu slouží navazovací částice, opakování slov, deiktická zájmena a příslovce, odkazování v rámci textu i mimo něj, dále taktéž prostředky gramatické, např. rod a číslo (Čechová, 2008, s. 121). Text lze členit v několika rovinách, ve stylistice např. po dvou liniích – horizontální a vertikální, v teorii textu (Mluvnice češtiny 3, 1987, s. 634 n.) se upřednostňuje v terminologii členění lineární a nelineární.

Každý text má své vlastnosti, jednou ze zásadních je zmíněná koherence, další je situační vázanost (zejména u textů mluvených). Text je vždy vytvořen s nějakým záměrem, jemuž je přizpůsobena volba příslušných komunikačních prostředků. S tím souvisí intencionalita neboli zaměřenost, která v sobě zahrnuje dvě vlastnosti textu – adresnost a akceptabilitu (přijatelnost). U textů bývají

uváděny i znaky jako komplexnost, informativnost, a intertextualita (Hirshová, 1989, s. 19n.).

Typy textů

„Aby bylo možné typizovat texty, je nutné vytvořit předpoklady pro typizaci komunikačních událostí.“

(Hirshová, 1989, s. 38)

Hirshová (1989, s. 74) uvádí, že problematika třídění textů souvisí se snahou zachytit co největší počet rysů, které jsou pro určitou skupinu textů vždy rozhodující. Uvádí možné dělení dle rozhodujících rysů na texty monologické, dialogické, převážně mluvené, psané, připravené, spontánní atd., dále podle uspořádání obsahu na texty popisné, argumentační a instruktivní. Reflektuje taktéž pojetí v Mluvnici češtiny 3.

Mluvnice češtiny 3 (1987, s. 638 n.) nepředkládá jednotnou typologii textů, nýbrž odkazuje na čtyři nejdůležitější kritéria, jimiž je povaha prostředků, podmínky komunikačního aktu, funkční styl a složenost textového útvaru. Pomocí prvního kritéria texty třídí na „převážně“ verbální, smíšené a neverbální, druhé kritérium rozlišuje texty připravené a spontánní, vázané na kontext a dekontextualizované, prostřednictvím třetího kritéria vymezují texty spadající do oblasti prostě sdělovacího stylu, vědeckého atd. a závěrečné kritérium od sebe odlišuje texty jednoduché a komplexní.

Text a jeho konstituující prvky v určité komunikační situaci

Hlediska, která formují text, spadají do širší charakteristiky KS, v níž daný text vzniká. Jsou jimi např. oficiálnost/neoficiálnost, veřejnost/neveřejnost, mluvenost/psanost, připravenost/nepřipravenost (Uličný, 2006, s. 41).

V nepřipravených mluvených projevech (všechny námi sesbíraný materiál) působí různí činitelé – nepřipravenost (bezprostřední reakce), mluvenost, prostě sdělovací funkce, soukromý charakter komunikačního aktu, silná vázanost na KS, přímý kontakt s adresátem, silná expresivita a emociálnost. Těmito faktory

je podmíněn výběr a uspořádání jazykových prostředků, dále také individuálními vlastnostmi mluvčího, jeho vyjadřovacími schopnostmi apod. (Müllerová, 1994, s. 118).

Mluvenost a psanost

Problematika mluvenosti a psanosti je velice obsávná. V přirozeném jazyce je komunikováno skrze písemnou (psaná řeč) a zvukovou (mluvená řeč) formu. Vztah mezi těmito dvěma způsoby je velmi spletitý a nejednoznačný, existují dokonce teorie, pojednávající o dvou variantách systému jednoho. Lingvistické teorie nejsou jednotné, způsobuje to nejasnosti, zda se jedná o jazyk ve smyslu langue, tedy systémovou záležitost, nebo se to týká již konkrétních komunikátů, tedy parole.¹

Lingvisté mají odlišné názory na to, která komunikace je primární – zda psaná, či mluvená. Někteří považují psané komunikáty za odvozené (De Saussure, 1898, Čermák 2008), jiní přistupují k oběma typům komunikace jako k systémům autonomním (Vachek, 1942). Adam (2009, s. 222) však upozorňuje, že nejde o zcela protichůdné přístupy: „ (...) jednotlivé teorie, přístupy, či názory se spíše nacházejí na různých bodech pomyslné stupnice mezi krajním autonomismem glosematiků a krajním heteronomismem sausserovským.“

S mluveností a psaností současná jazykověda zachází jako se dvěma dimenzemi jazyka, jež má uživatel ve svém vědomí, a užití jednoho z modů se vždy odehrává na pozadí toho druhého. Termínům mluvený a psaný komunikát Daneš (1994, s. 47) vyčítá, že opomíjejí stranu příjemce, není vžito užívat termíny třeba poslouchaný a čtený komunikát, a že je kladen větší důraz na produktora.

Z pohledu vývoje jedince se pak nabízí o něco jednodušší odpověď na vztah primárnosti mluvené a psané komunikace – zdravý jedinec si jako dítě nejprve

¹ V této práci se oprostujeme od pojetí psaného jazyka jako rukopisného, tedy rukou psaného, nýbrž využíváme parolového termínu řeč. Psanou řečí nazýváme souhrn realizovaných prostředků v zaznamenané „vizuální podobě“, máme na mysli tedy komunikáty psané, tištěné a nově i elektronické. Poslední zmiňované jsou právě na přechodu mezi mluvenou a psanou řečí, užívají prostředky obou komunikačních způsobů (Adam, 2009, s. 221 n.).

osvojuje mluvenou podobu jazyka, teprve později podobu psanou zejména k vedení dialogu s institucemi (Alexová, 2000, s. 16).²

Psanost a mluvenost definovala prostřednictvím opozic Hofmannová (1997, s. 76 n.), učinila tak pomocí vlastností jako způsob kontaktu, spontánnost, implicitnost atd. Základní znaky shrnula do tabulky již v práci dřívejší³:

Psaný text	Mluvený text
přípravenost, plánovitost, formálnost	nepřípravenost, spontánnost, neformálnost
dominantní orientace na obsah	orientace na pragmatické složky komunikace
složitější tematika	jednodušší tematika
dekontextualizace	kontextualizace
statičnost	dynamičnost
retrospektivní zaměření	prospektivní zaměření
integration	involvement
abstraktnost, racionálnost, analytičnost, logičnost	konkrétnost, subjektivnost, emotivnost
organizovanost, uspořádanost	neorganizovanost, neuspořádanost
komplexnost	fragmentárnost
explicitnost	implicitnost

² Jiné pojetí psanosti a mluvenosti nalezneme např. u Čmejrkové (2006, s. 56), která protilehlé pojmy vysvětluje třemi body. Nejobecněji pojatá mluvenost a psanost se rovnají ústnosti a gramotnosti, jedná se o dvě kulturní techniky a sociální aktivity. Zde Čmejrková (2006, tamtéž) uvádí, že společnost se bez psané kultury obejde, bez mluvené však nikoli. Čmejrková (2006, s. 60) přibližuje námi zmíněnou tematiku pojetí mluvenosti a psanosti, uvádí také dva názory. Jeden tvrdí, že existují dva jazyky – mluvený a psaný, druhá koncepcí oponuje tím, že se jedná o dva existenční módy jazyka jednoho. Autorka kapitolu týkající se této problematiky uzavírá tezí, že mluvení a psaní jsou systémy rovnocenné a že ke zkoumání obou modů by se mělo přistupovat jako ke specifickým systémům neodvozeným.

³ Tabulka byla převzata z Hoffmannová (1992, s. 68).

Psaný text	Mluvený text
určitost	neurčitost
komplexnější syntaktické struktury (subordinace atd.)	koordinace, juxtaopozice, eliptičnost, neúplná realizace syntaktických konstrukcí
kondenzace, nominalizace, pasívum	opakování, korektury a rektifikace, „false starts“, návraty, frekvence deiktik, osobních a ukazovacích zájmen, vycpávkových výrazů, členících signálů
interpunkce	parajazykové a mimojazykové prostředky
spisovnost	nespisovnost
monolog	dialóg

Je nutno si uvědomit, že s nárůstem technických možností se relativizují tradiční odlišnosti mluvených a psaných komunikátů. Některé starší formulace nemusejí být platné v celé své míře (Müllerová – Skácel, 1997, s. 52): „*Pro psaný jazyk je příznačná tendence k monologičnosti.*“ Naopak se domníváme, že v psané komunikaci lze v posledních letech vlivem sociálních sítí (např. ICQ, Facebook) nalézt výrazná tendence k dialogičnosti.

Mluvená řeč

Specifika mluveného projevu vyplývají z nedostatečné syntaktické uspořádanosti myšlenek mluvčího, také mnohdy z nepřipravenosti a ze snahy co nejrychleji a co nejpřesněji sdělit své myšlenky. Pro mluvený jazyk jsou podle Čermáka (2008, s.7) charakteristické následující rysy: nespisovnost, morfologické odlišnosti, rektifikace, přeřeknutí, hezitační zvuk. Čermák (tamtéž) uvádí vnější (sociolingvistické a situační) parametry mluveného jazyka.

Povaha mluveného jazyka lze identifikovat dle toho, zda je text skutečně mluvený (a nikoli čtený), dialog a méně už monolog, zda jsou si partneři komunikace blízcí (nikoli neznámí lidé). Mluvenost dále podmiňuje sociální a situační rovnost, soukromostí, neformálností, interaktivitou (nikoli řečovou aktivitou pouze jednoho z komunikantů), bezprostředním kontaktem (in praesentiam), účastí dvou komunikačních partnerů, spontánností a nepřipraveností, soukromostí (přímo říká nenuceností). Poslední podmínku pro zachycení povahy mluveného jazyka je neuvědomění posluchače o tom, že je nahráván. Splněním těchto parametrů se podle Čermáka docílí autentického a prototypického jazyka. Se všemi těmito striktně vymezenými podmínkami se zcela neztotožňujeme – i monologizovaný dialog mezi třemi méně blízkými lidmi (i sociálně nerovnými) stále považujeme za mluvený jazyk, kterému nikterak tyto parametry neubírají na jeho charakteristice mluvenosti. Z pohledu mluvenosti jsou pro nás relevantní objektivní slohotvorní činitele jako soukromost, spontánnost a nepřipravenost, taktéž souhlasíme (v rámci požadavku autentičnosti) s nutností nevědomosti účastníků dialogu o pořizování nahrávky. Čermák (ČMČ, 2008, s. 8) stanovuje i vnitřní lingvistické parametry mluveného textu, které však nelze v celistvosti zobecňovat, protože se mohou výrazně lišit podle mluvčího. Za nejčastější gramatické rysy považuje jednodušší flexi⁴, nepoužívání opisného pasíva, parataxi, neukončené věty. Lexikálními rysy příznačné pro mluvený jazyk jsou lexémy ze všech vrstev jazyka, užití frazémů, streeotypů a různých formulí. Z textového hlediska je charakteristický vysoký výskyt hodnotících slov, evaluativních lexémů, částic atd., zesílená deixe vyvolaná zesílenými potřebami vyjadřovat časoprostorové vztahy.

Pro mluvený nepřipravený projev je ze syntaktického hlediska charakteristická i neúplnost vyjadřování, eliptické konstrukce, v aktuálním členění větěm subjektivní pořádek slov, vyšínutí z větné vazby (anakoluty), syntaktické jednotky v juxtaopozici (kladení vedle sebe), funkce spojky a není spojovací, nýbrž spíše prostě navazovací, dále prvky spjaté s technikou vyjadřování (abych tak řekl, jak říkám, no a) – slouží k získání času a dále také slova s nevyhraněným pojmovým

4 Z výzkumu Ondřeje Bláhy (2010) jako flektivnější vychází jazyk mluvený.

obsahem se společnou funkcí ve výpovědi, a to jednak upoutávání pozornosti posluchače, navazovací, modálně hodnotící, parenteze. Nepřipravený a spontánní mluvený projev nese výrazné stopy časového tlaku, mluvené slovo plyne, nelze ho vrátit, kdežto k textu psanému je možno se opakovaně vracet (Müllerová, 1994, s. 120 – 121).

Zkoumání těchto jazykových prostředků však není předmětem této práce, i když si uvědomujeme, že naše materiálová základna může být cenným zdrojem poznatků i při zkoumání mluvenosti a psanosti z tohoto pohledu. Nepopíráme, že texty obsahují množství zajímavostí, na které (jednak z časových, jednak z rozsahových) důvodů vůbec neupozorňujeme. Tyto jevy záměrně ponecháváme pro analýzy příští.

Psaná řeč

Psaný komunikát ve srovnání s mluveným naskýtá větší možnosti plánování a přípravy, časová linie mu umožňuje jednotlivé části textu přeformulovat. S těmito vlastnostmi tvorby psaného textu souvisí i jeho větší míra organizovanosti a uspořádanosti (Krčmová, 1995). Komplexnost a komplikovanější výstavba, obtížnost jsou však v souladu s tím, že psaný text čtenáři poskytuje dostatečné množství času na dešifrování sdělovaných informací. „*Čteme-li psaný text, chybí nám možnost jakéhokoli kontaktu s autorem.*“ (Čmejrková, 2006, s. 66)

Psaný komunikát nepředpokládá jednotu místa a času mezi produktorem textu a receptorem. Strukturu mluvených a psaných projevů ovlivňuje silná vázanost na komunikační situaci v případě mluvených komunikátů, kdežto pro texty psané je příznačná dekontextualizace (Hoffmannová, 1997). Reciprocita a možnost okamžité zpětné vazby je však vlastní spoustě komunikátů psaných – konverzace na chatu, přes email, sms a jiné internetové sociální sítě. Rozvoj komunikačních technologií způsobuje prolínání ustálených modelů psanosti a mluvenosti. Psané elektronické texty jsou dialogické, dostává se do nich více expresivity, jež byla jedním z charakteristických rysů mluvenosti. Tyto texty jsou také tematicky jednoduché a orientované na sociálně psychologické a pragmatické složky

komunikace, jsou však zachyceny grafickými prostředky, proto se jedná o komunikaci kolísající mezi psaností a mluveností (Jandová, 2007, s. 37). I přes rozmach komunikačních technologií se nezměnilo se nic na skutečnosti, že psané texty v oficiálním prostředí plní prestižnější funkce.

Spisovnost a nespisovnost

V českém prostředí se zkoumání problematiky mluvenosti a psanosti neobejde bez přihlídnutí k dichotomii spisovnost/nespisovnost (Čmejrková, 2006, s. 71).

Nebeská (1996, s. 114nn) uvádí, že rozmezí mezi kodifikovanou normou a převládajícím územ v současné češtině je především rozpětím mezi psaností a mluveností češtiny (s obousměrným přesahem). Mluvenost/psanost je opozicí přirozenou, kdežto spisovnost/nespisovnost umělou. Podle Nebeské by mělo v rámci péče o jazykovou kulturu docházet k vyladování těchto dvou opozic. Na rozestupu mluvené a psané formy češtiny se podílejí vztahy mezi komunikačními a jazykovými normami v komunikaci mluvené a psané.

Nepřipravené mluvené projevy proto nelze zkoumat jen na pozadí textů písemných a spisovných (Müllerová, 1994, s. 120 – 121). V psaném jazyce se zpravidla autor drží spisovného jazyka (není tomu tak vždy), v jazyce mluveném vybíráme mezi češtinou spisovnou a varietami mluvené češtiny s ohledem na danou KS (Čmejrková, 2006, s. 71).

Z pohledu prestiže je jazyk psaný hodnocen jako mnohem vyšší, to souvisí jednak se spisovností a jednak se školním prostředím, kde psaný jazyk převládá (Alexová, 2000, s. 16). Čmejrková (2006, s. 76) cituje příspěvek Robin Lakoffové z konference Spoken and written language (1982), která ovšem upozorňuje na klesající prestiž psaného slova a naopak stoupající prestiž mluveného (spontánního a bezprostředního) projevu, která je podporována v audiovizuálních médiích.

Spisovnost a nespisovnost patří k otázkám, kterými se česká lingvistika dlouhodobě zabývá. Velmi bojovné bývají příspěvky týkající se obecné češtiny, rozšíření tohoto interdialektu a požadavků její kodifikace. Kořenský (2006, s. 87)

uvádí, že spory týkající se funkční stratifikace češtiny ožily opět v roce 2005. Tento dlouhodobý polemický proces probíhá již od padesátých let a existují dvě opozice se základními paradigmatickými rozdíly. Zastánci prvního směru zastávají názor, že spisovná čeština nemá přirozeného nositele, že se jedná o jazyk nedostatečně funkční. Zastánci opozice tvrdí, že spisovná čeština je naopak jednotný jazyk pro komunikaci psanou i veřejnou komunikaci mluvenou a plní funkci integrační.⁵

Vzhledem k zaměření naší práce, se nebudeme touto problematikou hlouběji zabývat, v zajímavých případech na ni poukážeme v praktické části u konkrétních případů. Pokud se prvky obecné češtiny v našich nahrávkách (v omezeném počtu) vyskytují, užívají je zejména čeští mluvčí. Moravští mluvčí, kterých je v naší materiálové bázi převaha, v dialozích více tíhnou ke spisovnosti, v textech se však objevují i nářeční výrazy.

Popis experimentu a metody sběru textů

Při sběru materiálu nám byla oporou sociologická východiska pro kvantitativní analýzu (Kubátová, 2006, Silverman, 2005). Pro potřebu této práce jsme pořídili záznamy projevů běžně mluveného stylu. Jedná se o padesát mluvených textů, padesát psaných textů od padesáti různých mluvčích. Komunikáty jsou z nejrůznějších komunikačních situací příznačných pro každodenní soukromý i pracovní život. Mluvčí jsou ženy i muži různého věku, s odlišným vzděláním i různých profesí. Nahrávky byly pořízeny v letech 2009 – 2011, dohromady tvoří téměř hodinu a půl čistého času využitého k přepisu a následné komparaci s pořízeným materiálem psaným. Průměrná délka nahrávky je 1 minuta 45 sekund, nejkratší nahrávka má 27 sekund a nejdelší trvala 8 minut 15 sekund. Nahrávání

5 K této problematice blíže viz Havránek (1963), Hronek – Sgall (1992), Sgall – Panevová, (2004), Čermák – Sgall – Vybíral (2005), Svobodová (2009), Hladká (2008). Současným stavem českého jazyka na pozadí spisovnosti/nepisovnosti se zabývají i Daneš (1997), Krčmová (1997), Uličný (2000) a další.

probíhalo převážně na Moravě, právě proto jsou v nahraném materiálu moravští mluvčí.⁶ Pokud se v nahrávkách objevují mluvčí z Čech, jedná se o vysokoškolské studenty studující na Moravě, a to buď v Olomouci, Opavě, anebo v Brně. Přesnější charakteristiku vypravěčů, jejich základní sociologické faktory lze nalézt v kapitole věnované osobnostním strukturám komunikantů a předmětům řeči (viz 2.4.4), kde je možno z výšečových grafů zřetelně rozpoznat zastoupení jednotlivých skupin. Sociologické faktory mluvčích společně se stručným popisem komunikační situace uvádíme i u každého analyzovaného textu v záhlaví tabulky.

Komunikáty nejsou výrazně typově rozrůzněné. Všechny analyzované nahrávky mají z pohledu strukturaře nesou znaky dialogického textu, převážně jsou uvozeny iniciační replikou pořizovatele nahrávky s komunikační funkcí výzvy, popř. otázky. Tento iniciátor dále do dialogu verbálně nevstupuje (popř. minimálně). Vstupy ostatních účastníků dialogu jsou žádoucí, neboť s pořizováním nahrávky v konkrétním čase nebyli obeznámeni, byl tedy dodržen požadavek autentičnosti a naprosté přirozenosti při vypravování. Mluvčí v průběhu nahrávání nevěděli,⁷ že jsou jejich příběhy v daném okamžiku zaznamenávány na diktafon. To nám umožnilo pracovat s autentickým mluveným jazykem. Po ukončení vyprávění byla mluvčímu dána následující instrukce:

„Sepište prosím příběh, který jste vyprávěli. Snažte se o standardní písemné vyjádření totožného obsahu. Žádáme Vás, aby psaní textu proběhlo bez ohledu na formu mluvené verze.“

I přestože jsme mluvčím sdělili, že nepožadujeme věrné zachycení mluveného slova, že nám jde o standardní psanost,⁸ jsou obě varianty mnohých

6 U každého mluvčího uvádíme oblast, popř. přímo město či vesnici, odkud pochází. Není však primárním záměrem této práce sledovat lokální odlišnosti, i když v některých případech na typické regionální prvky v projevech upozorňujeme.

7 Respondent byl však v nedávné minulosti (např. týden, měsíc) upozorněn, že nahrávka bude někdy v budoucnu pořízena a jeho text následně použit k rozboru. Získání souhlasu tedy proběhlo před uskutečněním nahrávky a mluvčí zároveň v danou dobu nevěděli, že je nahráván, čímž byla ošetřena možnost stylizace do nepřirozené podoby. Nedochází tak k porušování autentičnosti materiálu.

8 Mluvčí se i přes obdržení instrukcí často opakovaně dotazovali, jak mají příběh sepsat. V takových případech jsme jim standardní psanost vysvětlili přirozeným užitím psa-

vypravování charakteristické vzájemným prolínáním rysů mluvenosti a psanosti. Jak účastníci experimentu pochopili zadání a jaké mělo jejich rozdílné pojetí dopady na výsledky výzkumu, přibližujeme v následující kapitole. Počáteční i koncové pasáže nahrávek (pokud se nám je vůbec podařilo zachytit) jsme elidovali a zanechali jsme pouze pro nás klíčovou vyprávěcí část (v některých případech dialogickou).

Pochopení zadání psaných textů

U mluvených projevů jsme se nesetkali s problémy, mluvčí byli naprosto přirození, což bylo dáno charakterem komunikační situace. Problémy experimentu se objevily při sepisování textů. Někteří mluvčí se při zadání úkolu sepsat vyprávění v jeho přirozené podobě stylizovali do projevů regionální mluvy, nikoli odpovídající psané normě češtiny. U některých je to stylizace, u druhých neznalost normy, u jiných komunikantů to svědčí o individuálním posunu normy psanosti vlivem elektronických médií. U popisu výsledku jsme předpokládali, že bude vyhraněný, jako byl vyhraněný i pokyn, realizace úkolu je však různorodá. Proto považujeme za relevantní popsat chování probandů při realizaci zadání. Je to tedy důsledek získávání výsledků takovýchto experimentů.⁹ Z metodologického (sociologického) hlediska není možné „nepochopené“ ukázky vyřazovat ze zkoumání, u těchto textů však zdůrazňujeme psycho-sociální komplikace při zadávání úkolu.

Příklady (mluvená verze X psaná verze):

se podívat X kouknout, no fakt pěkný X mazec, protože X páč (č. 2) – zde pozorujeme vliv elektronické komunikace, známe elektronické vyjadřování komunikantky, proto nás tyto dvojice nijak nepřekvapily. Mluvčí se

tedy nestylizovala do mluvenosti, nýbrž příběh sepsala „pro mailovou“ komunikaci.

knoflik, košeli, smíli, oharek (č. 4) – tyto výrazy opět nejsou mluvenostní stylizací, nýbrž jsou užity v důsledku neznalosti normy. Mluvčí patří do starší generace, má základní vzdělání a celý život užívala regionální mluvu ve všech komunikačních sférách (včetně institucionální komunikace). Mluvčí má problém s psanými texty, sama tento problém přiznává, píše velmi pomalu.

nastavit regulatory, zas budu šolíchat X šolíchat s regulátorama (č. 5) – tento mluvčí užívá v psaném textu profesionalismy (*vektorovka, odsávačka*), šolíchat plní pro tamější pracovní okruh funkci profesionalismu, proto toto sloveso není vnímáno jako expresivní, do psaného textu nežádoucí.

jó / byla sem na tom AUTOMatu X Jó a hele, byla jsem v pátek konečně na tom automatu (č. 7) – zde se mluvčí snažila o mluvenostní stylizaci psaného textu, který pak v některých částech paradoxně působí více mluvenostně než samotný text mluvený.

když vyhraješ s někým kdo to hodnocení má / tak se ti to počítá X Když hraješ a chceš získat body, musíš hrát za určitých podmínek s člověkem, co má ELO, aby se Ti Tvoje skóre hýbalo. (č. 17) – v psaném textu u této komunikantky naopak můžeme pozorovat ne již tak častý zdvořilostní prvek odkazující k osobní korespondenci.

no / z několika blbostí / co sem našel na internetu / ale / tak jako z toho / co sem věděl / jako že jó X nedělal sem si s tím vůbec těžkou hlavu a nemám to ani ničím pořádným podložený, jen co sem našel na netu za obecný definice Fukoltova diskurzu. (č. 29) – zde je prokazatelná mluvenostní stylizace, v osobní elektronické komunikaci se tento mluvčí vyjadřuje spisovně, vzhledem ke svému lingvistickému zaměření kodifikaci ovládá.

ného jazyka, přirovnávali jsme náš požadavek obsahu soukromého dopisu, popř. povídky.

⁹ e stejnými problémy se setkala i Alexová (2000), která prováděla obdobný experiment zaměřený na syntaktický popis komunikátů.

cupital vedle jakési paní X cupital vedle nějaké ženské (č. 32) – mluvčí měla v psaném textu překvapivě potřebu být expresivnější.

tenkrát toho trojského koňa dotahli toto X Naposledy tam byl natahlý trojský kůň, teď je tady vylepený pořád / fakt / sa enem lúbajú // a X Pepek je teď u nás pečený vařený. Enem sa oblizujú. (č. 42) – zřejmá mluvenostní stylizace, snaha o dodržení převodu dialogu do psané podoby.

naběhnout s kazeťákem a zkusit céděčko X přestávce jsme naběhli s kazeťáky a zkoušeli CD jak blbci. (č. 49) – mluvenostní stylizace, psaný text je místy expresivnější než mluvený.

Vypovídající hodnotu má pro náš výzkum skutečnost, že někteří komunikanti nevnímají jako zcela přirozenou (automatickou) psanou komunikaci jako spisovnou (např. č. 7), druzí stále ano. Typicky mluvenostní a psanostní rozdíl ve dvojici (ne)totožných komunikátů, tedy standardní přístup k psanému textu, nalezneme např. v experimentálních komunikačních událostech č. 6, 8.

Osobnostní struktury komunikantů

Komunikanti jsou nejdůležitějšími faktory komunikace (Müllerová – Skácel, 1999, s. 66). Našeho experimentu se účastnilo padesát mluvčích.¹⁰

Experimentálních událostí účastnilo nejvíce žen do 35 let, převažují mluvčí pocházející z Moravy a polovina komunikantů byla vysokoškolsky vzdělaná.

V pořízených komunikátech dominují sociální role kamarád, známý, spolužák, spolupracovník, spolubydlící, matka, dcera, otec, syn a další role příznačné pro soukromou komunikaci, které odpovídají i sociální skupiny účastníků

– rodina, přátelství, parta, třídní kolektiv, seminární skupina, pracovní kolektiv, spolubydlící aj.

Nelze předpovědět přesný průběh dialogu, neboť komunikanti mají své vlastnosti, temperamenty, pohledy na svět a také momentální stavy nálad apod. Např. jejich nedočkavost, výřečnost, popř. introvertnost mají velmi výrazný vliv na ráz celé komunikace (Müllerová – Skácel, 1999, s. 66). Srov. např. komunikáty č. 11 a 45.

Verbální interakce komunikantů je vázána na jejich společenské role. Projevy rolí jsou determinovány očekáváním, často tvoří rituály prostřednictvím dějů probíhajících určeným způsobem. Role lze tedy vysvětlit jako práva a povinnosti účastníků komunikace, nedodržování mnohdy podléhá sankcím. Existují i tzv. řečové matrice pro určité role (šablony), které v sobě zahrnují jazykové schopnosti, stereotypy, jazykové subkódy nezbytné pro úspěšné naplnění role. Hraní rolí je podmíněno sociálním statutem (např. matka), obvyklými situacemi spjatými s rolemi a profesí, nebo toho jiným druhem činnosti reprezentanta určité role. Řečovými rituály pak dochází k opakování modelů verbální komunikace v typizovaných situacích, jsou úzce spjaty s celkovou činností komunikanta (Müllerová – Skácel, 1999, s. 15n).

V dialogích je běžné, že v určité fázi rozhovoru jeden z komunikantů vypráví a ostatní se stávají pasivními posluchači, na tuto přechodnou dobu se dialog mění v monolog (viz následující kapitola), který je součástí celkového dialogu (Müllerová – Skácel, 1999, s. 52). Přibližně polovina získaných komunikátů je asymetrická, mluvčí má komunikační převahu a větší počet delších replik, zde je to dáno zejména zájmem posluchačů o probírané téma. Základní osobnostní struktury komunikantů jsou popsány u každé komunikační události včetně vzájemných vztahů komunikantů.

Metoda práce při přepisu nahrávek

Co se týče přepisu mluveného slova, je nutno si uvědomit, že transkripce znamená mluvené řeči je pouze nedokonalým zachycením způsobu, „(...) jakým

¹⁰ Mluvčími zde označujeme přímé účastníky výzkumu, kteří byli požádáni o sepsání vyprávění. Komunikačních událostí se komunikantů účastnilo více, nebyli však těmi, kdo sepsovali svá vyprávění, proto do grafů nejsou zahrnuti.

mluvčí pomocí navzájem těsně propojených jazykových, parajazykových a mimojazykových prostředků sdělují to, co mají na mysli” (Müllerová – Hoffmannová – Schneiderová, 1994, s. 2). Pro náš experiment by bylo ideální pořízení videonahrávek, kde by byla zachycena kompletní komunikační situace včetně neverbální komunikace mluvčího. Z technických důvodů jsme však nuceni spokojit se se zvukovými záznamy nahrávek, s jejich přepisy a komentáři k replikám, při kterých mluvčí prováděl výrazná (pro pochopení textu relevantní) gesta, měnil hlas apod. Sledování zvukové stránky zde však není cílem, nýbrž nápomocným prostředkem při segmentaci textu. Ze zvukových prostředků jsou pro nás relevantní intonace, důraz a pauzy, neboť tyto prostředky napomáhají syntaktickému členění textu, ohraničují výpovědi. Při pořizování transkriptu převážně vycházíme ze zvyklostí v české lingvistice, opíráme se tedy o publikaci Mluvená čeština v autentických textech (Müllerová – Hoffmannová – Schneiderová, 1994). V prepisech se pokoušíme, jak už jsme výše naznačili, zaznamenat i neverbální chování mluvčího, jeho mimiku, postoje, gesta apod., k tomu nám slouží popisky v závorkách psané kurzívou, jedná se o krátké komentáře (tzv. situační komentáře), které včleňujeme do průběhu textu, v tom pořadí, v jakém byly provedeny. Deskriptivními komentáři typu *hlasitěji, tišeji* popisujeme způsob řeči mluvčího a interpretativními komentáři se pokoušíme o co nejpřesnější přiblížení charakteristiky dojmu řečové aktivity mluvčího, kterou může v posluchači vyvolat, jedná se o subjektivní hodnotící komentáře typu *rozzlobeně, s úsměškem, vesele* atd. Za zvukové zvláštnosti považujeme reprodukci cizího textu, objevují se dokonce i reprodukce „na druhou“ (*on říkal že ona říkala*). Tyto zvukové signály také komentujeme v závorkách, aby bylo možno identifikovat mluvčí (citované) subjekty.

Všemi těmito doprovodnými popisky textů se snažíme jevy kontextově komunikační představovat v pokud možno co největší integritě s jevy jazykovými. Získané nahrávky jsou v různé kvalitě, často je řeč mluvčího rušena nějakými okolnostními vlivy (hosté v restauraci, televize, smích jiných komunikantů), tudíž se stává nesrozumitelnou. V takových případech místo nesrozumitelné části textu vkládáme označení (*nesrozumitelné slovo*). Jako problematické se jeví zachycení zvuků vyjadřujících emoce, např. lítost, chutnost oběda, také částice

imitující mlaskání, smrkání, smích, odkašlání apod. Interpretace paralingvistických zvuků spočívala ve snaze o co nejpřesnější zachycení tohoto zvuku, např. *hmm, tss*, častokrát jsme se museli vyrovnávat s neexistencí adekvátních grafických prostředků a improvizovat. Zaznamenáváme i hezitační zvuk @, který je nejčastěji způsoben nedostatečnou syntaktickou perspektivou mluvčího, který si po strukturní stránce není jist, jak bude v usouvztažňování pokračovat.

Texty nejsou z důvodu lepší čitelnosti zaznamenány fonetickou transkripcí, nýbrž běžným pravopisem s několika modifikacemi. Zachovány jsou nespisovné morfologické jevy (*pěknej*), v některých případech ponecháváme i odlišnou oblastní výslovnost slov (*zme, psat*), dále také zjednodušenou a nedbalou výslovnost (*jesi, vlasně, kery*), aby co nejvíce odpovídala reálné zvukové realizaci projevu. Zachování podoby vyslovovaných výrazů napomáhá k představě o idiolektu konkrétního mluvčího. V některých případech, zejména u cizích slov, jsou slova zaznamenána v mluvené podobě, což neztěžuje identifikaci výrazů a je zachována akustická autenticita textu. Výslovnost výrazů typu *říkám/říkám, vidim/vidím* kolísá, mluvčí užívají obou variant i v jedné výpovědi, jeho zachycení se v některých případech jeví velmi obtížným, neboť hláska není vyslovena ani dlouze, ani krátce, nýbrž se jedná o jakousi polodélku, kterou není možné graficky zachytit. Proto se v takových sporných případech přikláníme k zapsání výslovnosti standardní, v tomto případě tedy dloužené.

Při rozboru jsme nevěnovali větší pozornost druhým pauzám, i když jsme si vědomi široké škály možností klasifikace – syntaktické, hezitační/formulační (někdy hraničí až se zlozvykem), kontaktní (v sousedství kontaktních slov, kterými mluvčí dialogizuje monolog, dovolává se souhlasu, zájmu a přítakání), důrazové (před slovem vysloveným důrazně silným hlasem, nebo za ním) – souvisí s emocionalitou, navzájem se nevylučují – pauza syntaktická může mít i funkci kontaktní apod. (Müllerová – Nekvapil, 1986). Všechny tyto pauzy se v textech vyskytly, tato práce je však vzhledem ke svému zaměření nerozlišuje.

Užití metody při vlastní analýze

Na získaném nahraném a přeepsaném materiálu jsme provedli detailní rozbor dvojic mluveného a psaného vypravování. Východiskem (prvotním textem) je v našem lingvistickém experimentu projev mluvený. Základem pro komparaci výstavby obou variant vypravování jsme zvolili segmenty textu mluveného a s nimi korespondující úseky textu psaného, nazýváme je sekvencemi – OPJ¹¹. U každé experimentální události (dominantní postavení mají v našem materiálu dialogy s převahou narace) nejdříve stručně popisujeme komunikační událost a všechny její součásti relevantní pro komplexní analýzu komunikátu, tzn. stopáž, základní informace o mluvčích,¹² jejich sociální role a pozice apod., dále pokračujeme prepisem mluveného projevu v levé části tabulky a simultánně psaného textu v části pravé. Následuje vlastní rozbor těchto komunikátů spočívající v určení komunikačních funkcí. V další části práce uvádíme jiné tabulky, v nichž zkoumáme nociónální a pragmatické funkce OPJ prostřednictvím popisu obsahu všech OPJ. Číslování tabulek v obou částech práce vzájemně koresponduje.

Ke zkoumání textu lze přistupovat s užitím různých metodologických postupů a zaměřit se na odlišné textové vlastnosti. Vzhledem k typu textu, který jsme k rozboru zvolili, za nejvhodnější považujeme analytický aparát pro komplexní analýzu textu, jehož autory jsou Kořenský a kol. (1999). Vybíráme ho z toho důvodu, že chápe text jako součást komunikačního procesu. Důsledná aplikace metody komplexní analýzy na námi vybrané komunikáty by však přesahovala rámec této práce, proto v některých případech provedeme pouze její dílčí části. Podle jednotlivých struktur komunikační události navrhuji Kořenský a kol. (1999) provést např. tyto analýzy: tematicko-obsahovou, pragmatickou, sociálně psychologickou; dále upozorňuje na komunikační kompetenci,

11 OPJ je zkratka pro obsahově pragmatickou jednotku, která představuje „syntakticky a významově relativně ucelený úsek komunikační události s určitou komunikační funkcí.“ (Kořenský a kol., 1999, s. 136)

12 Základními informacemi rozumíme pohlaví, věk, vzdělání a původ. V knize nebudou uváděna jména respondentů, aby byla zachována jejich anonymita. Mluvčí jsou pro orientaci v textu označeni velkými písmeny.

na strukturu jazykové komunikace, její segmentaci a prostředky formační. V rozboru vybraných složek jednotlivých struktur komunikátu se zaměříme zejména na výrazové prostředky ovlivňující funkci celého sdělení. Jsme si vědomi toho, že interpretace jednotlivých textů je vždy podmíněna určitou subjektivitou interpreta, je tedy nutno brát tyto interpretace a analýzy textů jako ukázky možností, kudy se při rozbořech vydat a na co se zaměřit. V našem rozboru jsme tedy z převážné části vycházeli z Kořenského a kol. (1999) pojetí komplexní analýzy, avšak při určování komunikačních funkcí jsme dali přednost pojetí Milady Hirschové (1991, 1992, 1993, 2001).

V naší práci se zaměříme na rozdíl při transformaci textů do podobypisemné. Všimneme si strukturace textu, zaměříme se na incipit, pointovou větu a závěr. Ve zkoumaných textech, jež jsou neformálního charakteru, dochází k výskytu prvků z různých dialektů, které se dostávají i do písemné podoby vyprávění. Text tedy často dokumentuje individuální jazykový projev představující lokální nářeční typ. Komunikát je analyzován s důrazem na stránku obsahovou, míru variantnosti textu a jeho tematickou výstavbu. Při rozboru postupujeme od celku k jeho částem, usilujeme tak o nejvyšší možnou komplexnost, o čemž svědčí uplatňování jednotlivých hledisek v této kapitole (od obsahového až po registrování neverbálních prvků komunikace).

Požizování a zpracování materiálu provázelo několik problémů. Problematiká byla metoda sběru, kdy nebylo tak jednoduché skrýt nahrávací zařízení tak, aby respondent nepojal podezření, že je nahráván a nestylizoval se do jiné role a naopak zůstal přirozený, což se stalo jedním ze zásadních požadavků pro výzkum. Nahrávající osobu nešlo zcela ovlivnit, aby se aktivněji účastnila na rozhovoru, tedy aby měla delší monolog vhodný pro naše zpracování, proto bylo nutné nahrávat osoby delší dobu a několikrát i opakovaně. Autenticita současné mluvené češtiny byla zásadou tohoto experimentu, proto každý jedinec směl být do našeho výzkumu zařazen pouze jedenkrát, přispět tedy jedním vypravováním. Tzn., že získat takový počet komunikátů od určitého počtu různých mluvčích bylo časově i technicky velmi náročné. Nahrávek jsme získali větší množství, některé však nebylo možno použít, neboť zpočátku výzkumu nebylo sepsáno striktní vysvětlení zadání pro sepsání příběhu, probíhalo pouze

ústně. Mnozí pak sepsali pouze bodově témata, o kterých hovořili. Jiné nahrávky byly v nedostatečné kvalitě pro zhotovení přepisu. Někteří mluvčí jsou spíše introverti, proto v jejich příspěvcích je více diplomantčinych replik, které slouží pouze k „rozmluvení“ mluvčího, pobídnutí k pokračování.

Faktory ovlivňující povahu zkoumaného materiálu

Produktor textu volí mluvenostní, či psanostní formu jazyka, je však ovlivňován i dalšími aspekty jako jsou např. celková komunikační situace, která vždy předpokládá více jednu z volených forem. Důsledkem je pak i výběr jazykových prostředků, relevantní je i typ textu s textovým vzorcem. Pro typ vypravování je příznačná reprodukce přímé řeči, střídání přítomného a minulého času, signály navazování, pauzy atd. (Hoffmannová – Müllerová, 2007, s. 208).

Existuje mnoho faktorů, které měly vliv na výslednou podobu komunikátů zkoumaných v našem experimentu. Mluvené komunikáty ovlivnila vždy nejvíce přirozená soukromá komunikační situace, v níž vznikaly. Psané komunikáty byly „texty na zakázku“, tedy uměle vytvořené. Psané texty měly představovat přirozené psanostní zachycení totožného obsahu vyprávění, mluvčí však své psané texty pojali odlišně. Někteří se i přes několikeré opakování zadání pokoušeli zaznamenat mluvenou komunikaci se všemi jejími rysy, jiní se stylizovali do mluvenostní podoby nářečních a slangových výrazů, i přestože ve svých mluvených projevech užívaly lexémy spisovné, druzí psali své texty formou povídky a jedna autorka repliky převedla do nepřímé řeči. Touto problematikou se zabýváme v podkapitole 2.4.10.1.

Definice základních pojmů (např. komunikační kompetence, kód) viz Kořenský a kol. (1999).

Charakteristika společenské situace

Společenskou situací se rozumí soubor dynamických rysů určité sociální skutečnosti, jež jsou relevantní pro určitý komunikační proces. Společenskou situaci tvoří kontextové charakteristiky společenského života v určité době, kultura doby a celkový společenský systém a jeho normy (Kořenský aj., 1999, s. 19).

Prostřednictvím textů určených k analýze probíhá proces dorozumívání mezi blízkými lidmi. Tento proces je uskutečňován prostřednictvím přímé verbální a neverbální komunikace. Komunikační události mají v tomto směru odlišný charakter, některé jsou tzv. small talk¹³ (např. komunikáty č. 1,4,7,8), tedy konverzace pro konverzaci, jiné mají funkci informační se zaměřením na předání informace komunikačnímu partnerovi (např. komunikáty č. 2, 6, 29, 33). Jiné jsou dialogy spadající do oblasti komunikace doprovodné, kdy komunikace doprovází činnost, zejména pracovní, hovoří se zde i o věcech, které nejsou pro tuto činnost charakteristické (např. komunikáty č. 5, 10, 23, 40). Společné je všem analyzovaným textům zaměření na blízkého člověka, s mírou zájmu o komunikaci/informaci, s dávkou empatie a zvědavosti. Dobové komunikační zvyklosti povídání si mezi rodinnými příslušníky a přáteli jsou ovlivněny ukvapenou dobou a pracovním shonem, proto je relevantní v mnoha dialogích potřeba svěřit se a odpočinout si (např. komunikáty č. 2, 11, 12, 15, 50).

Komunikační situace

Každá interakce probíhá v určité komunikační situaci, která má vliv na „způsoby formulování výpovědí a na interpretaci jejich smyslu – obsahu a komunikační funkce“ (Grepl – Karlík, 1998). Při rozborech máme stále na paměti, že texty jsou vázány na určitou komunikační situaci, na určité prostředí. Vnější prostředí je důležitou součástí komunikace, ovlivňuje ji, zasahuje ji, ale také může

13 Termín převzat od Hirschové (2006), rozumí se jím společenská konverzace, termín je užíván zejména v anglosaském prostředí.

být její přímou součástí. Prostředí někdy přímo vyvolá komunikaci, např. jízda ve vlaku (Müllerová – Skácel, s. 66). V našich komunikátech se takové dialogy také vyskytují, jsou jimi např. pracovní rozhovory, rozhovory odehrávající se mezi studenty sedícími na lavičce před učebnou a čekajícími na seminář. Komunikační situace v sobě zahrnuje všechny okolnosti a podmínky, jež provázejí realizaci komunikační události. Součástí komunikační situace jsou účastníci, cíle komunikace, forma, normy atd. (Kořenský a kol., 1999). Složky komunikační situace analyzovaných komunikátů jsou blíže popsány v následujících podkapitolách.

Monolog versus dialog

Termín dialog zde chápeme jako text, ve kterém (dle Mukařovského, 1982) má důležitou roli polarita „já“ jako mluvčího a „ty“ jako adresáta a zakotvení v konkrétní situaci. V této knize se nebudeme zabývat pouze střídáním partnerů rozhovoru v jejich komunikačních rolích, nýbrž se zaměříme i na tzv. monologizovaný dialog, který vznikl při vyprávění příběhu jednoho z účastníků dialogu. Nejedná se o monolog, kterým sice rozumíme kontinuální nepřerušovaný proud řeči mluvčího (ESC, 2002, s. 272), avšak považujeme za relevantní komunikační roli adresáta (případně adresátů), který s mluvčím komunikoval neverbálně zejména prostřednictvím mimiky a gest, také smíchem – inicioval těmito prvky pokračování mluvčího ve vyprávění. Argument pro pojetí námi analyzovaných komunikátů jako dialogů (i přestože některé obsahují nepřetržitou několikaminutovou promluvu jednoho z komunikantů) je i dodržení jednoty místa a času, což úzce souvisí s přímou (nezprostředkovanou) formou komunikace. Vymezení monologu se opírá o rozdělení komunikačně aktivních a pasivních rolí v celém průběhu dorozumívání, je tedy stabilní a neměnné. V analyzovaných dialozích však dochází ke střídání aktivních a pasivních komunikačních rolí. U textů proto rozlišujeme prvky dialogičnosti a monologičnosti, stupeň monologičnosti je v analyzovaných textech dán přítomností jazykových prostředků charakteristických pro monologický text – dlouhé repliky vypravěče bez verbálních zásahů druhého partnera, popř. pouze s krátkými replikami, jimiž posluchač

signalizuje svou přítomnost a pozornost.¹⁴ Je běžné, že úseky některých dialogických textů se zejména po stránce syntaktické přibližují textu monologickému, je tedy velmi obtížné vést přesnou hranici mezi monologem a dialogem. (Müllerová, 1981, s. 283).

Co se týká otázky, zda je dialog jedním koherentním textem, nebo zda jde o komplex textů, tzn. že každá replika je samostatným komunikátem (Hausenblas, 1984), přihlížíme k pragmatickým komunikačním funkcím, které vycházejí z komunikačních záměrů komunikantů. V tomto případě jednotlivé repliky vykazují jistou samostatnost, proto si můžeme dovolit zkoumat jednotlivá vyprávění. Jsme si zároveň vědomi toho, že na rovině empirického zkoumání jsou běžné dialogy jedním komunikátem, neboť jejich repliky jsou značně nesamostatné, vázány na repliky sousední a bez nich se jeví jako nesrozumitelné (Müllerová, 1987, s. 104).

Základní stavební dvojicí dialogu jsou otázka a odpověď (replika iniciační a navazující).¹⁵ V některých našich vyprávěcích rozhovorech je oslaben interakční vztah partnerů, rozhovor je založen spíše na asociacích a postupu myšlení vypravěče, nikoli na vzájemné reakci partnerů (Müllerová, 1981, s. 288), viz např. komunikáty 1, 2, 6, 11, 12, 24, 26, 34, 36, 48, 49, 50.

Mluvčí ve svých příbězích uplatňují jednak postup narativní, který bývá založen na chronologické posloupnosti, tato vyprávění jsou někdy spíše výsledkem slohotvorného postupu informativního, který připomíná výčet skutečností lineárně řazených za sebou (popisy míst a osob). Souhrnně lze naše mluvené i psané texty nazvat vyprávění příhod ze života (Hoffmannová – Müllerová, 2007, s. 34nn). Mluvené komunikáty jsou v některých případech plastičtější, psané texty pak ve srovnání s mluvenými poněkud zploštělé (např. č. 6, 8, 9, 11). Kompozice obou typů vyprávění, mluveného i psaného, jsou výsledkem postupů vyprávěcích a enumeračních. Psané projevy některých komunikantů mají naopak bohatou strukturu, což vyžaduje určité vypravěčské nadání (např. č. 25, 50).

14 Často se v našem materiálu jedná o tzv. back-channelling. Hirschová (2006) tento jev popisuje jako fatické ujišťování druhého komunikanta, že je poslouchán a vnímám. K vyjádření back-channelling slouží zejména citoslovce typu ano, jo, hmm, no, aha, super. Viz např. komunikát č. 8.

15 Klasifikaci otázek a odpovědí viz Müllerová (1982); Mluvnice češtiny 3 (1987).

„Pro psaný jazyk je příznačná tendence k monologičnosti, naopak mluvený jazyk je přirozeně spjat s dialogem a aktuální situací, na kterou bezprostředně reaguje.“ (Müllerová – Skácel, 1999, s. 52) – O monologické tendenci v mluvených textech již byla řeč, vyskytl se však i jev opačný, totiž dialogická tendence v textech psaných. Komunikanti často ve svých textech počítají s příjemcem, což je možno zdůvodnit dvojím způsobem. Zaprvé mohlo jít o nenáležitě pochopení zadání (o tom podrobněji viz níže), kdy se probandi snažili o věrné zachycení podoby mluveného dialogu. Zadruhé lze užití kontaktních prostředků zdůvodnit vlivem elektronické komunikace, ve které se stírají rozdíly mezi mluveností a psaností. V elektronické komunikaci se totiž takové výrazy běžně objevují. Doklady tohoto jevu v analyzovaných psaných textech: „Jo, a ještě upravit natáčecí zařízení k satelitní anténě (...)“ (komunikát č. 1); „No a máti je furt s tím chlapíkem (...) Víš co. (...) No a s Davidem fakt mazec.“ (č. 2); „Jó a hele (...) Rozumíš, ty lžou, děs.“ (č. 7); „Ale určitý počet zápasů budeš mít když chodíš na zápasy. A když nechodíš na zápasy, nevyhráváš zápasy.“ (č. 16); „(...) když není pohledávka uhrazená tu nemovitost prodá a je to tak ne?“ (č. 18); „Co se týká té metody tak to máš taky jednoduchý,“ (č. 29); „(...) kdokoli z nás, ty i já bysme to odpřednášely stokrát líp než on.“ (č. 32); (č. 34); „Nevíš kde je košťár? (...) A všiml sis těch světlýlek na pergole?“ (č. 36); „Tak čau.“ (č. 38); „No vidíš to, před tím tam měla na obrazovce psa a teď tam má svatební fotku, nebo co?“ (č. 42); „Hej, viděla jsi zprávy – jak se zapečetují ty testy na maturity? Drsnééé.“ (č. 49).

Nejčastějším kontaktním jevem, který je však více než kontaktním zároveň strukturním prostředkem, bylo spojení *no a*.

Kontakt komunikantů a komunikační kanál

Všechny analyzované dialogy proběhly v blízkosti partnerů, jedná se tedy o kontakt přímý. Jako kontakt bývají označovány vztahy partnerů, jedná se o široký pojem, v jehož rámci se uskutečňuje přenos informací, společenská komunikace (Müllerová – Šimečková, 1987, s. 293). Přímým kontaktem

rozumíme osobní styk partnerů, komunikanti se navzájem vidí a slyší, vzdálenost mezi nimi jsou maximálně čtyři metry (v rámci jedné místnosti, kde se dialog odehrával a kde byla nahrávka pořízena).

Jazykový kód a jeho realizace v komunikační události

Produktor písemného projevu volí výběr slov, grafickou úpravu (vždy vzhledem ke svému záměru a s ohledem na partnera komunikace). Mluvčí vybírá i podoby slov, tzn. spisovné i nespisovné tvary, především podle svého partnera, chce se mu buď přizpůsobit za účelem shody, nebo naopak odlišit (Müllerová, 1978, s. 58n).

V experimentálních událostech lze pozorovat bohatou slovní zásobu, ve které se vyskytují jevy spisovné i nespisovné, regionální, slangismy, profesionalismy i vulgarismy. Při spontánních mluvených projevech málokdy dochází k uvědomělému výběru prostředků či k záměrnému střídání kódů. Co se týká psaného textu, neplatí ve všech komunikátech kódová preference spisovného jazyka.

Zajímavým výskytem v komunikátech byly kromě jazykových zvláštností neverbální ikony ve verbálním papírovém textu. V posledních letech došlo k velkému rozšíření tzv. smajlíků, říká se jim též emotikony. Jedná se o malé obličejky (někdy na stranu položené, vytvořené kombinací kulaté závorky, pomlčky a dvojtečky) vyjadřující nejrůznější emoce, např. smích. Kromě sms a e-mailu, které jsou domácí prostředím smajlíků, se začaly objevovat i v jiných textech a plní funkci především hodnotící, méně často identifikační, místo autorova podpisu (Polívková, 2009, s. 154). V obou těchto funkcích se k našemu korpusu textů objevily.

Základní cíl komunikační události, komunikační záměry

Komunikační záměr mluvených projevů byl různý – buď informovat, sdělit své dojmy, zážitky, popř. vyhovět tazajícimu, postěžovat si, získat posluchače

na svou stranu, přesvědčit ho o svém názoru, vyvolat soucit, něco mu vysvětlit, pochlubit se mu apod. Komunikační záměr ovlivňuje výběr výrazových prostředků textu právě ke splnění stanoveného cíle. Ve spontánních dialozích bývá cíl neurčitý, může jím být třeba jen kontakt komunikantů (Müllerová – Skácel).

Komunikační záměr psaného textu byl snahou vyhovět zadání. Ve službách pochopení zadání jsou tedy i zvolené prostředky k vyjádření (ne) totožného obsahu.

Komunikační funkce

Komunikační funkce (i tematické bloky) samozřejmě taktéž velmi výrazně ovlivňují jazykovou povahu komunikátů. Jelikož je jejich analýza pro tuto knihu relevantní, vyčlenili jsme ji do samostatné kapitoly. Pro potřeby analýzy jsme přepsané nahrávky i sepsané příběhy utřídili do tabulky. Vlevo uvádíme replikově a obsahově-pragmaticky členěnou mluvenou verzi, v pravé části strany je k ní přiřazen obsahově totožný psaný celek.¹⁶

Modální výstavba nepřipravených mluvených textů se týká výskytu replik oznamovacích, tázacích a imperativních, jejichž klasifikace však nevystihuje podstatu repliky. Tyto tři modální typy mohou totiž vyjadřovat nejrůznější komunikační funkce. Na modalitu mají nejvýraznější vliv pragmatické složky komunikace, které v sobě mimo jiné zahrnují i mimojazykovou skutečnost a zejména komunikační záměr komunikantů. Základem pro rozvíjení všech dialogů byla vždy otázka, popř. výzva, pak převážně následovala odpověď, vysvětlení apod. Potvrzuje se tím to, co bývá považováno za základ dialogu, tedy vyrovnávání nestejně úrovně informativnosti účastníků komunikace (Müllerová, 1979, s. 28n).

Analýza mluvených a psaných projevů spočívající ve funkční interpretaci replik komunikantů potvrzuje hypotézu Hirschové (1992, s. 33), podle níž je pro velké množství replik nepřipravených projevů příznačná neurčitost komunikačních funkcí. Produktor může neurčitou funkci použít úmyslně i nezáměrně.

Komunikační funkce v zahraniční terminologii korespondují s mluvnickými akty. Základem této teorie je, že komunikát z hlediska své ilokuční síly je určitým skutkem. Tím, že komunikant něco říká, zároveň to i dělá. V teorii mluvnických aktů představuje text komplexní jazykové jednání. Teorie mluvnických aktů rozlišuje podle Austina (1987) tři složky komplexního řečového aktu. **Lokuci**¹⁷ (pronesení nedefektní výpovědi s významem a referencí), **ilokuci** (sdělení s intencí produktora; tento akt je považován za úspěšný v případě, dojde-li k pochopení autorova záměru; ilokučním aktem bývá výpovědi přiřazována určitá „síla“; tento akt je vždy realizován s simultánně s aktem lokučním, nelze je od sebe separovat) a **perlokuci** (aby byl perlokuční akt realizován, musí být autorův záměr pochopen; některá pojetí hovoří o perlokuci až v případě, že adresát jedná v produktorově intencích, až tedy dojde ke splnění požadavku). Řečové jednání je složeno z výpovědi a každá tato výpověď má svoji komunikační funkci. Ta vyplývá ze záměru mluvčího, může se jednat o žádost, slib, rozkaz, výzvu, doporučení apod. Ilokuční síla výpovědi může být vyjádřena explicitně přímým řečovým aktem prostřednictvím performativního slovesa, nebo implicitně – tento nepřímý způsob vyžaduje inferenční proces, který probíhá na straně adresáta a je vázán na komunikační situaci, Grice (1975) ho nazývá konverzační implikaturou (Švehlová, 2001, s. 88, Hirschová, 2004, s. 164nn). Austin (1987) při realizaci ilokučního aktu rozlišuje konstativa, která mají hodnotu pravdivosti/nepravdivosti a performativa, která jsou buď zdařilá, či nezdařilá.

Naším cílem není pojednávat o teorii mluvnických aktů, ani různá pojetí detailně srovnávat a hodnotit. Avšak alespoň pro základní nástin problematiky

16 V některých případech bylo nutné „násilně“ psané komunikáty rozdělit dle obsahových celků korespondujícími s mluvenými, tzn. segmentovat je např. v polovině věty apod. V takových případech byly pro lepší orientaci nelineárně řazené úseky psaného textu číslovány dle původního autorova uspořádání.

17 Lokuční akt se skládá z aktu fonetického, fatického a rétického. Searle (1969) první dva zmíněné akty shrnuje a nazývá aktem výpovědním, místo termínu rétický užívá akt propoziční. (Hirschová, 2004, s. 164)

předkládáme několikrát pojetí klasifikace¹⁸ mluvních aktů, rozdíly nalezneme zejména v užití terminologii.

Austin	Vendler	Searle	Bach and Harnish	Allan	Grepl
Expositives	Expositives	Assertives	Assertives	Statements	Asertivní
Commissives	Commissives	Commissives	Commissives		Komisivní
Behabitives	Behabitives	Expressives	Acknowledgments	Expressives	Expresivní a satisfaktivní
Exercitives	Interrogatives	Directives	Directives	Initationals	Direktivní
	Exercitives				Interrogativní
					Varování
Verdictives	Verdictives	Declarations	Verdictives	Authoritatives	Deklarativní
	Operatives		Effectives		

3/1 Tabulka klasifikace komunikačních funkcí

Ve funkční analýze při popisu ilokučních funkcí vycházíme převážně z pojetí Searlova, neboť patří k nejrozšířenějším. Tato klasifikace užívá kritéria sémanticko-pragmatická, i když si uvědomujeme, že klasifikace je dosti kategorická a je vystavěna zejména na rozdílech v cílech komunikačního aktu, rozdílech ve směru přizpůsobení mezi slovy a světem a ve vyjadřování psychických postojů komunikantů. Nejdůležitější kritérium, záměr mluvčího, byl dán intuitivně předem, nikoli až posléze z na základě rozboru. Searle (1976, s. 7) např. nerozlišuje mezi oznámením a svěřením se, obojí chápe jako odlišný styl realizace stejného ilokučního aktu. Proto se na komunikační funkci OPJ snažíme dívat komplexně a vystavit tak porovnání vztah funkce ilokuční a strategické.

Komunikační funkce trochu jinak

V této knize pracujeme s termínem komunikační funkce poněkud odlišně, než je běžně užíváno v teorii mluvních aktů (Austin, 1987, Searle, 1979). Pro postžení všech potřebných charakteristik textu, které jsou relevantní ke splnění našeho cíle, je nedostačující vydělit jedinou komunikační funkci.

Každá výpověď má **funkci konstrukční, ilokuční** (základní) a **strategickou**, též někdy nazývanou jako sémantická (Hirschová, 1989), popř. interakční (Hirschová, 1992).

Neurčitost na straně mluvčího (neurčité formulace) nemusí mít vždy za následek neurčitost na straně posluchače (nepochopení informace, váhání mezi dvěma variantami). I když by měl mluvčí vědět, co a s jakým záměrem říká, reakce na repliky jiných komunikantů mohou korigovat jeho původní komunikační záměry. Existují případy, ve kterých produktozem sdělovaná informace není ekvivalentní s reakcí, kterou by příjemce (dle mínění produktora) preferoval, proto produktor záměrně „mlží“, protože si uvědomuje nepřijatelnost své reakce. Vznikají tak výpovědi neurčité, víceznačné. Interpretace záleží na komunikační zkušenosti adresáta, na vzájemné znalosti komunikantů, na schopnosti rozeznání záměrně neurčitých replik. Funkční nevyhraněnost výpovědi bývá spojována s menší obsahovou konkrétností a s explicitní signalizací (Hirschová, 1992, s. 34).

Ve shodě s reprezentativní literaturou (Hirschová, 2004, s. 170) máme potřebu v rámci komplexní komunikační funkce vydělovat tři dílčí, neboť by bylo možné chápat komunikační funkci jako kteroukoli funkci, kterou může jazyková výpověď v komunikační interakci mít.

KF konstrukční

U konstrukčních funkcí rozlišujeme fáze rozhovoru, tedy začátek, pokračování, závěr, ale i fáze kontaktu mezi komunikanty, tedy navazování, udržování

¹⁸ Tabulka převzata od Hirschové (2006, s. 112) a doplněna o české pojetí Greplovo, které se nachází na pomezí zkoumání ilokučních sloves a mluvních aktů.

a ukončování. U této komunikační funkce je důležité sledovat i to, zda druhý komunikant na předcházející repliku navazuje, rozvíjí tematickou linii, nebo zda je rozpoznatelná snaha původní linii ukončit a nastolit téma nové, vlastní. Určení konstrukčních funkcí odhalí vztah jedné repliky k druhé a bude nápomocné ve vymezení funkcí obsahově-pragmatických jednotek na jiných úrovních. Konstrukční funkce vyjadřuje, jak se OPJ podílí na stavbě rozhovoru (Hirschová, 1992, s. 33). Všímáme si KF kontaktních (např. vlastní kontakt, brání na vědomí, identifikace, zdvořilostní obraty), neboť v mluveném a psaném textu je realizována značně odlišně.

KF ilokuční

Funkce ilokuční lze jednoznačně určit u přímých řečových aktů, u těch nepřímých nemůžeme nejednoznačnost ze strany adresáta vyloučit. Ilokuční funkce jsou realizovány konkrétnějšími třídami (komisiva realizovaná slibem apod.). Slib však může být i prostředkem, jímž se realizuje funkce strategická, jejíž specifčnost se odvíjí od propozičního obsahu výpovědi a na jeho vztahu k výpovědi předcházející. Při určování ilokuční funkce se setkáváme s problémem výpovědi bez propozičního obsahu, takové výpovědi v užším smyslu za ilokuční považovat nemůžeme. V naší analýze jim však přiřazujeme nejbližší možnou ilokuční funkci, takové případy tedy určujeme. Někdy může mít jednu funkci sled výpovědi, jindy má pouze část výpovědi vlastní funkci. Ilokuční funkce může být vysvětlena jako účel (cíl) ve službách záměru produktora, v širším smyslu se jedná o jakýkoli úkon, jenž v průběhu řečové interakci plní výpověď (Hirschová, 1992).

Pro funkční interpretaci KF ilokučních užíváme nejrozšířenější a nejvíce přijímanou koncepci Searlova. Tato koncepce je jednoduchá a obecná, proto stanovení KF podle tohoto pojetí je jednoznačné a lze určit u kterékoliv OPJ. Již výše jsme uvedli Searlova základní kritéria, podle nichž vyděluje pět skupin ilokučních funkcí. První třídou jsou reprezentativy, do nichž patří veškerá sdělení, oznámení, tvrzení, konstatování atd., do druhé třídy direktiv spadají např. zákazy, nařízení, rozkazy, rady, výzvy, žádosti, varování, otázky. Závazky jsou realizovány

slibem, přísahou, sázkou, ujištěním, zárukou. Závazkové direktivy představují nabídky, pozvání, přihlášky, objednávky, mezi expresivy patří všechna blahopřání, poděkování, omluvy, pozdravy a kletby. Poslední skupinou jsou deklarativy, kam bývají řazeny zahajování a ukončování akcí, uzavírání smluv, pronesení rozsudku apod. (Hirschová, 1989, s. 57nn)

KF strategická

Jde v podstatě o modifikaci funkcí ilokučních. Hirschová (1992, s. 37) uvádí, že „(...) na repertoár funkcí strategických lze usuzovat podle repertoáru jazykových vyjádření, která umožňují reflektovat lidské jednání závislé na řečové činnosti, nebo s touto činností spojené.“ Vrstva funkce strategické má neostré hranice a je zde nejvyšší výskyt neurčitosti pro adresáta. Strategické funkce mohou být realizovány i neverbálně, proto je možno je pokládat za interakční. Tato funkce souvisí s chováním komunikantů k sobě navzájem. Repertoár komunikačních funkcí strategických je v podstatě neomezený, základem této funkce je v podstatě elementárního komunikační záměr u Kořenského aj. (1999, s. 32), v jejich terminologii se jedná o komunikační funkci a „jde vlastně o specifikaci pragmatických funkcí směrem k verbální realizaci v KU.“ V převážně monologické komunikaci se často vyskytuje komunikační funkce sdělení s jeho různými specifikacemi, jako např. sdělení postupu, údaje, smyslu, vyjádření postoje, názoru (Kořenský, 1992, s. 12). A jelikož přibližně polovina našich experimentálních příspěvků obsahovala výrazné rysy monologičnosti, je výskyt těchto komunikačních funkcí v komunikátech hojný.

Nápomocným znakem při určování KF nám bude i intonace, intonační ztvárnění výpovědi je mnohdy pro interpretaci klíčové. Budeme si všimnout tzv. konverzačních implikatur, naše interpretace prostřednictvím KF se neopírá pouze o jazykový význam, jsme tudíž schopni rozpoznat např. ironii. „(...) *smysl výpovědi je sice na významu věty závislý, neboť význam věty je jeho „nosičem“, avšak nevyčerpává se jím, je zpravidla bohatší, a to právě o ony „vinterpretované“, pragmatické složky.*“ (Hirschová, 2006, s. 19)

Z komunikačních funkcí strategických v analyzovaných textech převládají KF sdělení prosté, vysvětlení a konstatování, tyto funkce doplňuje také důležité uspokojení potřeby svěřeni se. Nejčastěji se tedy v textech objevuje prosté sdělení, ale vyskytuje se i sdělení úmyslu, oznámení, tvrzení, domněnka, konstatování, charakteristika, hodnocení (kladné i záporné), zdůvodnění určitého jednání, námitka, překvapení, podiv, spokojenost, obava, rozčilení, KF vyjadřující slovní hru mluvčího - žert, popření tvrzení. KF jsou ve vztahu i k jazykovým funkcím vypracovaným Bühlerem a doplněným Jakobsonem.

Užití výpovědi zpravidla není víceznačné, neboť víceznačnost odstraňuje adresátova interpretace zohledňující faktory komunikační situace – zejména „já“ (mluvčí), „ty“ (adresát), lokalizace prostřednictvím deiktických slov „zde, tady“ a užití temporální deixe „ted“ (Hirshová, 2006, s. 19). KF strategická je tedy (zjednodušeně řečeno) modifikací funkce ilokuční, v mnohém jsou závislé na propozičním obsahu výpovědi, relevantní jsou taktéž pragmatické faktory, a to především vztah komunikantů (Hirschová, 1989, s. 69 – 70).

Shrnutí výsledků analýzy komunikačních funkcí

Komunikační funkci chápeme komplexně jako funkci OPJ svědčící o jejím celkovém smyslu na pozadí obsahu výpovědi. V tabulkách byly u všech komunikátů určeny tři vrstvy komunikačních funkcí. Z analýzy vyplynulo, že při analýze dialogů bychom nevystačili s jednoduchou (Searlovou) funkční klasifikací, protože se jeví jako příliš obecná, pro naše účely neefektivní. Proto jsme ji v jednom bodě modifikovali. Pod termíny reprezentativa, direktiva, komisiva a deklarativa míníme stejné pojmy, naopak odlišně užíváme pojem expresiva, jímž označujeme přítomnost prvků, jejichž i doprovodný účel ve výpovědi je exprese, která doprovází sdělení. K tomuto kroku jsme přistoupili po dlouhých úvahách, kdybychom tak totiž neučinili, analýza ilokučních funkcí by v našem případě neměla žádnou vypovídající hodnotu, nýbrž téměř jednotvárný charakter reprezentativ. Rozšíření pojetí expresiv však umožnilo komparovat sdělení s expresivní

složkou od prostých (např. 3, 4, 5, 7, 10).¹⁹ Barevné odlišení komunikačních funkcí je názorné, považujeme ho za vhodnější než by představoval v mnohém se opakující popis tabulek.

Při popisu funkce strategické jsme se museli uchýlit k popisu ne plně terminologickému, abychom co nejpřesněji vystihli danou funkci. Z výzkumu vyplynulo, že se strategická funkce ve vztahu k ilokuční jeví nejenom jako doplňková, zpřesňující, jak uvádí Hirschová (2004, s. 171), nýbrž jako nejdůležitější element KF, neboť nejlépe vystihuje autorův záměr, který ze Searlových ilokučních funkcí (paradoxně) jednoznačně nerozeznáme.²⁰ Komunikantova mluvená a psaná promluva se ukazuje na jednu stranu jako individuální, na druhou stranu lze v komunikátech nalézt některé shodné rysy a tendence. Individualizace však mnohdy zabraňuje jakémukoli zobecnování a zanechává náš výzkum v rovině empirické deskripce.

Z analýzy komunikačních funkcí vyplynulo, že:

- odlišné komunikační funkce mluvených a psaných OPJ na rovině funkcí ilokučních spočívají v kontaktu s druhým partnerem (direktiva) v mluvené komunikaci, v potřebě něco zdůraznit, ozvláštňit (expresiva, komisiva);
- odlišné komunikační funkce mluvených a psaných OPJ na rovině funkcí strategických spočívají jednak ve vázanosti rozhovoru na určitou KS, tzn. i stejné obsahy mohou mít v mluveném a psaném komunikátu jinou funkci. Nejvýrazněji se tento rozpor projevil u komunikátu č. 45. U tohoto komunikátu však v pozdějších analýzách zjišťujeme totožnost tematických bloků, viz následující kapitola;

19 V tabulkách je tento rozpor komunikačních funkcí založený na expresivitě značen zelenou barvou.

20 Např. termín direktivy u Searla (1979) zahrnuje jednak všechny otázky, výzvy, imperativy apod.

- chybějící OPJ v mluvených komunikátech mají nejčastěji komunikační funkce²¹ reprezentativ (41 případů). Chybějící OPJ v psaných textech lze dle komunikačních funkcí zařadit do reprezentativ (174 případů), direktiv (96), expresiv (40), kombinace reprezentativ a expresiv (16), reprezentativ a direktiv (8), direktiv a expresiv (2) a komisiv (2);
- konstrukční funkce objasňují úlohu daných OPJ v celkovém kompozičním uspořádání komunikátu. Zaznamenávají kontakt mezi komunikanty, vyvíjení tématu i celkovou strukturaci rozhovoru, jako je jeho začátek, pokračování a závěr. Díky určení této funkce jsme mohli dospět k závěru, že některé psané komunikáty obsahují úvod a závěr, i přestože tyto složky v mluvené podobě nebyly realizovány (např. č. 9, 18, 21, 22, 25). Komunikanti měli nejspíš potřebu případného adresáta „uvést do problematiky“ a nezačínat psaný text „spatrá“. Konstrukční funkce mluvených a psaných textů byly nejméně jednou v rozporu, např. OPJ v mluveném komunikátu sloužila k navazování kontaktu s posluchačem, v psané verzi je začátkem vyprávění (č. 2). Co v jednom komunikátu může být reakcí na předchozí repliku, je v druhém komunikátu úvodem (č. 15), co plní v jednom textu funkci závěru, může být v druhé verzi pokračováním (č. 32);
- nejčastější komunikační funkcí strategickou v mluvených i psaných komunikátech bylo sdělení v nejrůznějších podobách. Právě stanovování strategických funkcí umožnilo jemnější klasifikaci sdělení na jednotlivé druhy jako je konstatování, vtipné sdělení, vysvětlení, zdůvodnění, ironické sdělení apod.;
- totožnost komunikátů, kterou jsme zjišťovali prostřednictvím totožnosti komunikačních funkcí, byla potvrzena u komunikátů č. 15, 18, 24, 31, 33, 39, 41, 42, 43, 44, 46. Ekvivalence všech komunikačních funkcí

byla identifikována u sedmi žen a čtyř mužů v sedmi monologizovaných vyprávění a ve čtyřech typických dialogích²²;

- pro příští výzkum podobného charakteru by bylo vhodné vyzkoušet uplatnění kritérií uvedených Mluvnici češtiny 3 (1987, s. 311nn), kde jsou komunikativní funkce stanovovány prostřednictvím souboru interakčních podmínek (modelové situace) a rozložením KF na elementární smyslové komponenty, do kterých jsou zahrnuty předpoklady mluvčího o adresátovi, nebo o situaci, postoje mluvčího k obsahu výpovědi a nejzávažnějším komponentem je komunikativní záměr mluvčího. Závazné rozlišování mezi adresátem a náhodným posluchačem, tedy neadresátem. Poslední kritérium jsme vesměs kladli při určování funkcí strategických, proto jsme si vědomi toho, že jako účastníci komunikace (znalí vztahů, kompetence apod. komunikantů) určujeme jiné funkce, než by OPJ interpretoval někdo jiný, neúčastníci se komunikace. Funkční potenciál výpovědi, který v Mluvnici češtiny 3 (1987) autoři uvádějí, zůstal námi nepovšimnut, blíže jsme nezkoumali formu sdělení, neboť téměř vždy odpovídala aktuální KF, na kterou jsme se zaměřili.

Tematická výstavba spontánních mluvených komunikátů

Struktura komunikátu je velmi složitá, členit se dá v několika rovinách. Mluvnice češtiny 3 (1987) ho rozlišuje v plánu obsahové strukturace textu na členění lineární a nelineární. Začátek komunikátu zapojuje text do určitého kontextu, zavádí téma a dává signály, o jaký druh textu se jedná. Konec obvykle přináší shrnutí informací, může iniciovat adresáta k replice, ale lze ho realizovat pouhým vyčerpáním tématu.

21 Po jednom výskytu pak v mluvených OPJ chybějí deklarativa, kombinace reprezentativ a komisiv a reprezentativy a direktivy.

22 Počet žen s monologickými vyprávěními a počet mužů s dialogy je náhodný, neznamená to, že ženy vyprávěly skrze monology atd.

Dialog lze z hlediska průběhu členit na fázi začáteční, středovou a koncovou. Středová část by měla být informačním jádrem textu. Předmětem našeho zájmu je právě tento střed, pracujeme pouze s částí dialogu, tuto výšeč považujeme za reprezentativní pro zachycení rysů mluveného jazyka v jeho přirozené podobě. Naším zájmem je jak analýza výměny replik komunikačních partnerů, tak zkoumání souvislé nepřetržité řeči jednoho z komunikantů (Müllerová, 1979, s. 17).

V této kapitole se zabýváme tím, o čem se v dialozích mluví, jak se téma dialogu upřesňuje a utváří. „*Téma je jedním z hlavních integračních faktorů, zajišťujících jednotu a celistvost komunikátu – i když pro některé typy textů se zdá existence jediné tematické báze a celistvost zajištěná v textu tematickou koherencí dost pochybná*“ (Hoffmannová, 1983, s. 34).

Rozhovorem se uskutečňuje získání informací o dané věci, tedy pohyb v poznání. V klasických dialozích tematická organizace textu probíhá tak, že každá replika navazuje na repliku předcházející. Základem pro průběh dialogu je tematický soulad partnerů, tedy že jsou ochotni hovořit o témže tématu, i když jsou jejich názory rozdílné. Narušení tematického souladu nastává v případech, že jeden z partnerů nenaváže na předcházející partnerovy repliky a změní téma rozhovoru, začne tedy hovořit o něčem jiném (např. R5 a R9 v komunikátu č. 4, R22 v č. 10). Části textu, ve kterých dochází k tematickému souladu partnerů se nazývají **tematické bloky**,²³ také v psaném textu vymezujeme tyto nadvětné útvary prostřednictvím subtémat (Müllerová, 1979, s. 17n).

Předmětem našeho zájmu je zkoumání tematické výstavby na vyšší úrovni, na úrovni seskupení několika replik. Výběrově se pokoušíme postihnout způsoby vnitřního tematického uspořádání dialogu, naznačujeme možnou cestu při rozboru tematicko-rematické výstavby výpovědi.²⁴ Přistupujeme k dialogu jako k celku, na úrovni jedné repliky stanovujeme téma, tj. to o čem se mluví, a zařazujeme ho do celkového tematického bloku. Změna tématu může

být zapříčiněna jednak neúmyslně asociacemi mluvčího (R15 v komunikátu č. 10), potřebou něco upřesnit, vysvětlit (R27, č. 50), jindy se mluvčí zcela záměrně vrací k danému tématu, neboť ho považuje za relevantní (R10, č. 21). Zaměřujeme se na určení tematických bloků v mluveném textu a paralelně i v psaném textu. V rámci segmentace replikové jsme úseky zařadili do jednotlivých tematických bloků a přiřadili k nim odpovídající segment psaný. Sledujeme variantnost posloupnosti tematických bloků, nepravidelnosti, nejrůznější modifikace způsobené situací, expresivitou apod. Při popisu hlavních principů členění výstavby všech analyzovaných textů (mluvených i psaných) vycházíme z prací Hoffmannové a Müllerové (1999, 2000). Tento popis není (a ani si neklade za cíl) být vyčerpávající.

Sledujeme tematickou organizaci textu, jeho členění na tematické bloky, všímáme si odboček od tématu a střídání témat za účelem zjištění obsahové totožnosti komunikátů.

Tematickým uspořádáním textu se komunikant vyrovnává s látkou komunikace, s jejím předmětem a postupným zpracováváním. Tematické složky mohou být základní a vedlejší. Z výzkumu Hoffmannové (2007, s. 105) vyplývá, že muži vyprávějí příhody spíše k pobavení společnosti, snaží se o humorný tón a častý je u nich sklon k nadsázce. V našem experimentu se tato hypotéza nepotvrdila, nemůžeme ji však vyvrátit, neboť komunikáty pronesené muži spadaly převážně do pracovního prostředí, nebo muži popisovali nějakou událost. Co se týká tématu mužských a ženských příhod, vše se odvíjelo od komunikační situace. Obdobnost lze sledovat zejména při vyprávění zážitků, ženy i muži dokumentují lidské vlastnosti a charakter, témata z osobního života (komunikáty č. 2, 4, 9, 10, 11, 21, 32, 34, 42, 43). O tom, co komunikantky trápí v pracovním životě, hovořily v komunikátech č. 12, 26. K pracovním tematice se váží i komunikáty č. 5, 18, 22, 23, 24, 27, 29, 31, 33, 37, 41, 43, 45 a 50. Komunikanti vyprávějí o práci, zranění, o oslavách, mezi tématy se objevuje téma včerejšího večera, křtění, popis filmu apod. Dílčí témata, která se v dialozích objevují, úzce souvisejí s tématem hlavním. O nějaké události se pojednává v komunikátech č. 3, 6, 7, 8, 14, 15, 19, 20, 25, 28, 30, 35, 40, 46, 49. Tématem (hypertématem) komunikátů byla i nějaká činnost – č. 1, 16, 17, 38, 39. O Někjaký konkrétní

23 „Rozhovor se člení na tematické bloky, v jejichž dvoučlenných, ale většinou vícečlenných replikových sekvencích se projednávají jednotlivá subtémata“ (Müllerová, 2000, s. 38).

24 Vzhledem k rozsahu této práce zevrubnou tematicko-rematickou analýzu jednoho komunikátu připojujeme k práci jako nadstavbu a možnou cestu v budoucím bádání. Tento rozbor je založen na Danešově teorii tematických posloupností (1968). Blíže viz 5.2 Tematická výstavba mluveného a psaného komunikátu.

předmět je tématem komunikátů č. 13, 36 a 48. Je nutno říci, že nahrávek mužů jsem nezískali tolik, abychom mohli zobecňovat stylové rozlišení mužských a ženských příhod. Podotýkáme, že výše uvedená komplexní témata dialogů se částečně prolínají, např. v komunikátu č. 2 dominují osobnostní charakteristiky, tématem je však zároveň i událost, v komunikátu č. 18 se pracovní tematika objevuje na pozadí osobnostních charakteristik, v komunikátu č. 40 se dominantní téma události prolíná s tematikou činnosti a předmětu.

Struktura přátelské konverzace v rámci fatické komunikace je velmi obtížně popsitelná, neboť tematická výstavba takových dialogů je „*fenomén velice vágní a těžko uchopitelný*“ (Hoffmannová – Müllerová – Zeman, 1999, s. 72). Jednání a činnost, kterou komunikanti provádějí v momentě komunikace, se často odráží na strukturaci replik a v tematických odbočkách, v Danešově (1968) terminologii by se jednalo o tematický skok. Mluví v parentezích popisuje, co právě dělá (R1/OPJ3 č. 11, R4/OPJ6 č. 32), komentuje činnost (R5/OPJ7 č. 40) popř. upozorňuje druhého komunikanta na záležitosti týkající se KS (R3/OPJ4 č. 4, R2/OPJ4 č. 36). To, co se mluvčí chystají v blízké chvíli udělat, sdělují se záměrem, aby ostatní komunikanti věděli, že nějakou chvíli nebudou moci pokračovat v promluvě, popř. sledovat konverzaci jako posluchač (Jandová, 2007, s. 104). Někteří mluvčí hovoří o svých pocitech, partneři tyto obsahy berou na vědomí, ale nevyjadřují se k nim (č. 21), jindy se k nim vyjádří a obsahy se rozvinou do dalšího tématu dialogu (č. 9).

Uspořádání jednotlivých tematických bloků

Výběr témat dialogů podléhá cílům a záměrům komunikačních partnerů (Jandová, 2007, s. 109). V převážné většině komunikátů je tento **záměr popovídat si**, tzn. spadá do fatické komunikace. Kontinuita témat je významným činitelem zajišťujícím koherenci dialogu (Daneš, 1968). Získaný materiál nabízí dva typy textu, v typu dialogickém s monologickými prvky jde o tematické propojení

textu pocházejícího od jednoho autora, v typu (čistě) dialogickém se jedná o provázanost replik komunikantů.

Soubor všech replik, které proběhly vždy před a po nahrávání, které se odehrávají v různém časovém rozmezí, chápeme jako komunikaci, jejíž základem a komplexním tématem je nějaká událost, osobnostní stav a charakteristika, předmět nebo činnost. Jednotlivé komunikáty jsou s tímto komplexním tématem spojeny každým problémem, který se v nich řeší. Všechna vyjmenovaná komplexní témata jsou v textu realizována subtématy a subtémata dále dílčími tématy. Kdybychom tento proces měli po vzoru Müllerové (2000, s. 33) přirovnat k Danešově (1968) teorii tematických posloupností a aplikovat na vyšší rovinu výstavby, jednalo by se o tematické odvozování, derivaci od stejného základu a „*obdobu rématu můžeme hledat v tom, k čemu se v rozhovorech dospěje*“ (Müllerová, 2000, s. 35). Rématem by mohlo být např. konstatování a zdůvodnění v R3/OPJ8 v komunikátu č. 1, vysvětlení v R5/OPJ18 v komunikátu č. 2, hodnocení v R16/OPJ18 v komunikátu č. 4 apod. K popisu rémat na této úrovni textu lze využít ve většině případů určených komunikačních funkcí strategických (např. konstatování, rozhodnutí, ubezpečení).

Všechny rozhovory spojuje uvolněná příjemná (přátelská a rodinná) atmosféra, to je příčinou toho, že dialog při návštěvě nemá tak pevnou strukturu, je tematicky pestřejší a volnější než např. institucionální komunikace (Müllerová, 2000, s. 37). To je i důvod, proč je na této rovině obtížné stanovovat Danešovy (1968) tematické posloupnosti, další příčinou je i vysoký podíl neverbálních prostředků, který je bez videonahrávky těžko analyzovatelný, a který má na tematické výstavbě taktéž velký podíl. Lze vidět jejich náznaky a modifikace v dílčích dialozích.

V některých mluvených komunikátech se realizovala postupná změna tematického bloku A – B – C – /D/ (komunikáty č. 1, 14, 15, 16, 17, 19, 24, 33 a 43). Lze pozorovat i přerušování tematických bloků tématy vázícími se ke KS (č. 4, 10, 36, 40, 46). Rozštěpené téma se objevuje zejména v kratších komunikátech, může mít různou podobu, např. A – A1 – A2 – A3. Tento jev (s modifikovaným vzorcem) nalezneme v komunikátech č. 3, 7, 8, 21, 31, 35, 48 a 49. Zajímavé je opakované navrácení tématu, jehož vzorec by vypadal A – B – A – /B – A – B/, viz č. 20,

23, 28, 30, 33. Úzká souvislost témat způsobuje to, že se v jedné obsahově-pragmatické jednotce řeší častokrát dvě témata, tento jev značíme např. A+B a vyskytuje zejména jako přechodové pásmo mezi tematickými bloky, viz komunikát č. 37, jehož tematické bloky by bylo možné zapsat A – (A+B) – B – C – D – E. Spíše než přechodové pásmo lze v komunikátu č. 50 slučování témat označit za prolínání, neboť témata zde přecházejí jedno v druhé: A – B – (A+B) – A – (A+B) – C – (A+B) – B – A – B – A – C – D – C. Z hlediska tematického uspořádání lze vysledovat i jev, který lze na nižší rovině přirovnat k průběžnému tématu, např. v komunikátu č. 36 jsou to pořizované příkrývky (A), schéma tohoto komunikátu vypadá následovně: A – * – A – * – A – B – C.

Tematické uspořádání (nejen) psaného projevu „začíná už ve fázi utváření komunikačního záměru. Kromě volby tématu je ovšem součástí záměru i specifický přístup k tématu, volba strategie pro rozvíjení tématu a preference jeho některých aspektů“ (Hoffmannová, 1983, s. 34).

O totožnosti tematické výstavby mluvených a psaných komunikátů hovoříme v případě, že bylo zachováno totožné schéma vývoje tematických bloků. Tematické bloky zůstaly mnohdy ve stejném pořadí i v případě, že komunikant v psaném textu vynechal, popř. přidal nějakou OPJ, která však spadala do lineárně řazeného subtématu. Totožná schémata mají dvojice mluvených a psaných komunikátů č. 1, 7, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 23, 24, 25, 28, 31, 34, 37, 38, 41, 42, 44, 45. Jedná se především o komunikáty kratšího rozsahu. Naopak vynechání celého tematického bloku (v několika případech i více bloků) sledujeme v komunikátech č. 7, 10, 22, 27, 29, 30, 32, 33, 35, 36, 43, 46, 49. Elidované tematické bloky byly jednak ty, které byly úzce propojeny s KS (např. č. 32, 46), dále vážící se na dialogický text, repliky partnerů a odpovědi na ně (např. č. 27), často byly vynechány úvodní a závěrečné tematické bloky. Mluvčí v některých komunikátech sepsal pouze středovou část (např. č. 32, 43), popř. opomněl témata, která odbočovala z hlavní tematické linie (např. č. 35), popř. podrobnosti tématu (např. č. 46). V komunikátech, které nebyly jmenovány ani v jedné skupině, komunikanti zachovávají v psané podobě všechny tematické bloky, nemůžeme však hovořit o totožnosti, neboť jejich pořadí nejrůzněji modifikují.

Shrnutí analýzy tematických bloků

Závěrem této kapitoly lze říci, že:

- v tematických blocích mluvených textů lze spatřovat rysy Danešových (1968) typů tematických posloupností, avšak důkladná aplikace na vyšší rovinu bez podrobného aparátu na dialogický není možná, neboť modifikace jsou častější než pravidelnosti;
- v psaných textech byly častokrát vynechány celé tematické bloky, mohlo to být způsobeno paměťovými indispozicemi komunikanta, ale taktéž vázaností TB na KS, taktéž přílišnou detailností a dialogičností původního spontánního vyprávění;
- posloupnost tematických bloků v mluvených komunikátech byla častokrát narušena tématy vážící se ke KS (např. č. 4, 6, 10);
- rozlišení ženských a mužských témat je pozorovatelné, avšak nelze zobecnit, neboť k pracovním tématům u mužů docházelo v první řadě kvůli pracovnímu prostředí;
- vztah konstrukčních funkcí a tematických bloků je velmi důležitý, neboť jdou tyto kategorie v jistém smyslu ruku v ruce. Konstrukční funkce většinou zachycují přechod tématu, jeho změnu i tematické odbočky ve formě parentezí;
- obsahová totožnost komunikátů, kterou jsme zjišťovali prostřednictvím posloupnosti tematických bloků, byla potvrzena v jednadvačeti případech. I když tyto komunikáty neobsahovaly všechny OPJ v psané a mluvené komunikaci, vynechané segmenty nenarušily posloupnost tematických bloků, schéma zůstalo zachováno;
- témat rozhovoru, stejně jako KS existuje nespočetné množství, proto naše závěry nemohou být úplné a vyčerpávající, zevrubnější výzkum by je jistě doplnil, ne-li modifikoval.

Analýza obsahu

Proces tvorby promluvy má plánovací a realizační fázi. V plánovací fázi dochází k výběru obsahových jednotek, druhá fáze pak představuje vlastní realizaci (Nebeská, 1992b). Jakým způsobem komunikanti zrealizovali obsahové jednotky v mluveném a psaném komunikátu, o tom pojednáváme v této kapitole.

Analýzou obsahu míníme analýzu jeho informační náplně. „*Odras skutečnosti ve vědomí zpracovaný prostřednictvím řady kognitivních operací představuje složitý soubor údajů nejrůznějšího druhu: vedle věcně předmětového obsahu (jádra informační náplně) realizovaného prostředky lexikální a gramatické výstavby, dále významů emocionálních, estetických aj. nelze opomíjet ani složky konotační a podtexty, související obyčejně se vzájemným vztahem komunikátů a projevující se někdy např. aluzemi.*“ (Mluvnice češtiny 3, 1987, s. 629).

Čmejrková a kol. (1996) se věnují vztahu verbálního a neverbálního dorozumívání a udávají, že se až devadesát procent komunikovaného obsahu sděluje prostředky neverbálními. Nabízí se otázka, jakým způsobem lze analyzovat OPJ, které v psaném komunikátu (popř. v mluveném) nebyly realizovány vůbec (chybějící modré části), popř. byly realizovány neverbálními prostředky (komentáře v závorkách). Analýza obsahu v této knize spočívá ve vyjádření obsahu jinými slovy a určení nociónálních a pragmatických významů.

Analýza obsahu – zápis obsahu OPJ

„Verbální komunikace se uskutečňuje tak, že obsahy vědomí produktora se ztvárňují do jazykových a textových forem a naopak, jazykové a textové formy (jazykové a textově ztvárněné obsahy vědomí produktora) přecházejí do vědomí recipienta jako určité obsahové entity.“ (Müllerová, 1989, s. 206). Klademe si otázku týkající se obsahové totožnosti komunikátů: Může mít vliv mluvenost

a psanost na významovou stránku komunikátů? Tato kapitola na ni hledá odpověď.

První fáze analýzy obsahu spočívá v zápisu obsahu OPJ. Uvědomujeme si, že relevantní složku obsahové roviny textu tvoří složitá síť sémantických vztahů. Jde o vyjádření, odraz existujícího vztahu mezi fakty, událostmi, stavy a reálnými situacemi. Kromě těchto objektivně existujících vztahů jde častěji o vyjádření takových vztahů, do nichž fakty uvádí sám mluvčí. Významově spojeny bývají jednotky jdoucí po sobě, ale mohou to být i jednotky distantní, tzn. jsou od sebe v textu vzdáleny. Těmito vztahy je vytvářena relační složka textové informace. Jádro obsahové struktury textu je tvořeno souborem predikačních struktur a participanty, kteří obsazují určité sémantické role²⁵ a jsou navzájem spojeni významovými vztahy souborem konektorů (Hoffmannová, 1983, s. 44n.).

Při popisu obsahu OPJ se snažíme přihlížet k relacím mezi textovými jednotkami, zejména pokud jde o promítání časových vztahů ze skutečnosti, méně již k síti vztahů prostorových a kvůli neostrosti hranic mezi jednotkami v mluveném textu opomíjíme relace, které se objevují na úrovni souvětí, např. poměr adverzativní, gradační apod. Při popisu zohledňujeme také vztahy kompoziční (např. argument se váže k některé z předchozích replik, explikace, tvrzení a jeho negace atd.) a vztah tázacího a odpověďového rámce, vztah mezi základní informací a přidavnými detaily, hodnocením atd. Principem výstavby obsahové roviny textu je i hierarchizace, kterou se rozumí princip, který udává upřednostňování některých informací před jinými, a to zejména pořadím v textu (Hoffmannová, 1983, s. 48n.).

Vzhledem k zaměření práce, v níž analýza obsahu je jen jedním z prostředků sloužících je zjištění obsahové ekvivalence komunikátů, jsme se omezili na popis segmentů komunikátu prostřednictvím popisu OPJ bez použití stejných lexikálních prostředků. Obsah jsme parafrázovali a snažili jsme se o co nejpřesnější (a nejjednoznačnější) zápis a vnitřní věcně obsahové členění (Kořenský aj., 1999, s. 41).

25 Podrobný syntaktický zápis sémantických struktur provádíme na jednom komunikátu, který vykazuje vysokou míru totožnosti ve všech analýzách, které jsme pro zatím provedli. Blíže viz 5.1.

Předmětné objekty a věcné obsahy komunikace

„Obsahová výstavba textu založená na sledování předmětů řeči (předmětná jednota textu) je záležitost značně komplikovaná“ (Hirschová, 1989, s. 23). Některé předměty komunikace používá mluvčí jako témata výpovědi (Daneš, 1968). Ve většině textů však dochází k postupnému proměňování předmětu řeči, mezi nimi jsou významové vztahy, které vytváří koherenci textu. Daneš (1968) hovoří o sémantické souřadnosti a sémantické souvislosti. Vztahy souvislosti mohou být např. agens-činnost, nástroj-činnost, místo-umístění objektu, ale také vztahy přináležitosti a sounáležitosti v širokém smyslu (Hirschová, 1989, s. 28). Předmět řeči patří do roviny sémantické, avšak téma a réma do roviny aktuálního členění větného. V této rovině produktor přeměňuje obsahový celek na komunikát. Předmětem komunikace je „to, o čem se mluví.“ (Daneš, 1968). Při realizaci komunikátu se předměty řeči postupně objevují, mohou být totožné úplně, částečně, bývá mezi nimi nějaký sémantický vztah. O totožný předmět se jedná, má-li produktor textu na mysli stále tutéž jednotku (Daneš, 1968).

Stručně zopakujeme a shrneme, že věcnými obsahy jsou v této knize míněny „jakékoli složky reálné či myšlené skutečnosti, o nichž se v průběhu komunikační události komunikuje“ (Kořenský aj., 1999, s. 136). A předmětné objekty komunikační události jsou konkrétní neosobní objekty, o nichž se hovoří.

V mluvených komunikátech se převážně nejedná o věcné informování, nýbrž vyprávění události, k níž má vypravěč určitý postoj, je tedy zaujat a vyprávění je ovlivněno jeho hodnocením. Komunikáty jsou mnohdy podbarveny vypravěčovým citovým vztahem, něco příkrášluje. Hranice mezi vyprávěním a sdělováním věcných informací není vůbec ostrá. Narativy mají funkci referenční a evaluační, přičemž hodnocení je pro narativ klíčovou složkou (Hoffmannová, 2007, s. 97nn). Některé komunikáty bezpochyby rysy narativu vykazují²⁶ (např. č. 50).

26 „U příhody s plně rozvinutou formou lze rozeznat šestičlennou strukturu: uvedení, kde se oznamuje, že se něco (pěkného, nebo naopak strašného) přihodilo (abstrakt), charakteristika prostředí, situace, časové údaje (orientation), hlavní narativní sekvence, podání toho,

Obsahy nociónální a pragmatické

Na základě toho, co jsme zjistili o vztazích OPJ k jiným OPJ v komunikátu, určujeme složky obsahu nociónální a odlišujeme je od prvků, které mají charakter pragmatických obsahů. Nociónálními obsahy²⁷ chápeme takové obsahy, které v komunikační události nesou vlastní věcnou informaci. Narozdíl obsahy komunikačně pragmatické jsou „nositeli postojů a vzájemných vztahů partnerů (obsahy expresivní, emocionální, hodnotící, kontaktní, apelové aj.“ (Kořenský aj., 1999, s. 136). Jako pragmatický význam obsahu označujeme takové segmenty, kde je přítomen tzv. pragmatický faktor, tj. citový a volní postoj mluvčího k pojmenované realitě, k promluvené situaci apod. Působením tohoto faktoru získává význam pragmatické rysy, ke kterým patří emotivnost (citovost), evaluačnost (hodnotící aspekt), rysy v širokém smyslu stylisticky příznakové. Obsahy označené jako pragmatické se narozdíl od neutrálních nociónálních významů vyznačují jak pojmovým (nociónálním) významem, tak i nadstavbovou pragmatickou složkou významu. U citově ovlivněných postojů se obvykle hovoří o expresivně motivovaných výpovědích (Příruční mluvnice češtiny, 1995, s. 77nn).

Obsahy mající čistě nociónální charakter popisují stav světa a jejich funkcí je informační vyrovnávání mezi komunikanty (Kořenský, 1999, s. 41). Metody popisu nociónálního významu lexikálních jednotek jsou různé, my v zápisu využíváme jednak logickou (někdy nazývanou též klasickou) definici v kombinaci s popisem jednotlivých rysů pojmenované reality a částečně pomocí synonym. K docílení komplexního popisu přihlížíme i k jejich funkcím v promluvě (Příruční mluvnice češtiny, 1995, s. 77). Analýzu komunikačních funkcí,

co se přihodilo (complication), výsledek, řešení, jak co dopadlo (resolution), ukončení s eventuálním poučením (coda), hodnocení, které zdůrazňuje pointu příhody, vypravěč jí dává najevo svůj postoj, své pojetí, jak má být interpretováno to, co vyprávěl (evaluation)“ (Hoffmannová, 2007, s. 103).

27 Nociónální význam je lexikální význam bez pragmatické složky, bývá označován jako věcný, konceptuální, kognitivní, někdy také pojmový (Příruční mluvnice češtiny, 2008, s. 76).

tematických bloků i nociónálních a pragmatických obsahů naleznete v příloze jako přílohu.

Shrnutí výsledků analýzy obsahu a vliv na smysl komunikační události

Produktor textu vždy odhaduje, co příjemce sdělení od komunikační události očekává a jaký má pro něho smysl. Relevantní je, nakolik mluvčímu záleží na tom, aby adresát správně interpretoval jeho komunikační záměr. Cílem interpretační činnosti recipienta je, aby porozuměl, o čem mluvčí hovoří a jak to myslí. Cílem je tedy rekonstruovat záměr mluvčího a celkový smysl komunikační události (Nebeská, 1988, s. 141).

Když navzájem porovnáme perifrastické zápisy nociónálních a pragmatických obsahů, zjistíme, že vztah mezi jejich jazykovým významem ve dvou (řádoby totožných) komunikátech není vždy ekvivalentní, i když by měl odrážet stejný význam daný příslušným stavem světa.

U pragmatických obsahů je mezi zaznamenanou parafrází a platností daného obsahového segmentu v realitě vztah často evaluativní a platnost než zaznamenaným obsahem je dána spíše komunikační funkcí strategickou.

Z analýzy obsahu souhrnně vyplynulo, že:

- obsahová totožnost komunikátů, kterou jsme zjišťovali prostřednictvím nociónálních a pragmatických obsahů u těch OPJ, které byly vyjádřeny v obou komunikátech, byla potvrzena u komunikátů č. 1, 2, 9, 12, 14, 17, 19, 23, 24, 27, 39, 43, 44, 47, 49;
- v mluvených komunikátech převažovaly pragmatické významy, v psaných komunikátech významy nociónální. Tuto převahu vysvětlujeme přítomností komunikantů v KU, ve které se mluvená komunikace odehrávala. Nesourodost mluvených a psaných textů může být způsobena právě odlišnými záměry mluvčích ve dvou způsobech komunikačního vyjádření, popř. vlivem ustálené psanostní normy, která je neexpresivní. Setkáváme se však s komunikáty, jejichž autoři usilovali o věrné zachycení mluvenostní podoby sdělení, zde se pragmatické obsahy v největší míře dostávají i do komunikátů psaných. Je však zajímavé, že

ani u jednoho z těchto komunikátů nenacházíme totožnost komunikačních funkcí ve všech OPJ (viz např. č. 7);

- v mluveném textu jsou obsahy, které nezazněly v textu psaném a naopak. Např. v komunikátu č. 1 nepřítomnost některých OPJ nemění základní smysl textu, neboť byly opomenuty pouze expresivní jednotky vážící se k dialogu a vysvětlující vsuvky. V komunikátu č. 2 již k posunu smyslu komunikátu docházet může na základě hypotézy, že mluvčí se v psaných textech „dělají lepšími“. V psané verzi autorka přidává OPJ, ve kterých „doufá, že se s matčíným přítelem pozná, sblíží“, že je „hlavní, že je máti šťastná, ať jim to vydrží“. Nic takového však v mluvené podobě nezaznělo. Podobné případy nejsou nijak ojedinělé, viz též R7/OPJ11 v komunikátu č. 9, popř. R2/OPJ4 v komunikátu č. 15, kde je obsaženo vysvětlení situace namísto výtky rodičům, která byla realizovaná v mluvené podobě;
- pragmatický charakter mají obsahy v níž mluvčí/produktor komunikátu účelně působí na posluchače/adresáta (explicitně i implicitně, např. ironií). Mluvčí předkládá příjemci svůj prožitek mnohdy velmi emotivním způsobem, popř. konstatuje předpokládaný prožitek příjemce (např. č. 19);
- v psaných komunikátech byly čteně vynechány OPJ s pragmatickou obsahovou strukturou. Je charakteristické, že tuto strukturu tvoří významy, jejichž prostřednictvím jsou přiřazovány určitým objektům nějaké vlastnosti (např. č. 1), pak významy vzájemného působení personálních a objektových předmětů (např. č. 2);
- odpověď na naši otázku, zda komunikační způsoby mluvenost/psanost mohou mít vliv na významovou stránku komunikátů, zní ano. V psaných komunikátech se důsledně nepíše o detailech, zejména nepřijemných, téměř se nevyskytují vulgarismy, kterých je v mluvených komunikátech velké množství (za všechny viz komunikát č. 12). V komunikátu č. 11 na základě přeroku a rektifikací (a také znalosti vztahu, o kterém hovoří) vysuzujeme, že mluvčí nereprodukuje hádku přesně tak, jak se odehrála. Místo výčitky, že ji nebaví vařit, je v textu implicitně

napovězeno, že jí bylo vyčteno, že neumí vařit. Mluví to následně sama příznává, když říká: *ženskou která / jako nebaví vařit já neříkám že já že mě nebaví vařit jako ale ja se to učim / jakože učim se to v tom vztahu: (...) von mně řekne já nechce ženskou kerá ne kterou nebaví vařit.*

Syntaktická analýza konkrétního komunikátu

Psaná verze	Mluvená verze
	jó ↑ // tak my sme se s Míšou docela chytli ↓ / ale až jako včera ↓ / a to sem fakt byla nakrknutá / kůli úplné bílosti
Včera jsem byla s Míšou v Náchodě nakupovat. Byla jsem z toho docela vystresovaná. Takové davy lidí, tlačence, nedělá mi to dobře. Tak jsem hned jeli domů.	jakože // @ my sme byli v Náchodě: jak sem dělala tam já si jenom hodím nabíječku tady / jsme byli v Náchodě↑ jako v okresním městě ↑ a jen tak sme si tam udělali vejlet že sme z toho měli uplnou / sem z toho měla takovej špatnej pocit co protože: ja nemam hrozně ráda davy / vůbec jako ↓ a najednou tam prostě nějaký davy a a strašně mně asi pět lidí prostě během minuty mně vlezlo do: intimní Zóny / a to strašně lezlo na nervy a já sem pak řekla prostě a Míša hmm tak jedeme domů↓ tak sme @ jeli vlakem

Z nákupů jsem přivezla maso (už marinované) a že ho Míšovi udělám k večeri.	No: a jak sme byli v tom Náchodě tak sme koupili v Bile: marinovaný maso už jako naložený a stálo asi čtyřecet korun asi Kilo a PUL tak sme si ho teda koupili ↓ a že ho teda uděláme že jo ↓
Začala jsem ho tedy smažit, nakrájela jsem zeleninu na šopský salát, nachystala talíře a udělala hranolky.	no a tak sem ho udělala ↓ / hmm a protože sem věděla že Míša chce jako jít / někam jakože chce sekát dříví a vysávat a hele nejdřív se najez a sem říkala už jsem udělala hranolky ↓ / a dělala sem šop šopskej salát jo a a už sem
Když už to bylo skoro hotové, zavolala jsem na přítele, ať jde jíst, než se začne něco dělat, aby mu jídlo nevystydlo. Když přišel, docela se rozohnil, že jsem mu nenastrouhala balkánský sýr, že si ho tam musí naloupat sám. Jsem ale chtěla, aby mu to nevystydlo.	jako sem říkala že ať už DE že hranolky už byly hotový a maso taky že to prostě vohřejvat nebudu jako že jo↓ by to vystydlo protože kdyby začal vysávat tak by to bylo za deset minut studený↓ nó tak si pod' sednout ↓ přišel tak říkam dobrý už de tak sem mu to jako nandávala a von říká no počkej dyž už mě voláš teda tak jako už chci aby to bylo hotový ↑no tak né teda krásně nakrknutej že si ten balkán musel nalámat sám ↓ tak teda to tak si teda ten balkán to to přešel teda ↓
Zbyla mi ještě šťáva z masa, tak jsem mu to chtěla podlít a nalila jsem ji na maso, tak na mě „vyjel“:	a potom mě tam é dyž sem dělala to maso tak se mi tam udělala taková ta šťávička a říkám tak chceš to ↑ prej no jasně a teď sem prostě nevěděla kam to mám nalejt tak tam měl maso ↓ a takovou koptu hranolek a na tom prostě takhle kydnutou tu tatarku strašný všude on hrozně miluje tatarku↓ / nó tak sem mu to prostě nalila na maso ↓ a on a mě

„Copak tě máma nic nenaučila? Ty nevíš, že se šťáva lije na hranolky, brambory?“ Tak jsem mu to oplatila, že když má na hranolkách tataru, tak to můžu nalít jen na maso. Pak opáčil: „Ženskou, kterou nebaví vařit, nechci.“	tebe máma nic nenaučila ↑ dyť ty nevíš že se to dělá prostě na brambory na to ↑ a já sem na něj vyjela dyž to tam máš tataru tak ti to nebudu tu šťávu lejt na tataru né↑ a von mě řek já nechci ženskou která nerada vaří ↓
Tak jsem se sebrala a že jedu domů.	tak sem se zbalila sem se normálně převlíkla z toho co sem vařila ↓ a normálně sem / to: / sem se voblíkla↑ zbalila sem si věci ↓
	a říkám si a né já si to: @ nejdřív dojim
	když sem si to osamotě jedla von tam vedle mě to a říká já sem to tak nemyslel říkám v kolik mám jet ↑ on prej však to je přesně typický to tvoje tak říkám to je taky to tvoje jako že mě nechceš že jako prostě nechceš ženskou která / jako nebaví vařit já neřikám že já že mě nebaví vařit jako ale ja se to učim / jakože učim se to v tom vztahu: takže hold musíš brát nějaký kixy a hold jako když tam máš takovou kopu tataru jak se nepoleje tak se to nepolilo tak sem to polila maso no bože aby to bylo šťastnější no↑se mám zbláznit ↑
U dveří mě zastavil, že ho to mrzí.	tak sem prostě byla nachytaná k odchodu / tak teda potom lez po čtyřech skoro ↓

	já sem fakt mrcha na tohle protože von mně řekne já nechce ženskou kerá ne kterou nebaví vařit tak já mám z toho hroznou prdel já sem prostě taková že já se naseru ↓začnu se balit ↓ vy vycházim ze dveří a řeknu / příští víkend si přijedu pro věci zbal mě je ↓ jo a vodcházim jako ↓ / já sem fakt na tohleto hnusná jako ↓
--	--

Záměrem této kapitoly je pokusit se o syntaktickou interpretaci mluveného textu, k tomu však potřebuji alespoň nástin komunikační analýzy. Zaměřím se však zejména na syntaktické odchylky, pokusím se popsat některé struktury anakolutické a eliptické. Po prvotním seznámení s textem lze dokonce předpokládat, že by mělo být možné v těchto jinak syntaktických nepravidelnostech nalézt relativně ustálené rysy syntaktické výstavby, tudíž by bylo na místě hovořit spíše o modelových konstrukcích typických pro tento text, popř. pro tuto konkrétní mluvčí²⁸.

Záznam byl pořízen v prostředí vysokoškolských kolejí, mluvčí je studentka 5. ročníku učitelství pro střední školy. Jedná se o spontánní (opravdu nepřipravené) vyprávění, mluvčí netušila to, že je nahrávána. Poté byla požádána, aby zázitek, který vyprávěla, zaznamenala v písemné podobě. To nám umožní zohledňovat v textu dichotomii mluvenost X psanost. Vzhledem k povaze textu a zároveň s ohledem na můj záměr jsem při stanovování elementární jednotky vycházela převážně z obsahově pragmatického uspořádání (viz OPJ).

Co se týká přepisování mluveného slova, snažili jsme se o nejvěrnější zachycení zvukové stránky, i když se nejedná o přepis fonetický, zaznamenala jsem zde např. znělou výslovnost, elipsy hlásek, prodloužení hlásek aj., pokud byla opravdu zřejmá. Nahrávaný záznam je ochuzen o složku neverbální, kterou by bylo možné zaznamenat pomocí komentářů, ty by však nepopsaly gesta přesně

28 To by samozřejmě bylo možné pouze v případě, že bych měla k dispozici více textů této mluvčí, tyto mluvené projevy by musely být podrobeny náležitě srovnávací analýze.

a v úplnosti, proto jsem se rozhodla od sledování neverbální složky tohoto komunikátu upustit. Nahrávka není kvalitní, proto nebyla provedena zvuková segmentace, dochází totiž k modifikacím umístování předělů (zejména pauzových), často jsou na místě, kde by se za normálních okolností neobjevily, jinde chybějí. Nejvíce problematická část přepisu byla zaznamenávat intonační kadenci. Signalizace intonace totiž ne vždy odpovídá náležitým pravidlům koncových a nekoncových úseků. I když by se mělo vyskytovat hojně množství koncové kadence, dochází k četnějšímu uplatnění nekoncové intonační kadence. Tento jev je však podle Müllerové (1994, s. 41) pro některé monologické projevy charakteristický. Příčiny tohoto jevu souvisí se spontánností, s nemožností přílišného plánování sledu informací, které jsou poté realizovány „zbrkle“ a v krátkém čase. Ve snaze o plynulost mluvčí hovoří rychle a přitom sama neví, kdy se jí bude jevit informace jako dostatečně prezentována, vysvětlená, tedy dokončená. Motivace užívání pauz nemá v rozebíraném textu podle mého názoru často povahu strukturační, spíše souvisí s překotnou snahou prezentovat neuspořádané myšlenky co nejlépe. I když tedy lze vysledovat pauzy související se zvukovým členěním, hojně jsou zde zastoupeny právě pauzy, které jsou spíše samostatné, tedy pauzy *syntaktické, formulační důrazové a kontaktové*. (Müllerová, 1994, s. 41)

Jsme si vědomi toho, že spontánně mluvený text je velmi problematické syntakticky strukturovat. V psaném textu jsou interpunkční znaménka, v mluveném se však spoléhat na intonační signalizaci nelze, proto bude mít analýza textu formu sledu syntaktických konstrukcí. Syntaktická konstrukce neodpovídá větě, jelikož v mnohých případech nelze rozeznat ke kterému predikátu doplnění patří. Další problém se naskytá v rozhodnutí o hypotaktických souvětích. V několika prvních OPJ naznačím, jak by bylo možné interpretovat celý text, avšak u následujících OPJ budu největší pozornost věnovat úsekům s nejasnou syntaktickou strukturací, a to zejména anakolutickou a eliptickou.

Obsahově pragmatická segmentace textu

Tem. blok	R	OPJ	KF
A	1	jó ↑ // tak my sme se s Míšou docela chytli ↓ / ale až jako včera / a to sem fakt byla nakrnutá / kůli úplně blbosti	sdělení o hádce
B	2	jakože // @ my sme byli v Náchodě: jak sem dělala tam já si jenom hodím nabíječku tady / jsme byli v Náchodě↑ jako v okresním městě ↑ a jen tak sme si tam udělali vejlet že sme z toho měli uplnou / sem z toho měla takovej špatnej pocit co protože: ja nemam hrozně ráda davy / vůbec jako ↓ a najednou tam prostě nějaký davy a a strašně mně asi pět lidí prostě během minuty mně vlezlo do: intimní Zóny / a to strašně lezlo na nervy a já sem pak řekla prostě a Míša hmm tak jedeme domů↓ tak sme @ jeli vlakem↓	sdělení o nepříjemném zážitku
B, C	3	No: a jak sme byli v tom Náchodě tak sme koupili v Bile: marinovaný maso už jako naložený a stálo asi čtyřicet korun asi KILO a PUL tak sme si ho teda koupili ↓ a že ho teda uděláme že jo ↓	zpřesnění předchozího sdělení

C	4	no a tak sem ho udělala ↓ / hmm a protože sem věděla že Míša chce jako jít / někam jakože chce sekát dříví a vysávat a hele nejdřív se najež a sem říkala už jsem udělala hranolky ↓ / a dělala sem šop šopskej salát jo a a už sem	sdělení pracovního postupu (vaření)
C, A	5	jako sem říkala že ať už DE že hranolky už byly hotový a maso taky že to prostě vohřejvat nebudu jako že jo↓ by to vystydlo protože kdyby začal vysávat tak by to bylo za deset minut studený↓ nó tak si pod' sednout ↓ přišel tak říkam dobrý už de tak sem mu to jako nandávala a von říká no počkej dyž už mě voláš teda tak jako už chci aby to bylo hotový ↑no tak né teda krásně nakrknutej že si ten balkán musel nalámat sám ↓ tak teda to tak si teda ten balkán to to přešel teda ↓	sdělení o výzvě a gradaci konfliktu
C	6	a potom mě tam @ dyž sem dělala to maso tak se mi tam udělala taková ta šťávička a říkám tak chceš to ↑ prej no jasně a teď sem prostě nevěděla kam to mám nalejt tak tam měl maso ↓ a takovou kopu hranolek a na tom prostě takhle kydnutou tu tatariku strašný všude on hrozně miluje tatariku↓ / nó tak sem mu to prostě nalila na maso ↓ a on a mě	
A	7	tebe máma nic nenaučila dyť ty nevíš že se to dělá prostě na brambory na to ↑ a já sem na něj vyjela dyž to tam máš	reprodukce rozhovoru - hádky

A	8	tak sem se zbalila sem se normálně převlíkla z toho co sem vařila ↓ a normálně sem / to: / sem se volíkla↑ zbalila sem si věci ↓ a říkám si a né já si to: @ nejdřív dojim	sdělení o následku hádky změna názoru
A	9	když sem si to osamotě jedla von tam vedle mě to a říká já sem to tak nemyslel říká v kolik mám jet ↑ on prej však to je přesně typický to tvoje tak říkám to je taky to tvoje jako že mě nechceš že jako prostě nechceš ženskou která / jako nebaví vařit já neříkám že já že mě nebaví vařit jako ale ja se to učim / jakože učim se to v tom vztahu: takže hold musíš brát nějaký kixy a hold jako když tam máš takovou kopu tatariky jak se nepoleje tak se to nepolilo tak sem to polila maso no bože aby to bylo šťavnatější no↑se mám zbláznit ↑	zdůvodnění
A	10	tak sem prostě byla nachytaná k odchodu / tak teda potom lez po čtyřech skoro ↓	pokračování sdělení zážitku
A	11	já sem fakt mrcha na tohle protože von mně řekne já nechce ženskou kerá ne kterou nebaví vařit tak já mám z toho hroznou prdel já sem prostě taková že já se naseru ↓začnu se balit ↓ vy vycházim ze dveří a řeknu / příští víkend si přijedu pro věci zbal mě je ↓ jo a vodcházim jako ↓ / já sem fakt na tohleto hnusná jako ↓	sebehodnocení

Metody užití při analýze

Délka mnou určených OPJ je různá, v porovnání s psaným textem jsou větší mnohem delší a obsahují spoustu výrazů navíc (např. členící signály – zájmena, opakování slov aj.). Nyní se pokusíme provést analýzu syntaktických struktur v rámci jednotlivých OPJ. Budu si všimnout zejména jevů charakteristických pro mluvený text. Upozorníme také na odlišnosti týkající se interpretace textu psaného. Při syntaktické interpretaci mi jsou významnou oporou (v některých bodech přímo návodem) publikace Müllerové (1994), jež se zabývá syntaktickou výstavbou mluveného textu, dále mi je velmi nápomocný postup komplexní analýzy komunikačního procesu a textu (Kořenský, Jaklová, Hoffmannová, Müllerová, 1987) a v neposlední řadě také Mluvená čeština v autentických textech (Hoffmannová, Müllerová, Schneiderová, 1992), jež se mi v mnohém stala inspirací. Na analýzu syntaktických jevů samotných využiji dostupnou literaturu zabývající se skladbou češtiny (viz seznam literatury).

Pokusíme se objasnit význam, záměr a motivaci užití vybraných syntaktických prostředků. Ke zkoumání jsem tento text vybrala, jelikož znám celou komunikační situaci, v níž vznikl. Účastnila jsem se komunikační události v roli příjemce. Při popisu textu tedy pracujeme s rovinou pragmatickou. Místa, jež jsou pro interpretaci relevantní, označujeme tučně. Ve vlastním výkladu pro zpřehlednění citovaná místa z analyzovaného textu podtrhávám. Lexikální jednotky, jež se v textu opakují a podílejí se tedy na soudržnosti textu, označujeme kurzívou.

Rozbor syntaktických struktur mluveného textu

1. OPJ

jó ↑ // **tak** my sme se s Míšou docela chytli ↓ / **ale až jako včera** ↓ / **a to sem** *fakt* byla nakrknutá / kvůli **úplně** blbosti

Replika je uvozena počátečním kontaktním prostředkem **jó**, za ním následuje textový orientátor **tak**, který zde plní funkci jednak konektivní, ale částečně i shrnující. Je to dáno tím, že mluvčí v první OPJ vysloví shrnutí (závěr vyprávění) a teprve pak retrospektivně vypráví celý příběh. Tato OPJ je v psaném textu elidována. To mohlo být motivováno jednak intencí autorky neprozradit pointu hned na začátku, nebo také snaha v psaném textu dodržet chronologickou posloupnost. Sdělení minulé skutečnosti bylo přerušeno dodatečným přiřazením **ale až jako včera** – slouží k upřesnění časové orientace příjemci, ten byl již dříve obeznamen se skutečností, že mluvčí bude trávit s přítelem pět dní a že se určitě pohádají.

A to – lze považovat za anakolut, mohlo by následovat např. jsem se fakt naštvála, mě fakt „nakrkló“. Konec OPJ je ozvláštněn dalším upřesněním, které mluvčí dodala po krátké pauze – **kůli úplně blbosti** – je to nemotivované spojení adverbium se substantivem, které by mohl být nahrazeno např. kvůli úplně hloupým věcem, popř. změnou adverbium v adjektivum – kvůli úplným blbostem. Tuto syntaktickou strukturu klasifikuji také jako specifický typ anakolutu (viz dále). Výrazy **docela**, **fakt** patří mezi prostředky s funkcí hodnotící, mluvčí jimi vnáší do textu projevy osobního vztahu k události. Zajímavé je prvotní užití 1. osoby plurálu, značí to aktivitu (hádavou) obou zúčastněných komunikantů (mluvčí a jejího přítele), kdežto v následující syntaktické struktuře bylo použito 1. osoby singuláru. Agens je tedy změněn z *my* na *já*, které zdůrazňuje to, že atribut emocionálního stavu se týká právě mluvčí.

2. OPJ

jakožé // @ my sme byli v **Náchodě**: **jak sem** dělala **tam** já si jenom hodím nabíječku **tady** / (—) sme byli v **Náchodě** ↑ **jako v okresním městě** ↑ **a** jen tak sme si **tam** udělali vejlet **že** (—) **sme** z toho měli **uplnou** / (—) **sem z toho měla takovej špatnej pocit co protože**: ja nemam hrozně ráda davy / **vůbec jako** ↓ **a** najednou tam **prostě** (—) nějaký davy **a a strašně** mně asi pět lidí **prostě během minuty mně vlezlo do: intimní zóny** / **a to** (—) **strašně** lezlo na nervy **a** já sem **pak** řekla (—) **prostě a** Míša (—) **hmm tak** jedeme domů ↓ **tak** sme @ jeli vlakem ↓

Replika začíná výplňkovým přídatným výrazem jakože s funkcí konektoru, který svědčí o rozpacích mluvčí, jež hledá vhodná slova. Jakože zde slouží i jako metařečový komentář. Následuje pauza a hezitační zvuk, mluvčí přemýšlí, jak začít vyprávění. Vyjádří podmět, i když není obligatorní, zvýrazní osobní zájmeno my, které bylo užito i v OPJ předchozí. K hlavní větě je hypotaktickým příslovcem jak připojena věta vedlejší, která obsahuje subjektivní slovosled. Dochází ke kladení adverbiale loci až na konec syntaktické struktury – jak sem dělala tam. Mluvčí využila prostorové deixe, upřesňuje adresátovi, kde byli, že se jedná o město, ve kterém pracovala. Druhá část je parenthese, tato syntaktická struktura mluvnicky nesouvisí se svým okolím – já si jenom hodím nabíječku tady. Vztahuje se k činnosti mluvčí, která se chystá použít zásuvku pro nabíjení telefonu. Adverbiale sloužící k prostorovému odkazování je opět připojeno až na konec výpovědi. Tohoto jevu si budu v textu dále všimnat, může se jednat o stereotypní příznakové užívání příslovcí. Elipsa (my) je sice nepotřebná pro srozumění, neboť je příjemci zřejmá z kontextu, avšak česká věta nezačíná morfy nenesoucími přízvuk (např. proklitiky a enklitiky), takže vyjádření podmětu je nutné, popř. by bylo možné změnit slovosled. Mluvčí opakuje strukturu, jejíž obsahové pokračování bylo přerušeno vsuvkou. Za tímto syntaktickým paralelismem následuje dodatečné zpřesnění jako v okresním městě – mluvčí adresátovi už podruhé explikuje, co je Náchod, možná je to motivováno pochybnostmi mluvčího o adresátově znalosti tohoto města. Poté je užito syntaktického navazování slučovací spojkou a, která má vyjadřovat pokračování. Tato výpověď obsahuje nepravou vedlejší větu – a jen tak sme si tam udělali vejlet že sme z toho měli úplnou. Nejedná se o vztah hypotaxe příčinné (ve smyslu protože), ani o vedlejší větu přívlastkovou, která bývá obvykle spojkou že uvozena. Jsou to celky, u kterých se jedná o vztah slučovací (pokud se o vzájemném vztahu v tomto případě dá hovořit). Zároveň zde dochází k opravě (změně syntaktické perspektivy a změně lexika i gramatického rodu u adjektiva) – že (—) sme z toho měli úplnou / (—) sem z toho měla takovej špatnej pocit co. O elipsách viz níže. Tato rektifikace je anakolutická, doplnění by mohlo být – úplnou depresi, blbou náladu. Mluvčí však spíše chtěla říci úplně špatný pocit, proto to použila v opravené části, kde užila významově vyprázdněného pronomina takovej, které nic

blížšího nevyovídá, slouží k záměrné významové vágnosti. Na nepravou vedlejší větu je vázána věta závislá – protože: ja nemam hrozně ráda davy, kterou mluvčí vyjadřuje poměr příčinný. Následuje upřesnění – vůbec jako – které slouží ke zdůraznění negativního vztahu k davům lidí (absolutní negace). O elipse slovesa být a najednou tam prostě (—) nějaký davy viz níže. Trojí využití shrnujícího textového orientátoru prostě, který má blízko k metařečovému komentáři, svědčí o nedostatečné výpovědní perspektivě mluvčí, souvisí se spontánností, neschopností explicitního vyjádření a s potřebou získání času k přemýšlení. Překotnost řeči způsobila výslovnostní opakování (zdvojení) spojky – a strašně mně asi pět lidí prostě během minuty mně vlezlo do: intimní zóny. Ve spojení vlezt strašně do intimní zóny je adverbium s původním lexikálním významem vzbuzující strach, odpor (popř. s ohromně, neobyčejně) užito aktualizovaně k vyjádření velké míry. Opakování mně souvisí s nezapamatováním toho, že už bylo jednou vysloveno, konstrukce byla totiž přerušena vyjádřením okolností. V další části výpovědi se vyskytuje elipsa osobního zájmena já v dativu – a to (—) strašně lezlo na nervy – není jasné komu, příjemce vysuzuje, že mluvčímu, možná interpretace je však i taková, že to lezlo na nervy i Míšovi, popř. všem návštěvníkům města. Elipsa versus oprava – a já sem pak řekla (—) prostě a Míša (—) hmm tak jedeme domů – buď mluvčí řekla něco, ale spíš se jen opravila, že Míša řekl, že pojedou domů. Prostě v tomto případě signalizuje neschopnost přesného a rychlého vyjádření, snaží se to lépe vysvětlit. Mluvčí reprodukuje přímou řeč bez uvozovací věty a Míša hmm tak jedeme domů. Shrnující orientátor tak vyjadřuje nepravý důsledek – tak sme @ jeli vlakem. To, že ve městě byla tlačnice, nemělo za následek jízdu vlakem. Syntaktické konstrukce jsou v této OPJ kladeny za sebe s použitím spojky a často bez vzájemného vztahu, spojka tu slouží jako navazující konektor. Je využito nevhodných spojovacích výrazů (jak, že, tak). V psaném textu autorka využila slovosledu objektivního, zajímavá je parcelace textu a vhodné užití výrazu tak pro vyjádření důsledku.

3. OPJ

No: a jak sme byli v **tom** Náchodě **tak** sme koupili v Bile: marinovaný maso **už jako naložený a** stálo **asi** čtyřecet korun **asi** Kilo a PUL **tak sme si ho teda koupili** ↓ **a že ho teda uděláme že jo** ↓

Vzhledem k zadání a rozsahu této práce by kompletní podrobná analýza přesahovala rámec této práce, proto se u následujících OPJ zaměřím zejména na anakoluty a elipsy. Nebudu věnovat zvláštní pozornost textovým orientátorům, ani dalším opakujícím se prostředkům podílejícím se na koherenci textu.

jak sme byli v tom Náchodě tak sme koupili v Bile: marinovaný maso – nenoremní užití spojovacích výrazů, první syntaktický celek má funkci věty časové (bylo by možno užit *když* a elidovat *tak*).

a stálo – které stálo

asi, asi – vyjadřuje neurčitý stupeň jistoty

a že ho teda uděláme – že nahrazuje např. rozhodli jsme se, že...

teda – slouží k uvození závěru

že jo – funkce kontaktní

Defektní odchylky

V textu lze nalézt mnoho nemotivovaných odchylek příznačných pro mluvenou řeč. Zaměřím se na defektní vyšínutí z větné vazby v širokém slova smyslu. Kritéria pro klasifikaci těchto anakolutů budou založena na kombinaci kritérií morfologických, syntaktických a lexikálních.

O této zvláštní konstrukci Kopečný (1958, s. 60) hovoří jako o větném zlomu, při kterém věta pokračuje jiným mluvnickým podmětem. Budu se přidr-žovat Kopečného pojetí, neboť anakoluty pojímá široce, za zvláštní typy považuje i zeugma a kontaminaci, nepravé vedlejší věty apod.

Přerušení adverbium

kůli úplně blbosti

tu tatarku strašný všude

Přerušení parentezí

my sme byli v Náchodě: jak sem dělala tam já si jenom hodím nabíječku tady / jsme byli v Náchodě↑

Defektní spojení (nevhodný spojovací výraz)

jen tak sme si tam udělali vejlet že (—) sme z toho měli uplnou / (—) sem z toho měla takovej špatnej pocit

Změna syntaktické perspektivy

sme z toho měli uplnou / (—) sem z toho měla takovej špatnej pocit

Změna lexému a jmenného rodu

sme z toho měli uplnou / (—) sem z toho měla takovej špatnej pocit

Přerušení upřesněním a navázání s opakujícím se výrazem

a a strašně mně asi pět lidí prostě během minuty mně vlezlo do: intimní zóny

Nenoremní užití spojovacích výrazů

a jak sme byli v tom Náchodě tak sme koupili v Bille: marinovaný maso

jako sem říkala že ať už DE

krásně nakrknutej že si ten balkán musel nalákat sám ↓

prej no jasně a teď sem prostě nevěděla kam to mám nalejt tak tam měl maso ↓

Rozbití syntaktické struktury vycpávkovými slovy

no tak né teda (—) (—) krásně nakrknutej že si ten balkán musel nalákat sám ↓

tak teda to tak si teda ten balkán (—) (—) to to přešel teda ↓

Klasický „učebnicový“ anakolut

a potom mě tam @ dyž sem dělala to maso tak se mi tam udělala taková ta šťávička

Kontaminace

tak sem se *zbalila* (—) sem se *normálně* převlíkla z toho co sem vařila

jako že mě nechceš že jako prostě nechceš ženskou která / jako nebaví *vařit*

já nechce ženskou kerá (—)(—) ne kterou nebaví *vařit*

Změna perspektivy v důsledku výběru odlišného lexému

já neříkám že já (—)(—)že mě nebaví *vařit* jako ale já se to *učím*

Anakolut „překotný“

a *hold* jako když tam máš takovou koptu *tatarky* jak se nepoleje tak se to nepolilo tak sem to polila maso

V promluvě je hojný výskyt elips – specifický způsob realizace syntaktických struktur, ve kterých není obsazena některá pozice, u které by se její obsazení očekávalo. V textu slouží jako konektor, tedy jako prostředek textové koherence. Mluvnice češtiny 3 třídí elipsy podle směru možného doplnění elidovaného prvku, na anaforické („dopředu“) a kataforické („dozadu“). Tyto elipsy s konektivní funkcí jsou pak označeny jako elipsy kontextové. Dalším typem jsou elipsy euforické (situační), jež konektivní funkci nemají.²⁹ Elipsy je možno třídit dle nej-
různějších kritérií – např. podle kritérií syntaktických, dále kombinace se slovnědruhovými. Pro typologii elips v mém pojetí považuji za relevantní kritérium morfologicko-syntaktické.

Elipsa podmětu obligatorního

(—) jsme byli v Náchodě

(—) sem říkala

Elipsa podmětu (není obligatorní)

a to sem fakt byla nakrknutá

tak sme @ jeli vlakem

Elipsa spony

a najednou tam prostě (—) nějaký davy a a strašně mně asi pět lidí

Elipsa dativního objektu

a to (—) strašně lezlo na nervy

přišel tak (—) říkam dobrý

Elipsa reprodukované přímé řeči

a já sem pak řekla (—) prostě

Elipsa uvozující věty

a Míša (—) hmm tak jedeme domů

hmm a protože sem věděla že Míša chce jako jít / někam jakože chce sekat dříví a vysávat

(—) (—) (—) a hele nejdřív se najez

Elipsa celého predikátu

hranolky už byly hotový a maso taky (—)(—)

no tak né teda (—) (—) krásně nakrknutej

Elipsa podřadící spojky vyjadřující kauzální (příčinný) vztah

že to prostě vohřejvat nebudu jako že jo (—) by to vystydlo

Elipsa propozice

no bože (—) aby to bylo šťavnatější nose mám (—) zbláznit

Z tohoto krátkého syntaktického nástinu vyplynulo, že v rozebíraném textu lze vysledovat protichůdné tendence, jednak užívání elips, které mnohdy mohou znesnadňovat příjemci porozumění textu, a jednak následující upřesňující informace. Mluví jí užívá bezděčně, zřejmě je zvyklá na nutnost dodatečného upřesnění, aby bylo jejímu projevu správně srozuměno. Také lze vysledovat užití anakolutů, jejichž výskyt byl motivován zejména nedostatečnou vypravěčskou perspektivou a také vlivem emocionálním. Co se týká slovosledu, mluvčí často užije výrazy prostorové deixe na konci syntaktické struktury. Lze to vysvětlit buď kladením důrazu na danou skutečnost, nebo zažitou formou nenoremního vyjadřování souvisejícího i s neustálým užíváním dodatků za výpověďmi.

Rozebíraný text je pořízen při spontánním soukromém rozhovoru a odpovídá dialogu s převahou narace, která způsobuje monologizaci dialogu. Text je opravdu „vzorovou“ ukázkou nepřipraveného mluveného projevu, neboť v něm lze nalézt téměř všechny charakteristické rysy mluvené češtiny. Jsem si však vědoma toho, že popis tohoto materiálu nelze zobecňovat, neboť se vztahuje k tomuto konkrétnímu komunikátu.

29 Kopečný tento druh elipsy označuje za skutečnou.

Tematická výstavba

Předmětem další části výzkumu jsou tematické posloupnosti ve spontánních přirozených rozhovorech. Kladu si obdobné otázky, jako si kladl Daneš (1968) při výzkumu vývoje tématu v odborných textech.

- 1) Odkud se témata v dialogu berou?
  - 2) Jakým způsobem se témata v dialogických rozhovorech vyvíjejí?
  - 3) Jak jsou témata ve spontánních dialozích realizována?
- Zkoumat předmět budeme skrze ověřování čtyř hypotéz.

Tematická výstavba spontánních dialogických komunikátů není chaotická, je strukturována a je založena na opakujících se (a vysvětlitelných) principech.

- Danešův aparát je aplikovatelný na mluvený text.
- Tematické posloupnosti se vyvíjejí skrze repliky různých mluvčích.
- Rematické posloupnosti jsou ruku v ruce s TP, zalouží si stejnou míru pozornosti, proto navrhuji termín tematicko-rematické posloupnosti.
- Témata (i rémata) výpovědi mohou být realizována neverbálně.
- Teorie tematicko-rematických posloupností jako metoda výzkumu tematické výstavby mluvených komunikátů lze kombinovat s jinými přístupy a vytvoří tak spolehlivý metodologický rámec pro tento typ výzkumu.

Cílem této kapitoly je odhalit, jaké zákonitosti přispívají k vývoji tématu v mezilidské komunikaci.

Hlavní cíl se skládá z několika dílčích cílů:

- podat přehled dosavadní publikované literatury z oblasti tematických posloupností;

- aplikovat Danešův aparát TP na spontánní mluvený text převážně dialogického charakteru;
- odhalit, jaké místo v teorii TP může mít neverbální komunikace;
- ověřit, zda lze nalézt vztah TP a komunikačních funkcí jednotlivých replik;
- popsat využitelnost aparátu TP v praxi.

Tato kapitola se sestává ze dvou částí. V první části se věnuji kromě obecného uvedení do problematiky AČV také dosavadním výzkumům v oboru tematických posloupností. Druhá část je věnována metodologii a poznatkům z analýzy konkrétních textů. Těžiště této kapitoly spočívá ve výsledcích aplikace teorie tematických posloupností na spontánní dialogické texty.

Tematické posloupnosti mluvených komunikátů

„Zejména v případě spontánního mluveného projevu je ovšem tematická struktura mnohdy často chaotická, neuspořádaná, málo přehledná; témata se vynořují často náhodně, asociativně.“
(Hoffmannová, 2011, s. 129)

V této kapitole nám nejde jen o to, abychom přiřadili části dialogu k některému z typů Danešových TP. Aplikace teorie TP na dialogický text bude spočívat v tom, že z Danešovy klasifikace bude vycházet a zároveň budou hledány vhodné konkrétní postupy, v nichž se dialogický text uskutečňuje s přihlédnutím ke značným modifikacím vycházejícím z konkrétní KS.

Taková aplikace pomáhá odhalit významovou souvislost výpovědi v průběhu komunikátu. Mimojazyková situace, její dvojí uchopení a pohled na ni mají zde primární úlohu. (Müllerová, 1976). Za základní jednotku dialogu je považována replika (Sacks, Schlegloff atd.). Co ovšem bude základní jednotkou tematické struktury? Tematicko-rematický nexus v rámci jedné obsahově-pragmatické

jednotky? Analýza je provedena na dialozích, kde není tematická struktura předem dána. Témata rozhovorů jsou zde silně vázána na konkrétní komunikační situaci a také jsou významně ovlivněna asociacemi komunikantů. Horizontální a vertikální členění – hypertéma a skladba témat, postup zachycení elidovaných částí – lze navrhnout nějaké formální řešení, které by vedlo k validitě a zejména reliability výsledků? Zprv se musí vyřešit terminologické problémy – co je při tematické strukturaci považováno za téma. Informační struktura versus komunikační struktura a její tematicko-rematická výstavba. Tento příspěvek nabídne relevantní odpovědi na tyto otázky: Jak se neverbální prostředky mohou podílet na tematické výstavbě mluvené komunikace? Je možné aplikovat Danešův aparát tematických posloupností na dialogický text? I na úrovni tematických bloků?

Zaměřujeme se tedy zejména na výzkum tematické výstavby spontánních mluvených komunikátů dialogického charakteru. V mnoha pracích se lze dočíst, že „zejména v případě spontánního mluveného projevu je ovšem tematická struktura mnohdy značně chaotická, neuspořádaná, málo přehledná, témata se vynořují často náhodně, asociativně.“ (Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí, 2011, s. 129) Cílem této práce je představit některé metody výzkumu tematické výstavby neformální konverzace mezi blízkými osobami (přáteli, spolupracovníky a známými) a poukázat na to, že tematická výstavba v mluvených komunikátech není chaotická v pravém slova smyslu, jen je potřeba ji zkoumat jinak než na pozadí textů psaných, jak tomu převážně bylo doposud. V návaznosti na českou tradici je prezentována aplikace Danešova aparátu tematických posloupností (1968, 1974 aj.). Tematickou výstavbu dialogů touto metodou analyzovaly již např. Hoffmannová (1999) a Müllerová (2000). Druhý aparát, který je stručně představen, je speciálně upraven právě pro výzkum spontánně mluvených komunikátů. Autorkou tohoto aparátu je Maynardová (1987) a pro výzkum popsáný v tomto článku byl z jejího aparátu převzat element zvaný *S-turn* (viz dále). V analýze je použit i metodologický rámec A. P. Leonga (2005), který navrhuje výzkum tematické výstavby dialogů prostřednictvím upravené verze Hallidayova přístupu k tematicko-rematické výstavbě a inspiroval se také Danešovou teorií tematických posloupností. Z Leongova přístupu jsem

do výzkumu implementovala zvýšenou pozornost k rematické linii komunikátu, což se jeví pro zkoumání spontánních dialogů jako klíčové.

Metodologický rámec

Každá nedefektní a jinak nemodifikovaná výpověď obsahuje téma a réma jako dvě základní jednotky komunikativní artikulace. Pro potřeby tematicko-rematické výstavby textu Daneš tuto dichotomii definuje ve značně hrubých rysech (srov. např. Hajičová a kol., 1986; Firbas, 1995 a další). Téma představuje to, „o čem se mluví“, oproti tomu réma je tím, „co se o tématu říká“. (Daneš, 1985)

Metoda tematických posloupností dle Daneše (1968)

Daneš při zkoumání „odkud se témata berou“, odhalil trasu, která je složena z jednotlivých dvojčlenných tematických posloupností (dále TP), které procházejí celým komunikátem. Následně na monologickém textu (odborné přednášce) stanovil základní typy těchto TP; je nutné si však uvědomit, že se jedná se o ideální modely či konstrukty. (Daneš, 1968; 1985)

Základní typy TP

Návazná tematizace rématu

Návazná tematizace rématu je založena na principu, že „réma první výpovědi se stává tématem druhé výpovědi, réma této výpovědi tématem třetí výpovědi atd.“ (Daneš, 1968, s. 133)

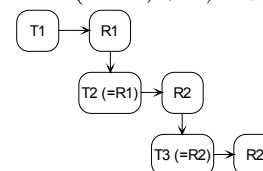

Schéma 1: Diagram *návazné tematizace rématu*

Při tematizaci nemusí být tematizováno pouze réma, ale také například i celá předchozí výpověď. Taková TP nese název *návazná tematizace výpovědi*. (Daneš, 1968)

TP s průběžným tématem

U TP s průběžným tématem téma výpovědi zůstává stejné a jsou k němu přiřazována vždy nová rémata.

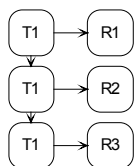

Schéma 2: Diagram TP s průběžným tématem

TP s tématem derivovaným z hypertématu

Témata jsou u tohoto typu TP odvozena z nějakého tématu nadřazeného. (Daneš, 1968)

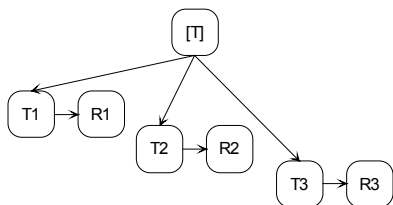

Schéma 3: Diagram TP s tématem derivovaným z hypertématu

Rozvíjení rozštěpeného R

Tato posloupnost se od těch předchozích liší v tom, že je to TP vyššího řádu, která uspořádává více posloupností nižšího stupně.

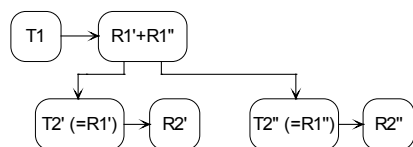

Schéma 4: Diagram s rozštěpeným rématem

Réma se štěpí na několik částí, které jsou následně rozvíjeny po vlastní linii. (Daneš, 1974)

Tematický skok

Tematickým skokem Daneš (1968) označuje TP s průběžným tématem, které má minimálně v jedné části distanční podobu, je tedy přerušeno výpovědi/výpověďmi, ale dále pak po přerušení navazuje.

Předchozí aplikace Danešova aparátu na dialogické texty

TP na vyšších úrovních rozhovoru (na rovině tematických bloků) zaznamenala Müllerová (1976), která v analyzovaném pracovním dialogu spatřuje období těchto tematických posloupností: *průběžné téma*, *tematické odvozování*, *tematizaci rématu* i *rozvíjení rozštěpeného tématu*. Zkoumání vývoje tématu na nejnižší úrovni (výpovědi) se Müllerová (1976) věnuje ze všech rovin nejméně, nepouští se do detailní analýzy, konstatuje pouze, že „lze předem říci (bez dokladů z materiálu), že i zde se uplatňují některé z typů tematických posloupností, ovšem s větším množstvím variant, nepravidelností, modifikací způsobovaných neustálou změnou v situaci dialogu, mluveností, expresivitou atd.“ (Müllerová, 1967, s. 316) Do zevrubnější analýzy se pouští až později (viz Müllerová, 2000).

Z hlediska výzkumu TP v dialogických textech jsou velmi významné dvě kapitoly v monografii *Jak komunikujeme s institucemi*, kde autorky (Hoffmannová, Müllerová, 2010) aplikují Danešův aparát na tematické jednotky v rozhovoru lékaře s pacientem a v telefonických rozhovorech na ohlašovnu požáru.

Zejména Müllerová (2000) popisuje vzájemné vazby sousedních replik v terminologii Danešových tematických posloupností stejnou metodou jako před lety v pracovním rozhovoru, postupuje tedy od dialogu jako celku přes výstavbu tematického bloku až po tematicko-rematickou výstavbu jednotlivých výpovědí. Významná je parafráze jednotlivých elementů, která napomáhá interpretovat tematicko-rematickou strukturu dialogu:

„(Do = Dorotka, L = lékař)

L tak co Dorotko (=byla jsi nemocná, mělo by ti být už lépe – téma, T) už si lepší? (otázka na réma, R)

Do no trochu (R)

L trošku lepší (T) a už chceš chodit do školy? (otázka na R)

Do no (=ano – R)“

(Müllerová, 2000, s. 64)

Hoffmannová (2000, s. 122) v telefonických rozhovorech občanů na ohlašovnu požáru sleduje „hru témat a rémat a zárodky tematických posloupností.“ V ohlašování, že někde hoří, volající velmi často tematizují to, co znají, tedy místo požáru, děj (tedy to, že hoří) umísťují do rématu. Je důležité uvědomit si, že obě autorky určují tematické posloupnosti skrze mluvčí, tzn., že si jsou si vědomy toho, že TP v dialozích jsou realizací promluvočných jednotek všech účastníků komunikační události.

I Alexová (2000) si ve své disertační práci všímá, že „především při kontaktním navazování jednoho tematického celku na druhý se v koherenci textu uplatňují tematicko-rematické struktury textu.“ Ve své práci aparát TP aplikovala na spontánní mluvený text, jejíž autorku pak poprosila, aby své vyprávění zaznamenala písemně. V mluvenostní i psanostní formě se Alexové v analyzovaných textech jeví jako základní princip *posloupnost s průběžným tématem*, dále upozorňuje na častou *tematizaci předchozích složek výpovědi* v mluveném vyprávění a na výskyt *derivovaného tématu z hypertématu* ve verzi psané.

I přes nesporný význam prací uvedených v této kapitole, nepodává žádná z nich zevrubnou charakteristiku tematické výstavby spontánních komunikátů, jejichž základním stavebním prvkem by byl tematicko-rematický nexus. Všechny dosavadní práce o spontánních dialogických komunikátech se věnují TP spíše okrajově jako doplnění k jinému (širšímu) výzkumnému záměru.

Metoda tematického vývoje dle Maynardové (1986)

Maynardová (1986) se inspirovala aktuálním členěním větným a snažila se přizpůsobit Danešův aparát na spontánní běžnou anglickou konverzaci. Maynardová při analýze tematické výstavby užívá termíny *thematic-turn* (*T-turn*), *rhematic-turn* (*R-turn*) a *stray-turn* (*S-turn*), které signalizují právě charakter každého tematického bloku. Prostřednictvím vývoje *thematic chunks* Maynard spatřuje tři základní typy TP na úrovni několika replik. Jedná se v podstatě o období Danešovy *tematizace rématu, průběžného tématu a tématu derivovaného z hypertématu*. Ani jeden z typů v podstatě nepřináší nový pohled na problematiku, autorka pouze upravila Danešův aparát vizuálně, nikoli fakticky. Přesto se v jejím přístupu vyskytuje jeden element, který by bylo vhodné v dalších výzkumech neopomíjet a naopak mu věnovat zvýšenou pozornost, je jím tzv. *stray-turn*. Možná by bylo vhodné zvolit jiný výraz než *stray*, protože se v angličtině toto slovo objevuje převážně v negativní konotaci (blíže viz kap. 4.3 Přerušování tematicko-rematického vývoje).

Metoda tematické struktury dialogu dle Leonga (2005)

Třetí metodologie, která se stala inspirací pro výzkum v rámci tohoto příspěvku, je ve srovnání s Danešovým aparátem založena na větší pozornosti k rématu. Leong (2005) byl při tvorbě této metodologie pro odhalení tematické výstavby spontánně mluvených komunikátů ovlivněn nejen Danešem (1974), ale také Enkvistem (1974) a v neposlední řadě také Duboisovou (1987). Autor při rozboru spontánní anglické konverzace nachází několik opakujících se vzorců, které nazývá: 1) *boxed*; 2) *gapped*; 3) *holistic*; 4) *multiple*.

Rámcový tematicko-rematický vývoj

Boxed development – tento typ vývoje by mohl být přeložen jako *rámcový*, protože téma navazuje na téma předchozí, stejně jako réma navazuje na předchozí réma. Uplatněním tohoto vzorce se text stává vysoce koherentní. Podkladem pro tento typ se Leongovi stala Danešova *tematická posloupnost s průběžným tématem* (1968, 1974), kterou obohatil o návaznost rematické části výpovědi.

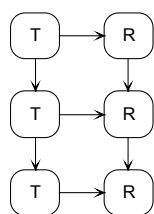

Schéma 5: *Boxed development* / rámcový tematicko-rematický vývoj

Přerušení vývoje

Leong se inspiroval u Duboisové (1987), která jako jedna z prvních věnovala větší pozornost přerušení tematické linie (*gapped development*). Leong toto přerušení dělí na *hlavní (major)* a *vedlejší (minor)*.

Vedlejší přerušení definuje jako pronikání nějakého vedlejšího tematického či rematického prvku, který není dále v textu rozvíjen, mohou sem být řazeny i nejrůznější parenteze. Oproti tomu *hlavní přerušení* popisuje jako velmi důležitý element, kdy původní přerušení není pouze jednorázové, ale je dále vyvíjeno, může se také sestávat z několika vedlejších přerušení. V komunikátu se pak objevují přinejmenším dvě oddělené tematicko-rematické linie, které jsou rozvíjeny zvlášť. Tento typ hlavního přerušení může být realizován např. i Danešovým *tematickým skokem*, je nutno si však uvědomit, že se jedná pouze o jednu možnost realizace z mnoha, které jsou do *hlavního přerušení* řazeny.

Komplexní vývoj

O *komplexním vývoji (holistic development)* Leong hovoří v těch případech, kdy je vývoj tematicko-rematické linie uskutečňován nikoli skrze jeden prvek, nýbrž skrze celou výpověď. Tematicko-rematický vývoj se tak stává komplikovanějším.

Leong (2005) popisuje *Single-to-pair development (T/R – TR)*, kde téma či réma jsou základem pro tematickou a zároveň i rematickou složku následující výpovědi.

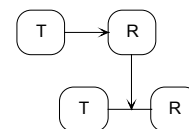

Schéma 6: *Single-to-pair development (T/R – TR)*

Velmi častým případem *komplexního vývoje* je i případ, kdy téma následující věty navazuje na téma i na réma věty předchozí. Leong (2005) tuto posloupnost nazývá *Pair-to-single development*, jako vhodný český ekvivalent se jeví *tematizace/rematizace předchozí výpovědi*.

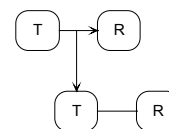

Schéma 7: *Tematizace výpovědi / Pair-to-single development*

Posledním podtypem, který Leong (2004) uvádí u komplexního vývoje je *Pair-to-pair development*, neboli *tematicko-rematický nexus v návazném vývoji (TR – TR)*. U tohoto typu je dle mého názoru velmi obtížné určit, zda se nejedná o rámcový vývoj *tematicko-rematické linie*. Hranice mezi těmito dvěma posloupnostmi není nijak velká.

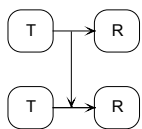

Schéma 8: *Tematicko-rematický nexus v návazném vývoji (TR – TR) / Pair-to-pair development*

Několikanásobný vývoj

Leong (2004) popisuje *několikanásobný vývoj (multiple development)* ve dvou podtypech. Celkově hovoří o *několikanásobném vývoji* v těch případech, kdy je téma a réma několikrát navázáno k jiným tématům a rématům, ne ovšem jen v kontaktní podobě, nýbrž distantní.

Oddělený několikanásobný vývoj (separating development) probíhá ve dvou oddělených prouděch, jeden rozvíjí tematickou linii a druhý rematickou linii.

Sjednocený vývoj (integrating development) je takový typ několikanásobného vývoje, kde se rozvíjení témat a rémat velmi prolíná. Text založený na tomto typu vývoje má vysokou vykazuje vysokou míru koherentnosti. Vzhledem k tomu, že několikanásobný vývoj je již jakýmsi dodatečným popisem charakteru tematické výstavby komunikátů, nebyl v následujícím výzkumu zařazen do základních typů ani jejich modifikací.

Materiálová základna

Materiálová báze k vlastnímu výzkumu je tvořena deseti spontánními přátelskými dialogy, jejichž účastníci byli s nahráváním obeznámeni. Bylo jim oznámeno, že v blíže nespecifikované budoucnosti budou nahráni. Materiál je tedy plně autentický, autorka příspěvku se nahrávání zúčastnila jako přímý pozorovatel, do dialogů však nikterak nezasahovala. Přítomnost u nahrávání byla důležitá k tvorbě poznámek nonverbálního chování, které nemůže být prostřednictvím

diktafonu zachyceno. Respondentům bylo mezi 21 a 68 lety, účastnili se ho muži i ženy. U jednoho dialogu byli maximálně 4 účastníci. Témata dialogů byla různorodá, probíraly se partnerské a rodinné vztahy, vtipné příhody či příběhy z dávné minulosti, ale diskutovalo se například i nad servírovanými pokrmy.

Sonda

Tematicko-rematický nexus byl v dialozích určován skrze komunikanty. Je zcela běžné, že jeden mluvčí byl autorem nějakého tématu a druhý mluvčí k němu dořekl příslušné réma.

A: sou různé typy / jakože někdo je hodně pocitový / že na city strašně dá / a intuici / někdo zase je

B: na žrádlo

(smích všichni)

Po podrobné analýze bylo v deseti vybraných spontánních dialozích nalezeno 418 vztahů mezi tématy a rématy, tedy 418 příležitostí určit některou z výše uvedených posloupností. Bylo odhaleno 20 typů tematicko-rematických posloupností a jejich modifikací (viz tabulka níže). Analýza byla založena na určování základních typů tematických posloupností dle Danešova aparátu (1968), při určování byly směrodatné i některé Leongovy (2005) poznámky o relevantnosti rématu ve spontánních dialozích a také byly zakomponovány Leongovy tři typy posloupností. Trochu zavádějící se může zdát výsledek, že nejčastějším principem tematické výstavby se na první pohled jeví *tematizace rématu*, avšak po zevrubnějším prohlédnutí tabulky lze zjistit, že tomu tak není. Po sečtení procentuálních výskytů *průběžného tématu* (i distančního charakteru i v rámci *rámcového vývoje*) se tento typ stává společně s *tematizací rématu* dominantní. Je třeba uvést, že tyto dva principy byly již v dřívějších výzkumech prohlášeny za dva nejčastější v různých typech komunikátů napříč funkčními styly (např. Dubois, 1987; Rørvik, 2003; Crompton, 2004; Herriman, 2011; Fries, 1995 a další).

Tematizace rématu	17,2%	Rematizace tématu	3,8%
Průběžné téma	15,8%	Průběžné téma distanční	3,3%
Průběžné réma	10,5%	Téma realizováno neverbálně	2,9%
Přerušení tematicko-rematické linie	7,7%	Shrnující téma	2,4%
Rozštěpené réma	6,7%	Shrnující réma	1,0%
Rámcový vývoj	6,2%	Průběžné réma distanční	1,0%
Chybějící téma	5,7%	Réma realizováno neverbálně	1,0%
Tematizace rématu distanční	5,3%	Rematizace výpovědi	0,5%
Tematizace výpovědi	4,3%	T-TR	0,5%
Chybějící réma	3,8%	TR-TR	0,5%

Tabulka 1: Procentuální výskyt tematicko-rematických posloupností v deseti dialozích

Modifikace klasických posloupností

Kromě základních typů posloupností se v dialozích objevilo mnoho modifikací. Specifičností pro mluvené komunikáty se jeví zejména *chybějící réma / chybějící téma*, jež lze interpretovat dvojím způsobem. Buď bylo realizováno neverbálně a není zachyceno v komentářích (tomuto problému v budoucnu předejde videozáznam), nebo je realizována tematická otázka na předchozí réma, jak je tomu v následujícím příkladu.

A: to je takový celý / jako se tam na mě sesypou

B: a jaký spolupracovnice

A: jako jeho je je jeho kolegyně / jako účetní co on dělá

Tyto modifikace byly příznačné pro typicky dialogické pasáže rozhovorů. V místech, kde rozhovor oplýval monologickými prvky, tzn. jeden z komunikantů se nepřerušovaně rozhovořil, byl častější výskyt posloupností v klasické podobě, jak je známe z textů psaných.

Réma v tematické výstavbě

Jak vyplývá z tabulky (viz výše), réma má v tematicko-rematické výstavbě velmi významnou roli. Ve spontánních komunikátech bylo možné vyzorovat jedno specifikum, kdy se v 8,6% vyskytovalo v antepozici, a ne v postpozici až za tématem, jak je běžné v psaných textech. Toto předsunutí rématu před téma souvisí mimo jiné se subjektivním slovosledem. Réma se také často stávalo „pojtkem“ mezi jednotlivými tematicko-rematickými dvojicemi, bylo tak možné zaznamenat tzv. *průběžné réma*. Rematické části se v dialozích také často štěpily, což mohlo být způsobeno např. nedostatečnou větnou perspektivou a realizací byla např. kompletace. Kromě klasické *tematizace rématu* v mluvených komunikátech dochází k *rematizaci tématu*, kdy se téma předchází výpovědi stane základem pro réma výpovědi následující. Může být realizována i *rematizace celé výpovědi*. Další modifikací je *shrnující réma*, které navazuje na několik předchozích rémat a jednoduše je sumarizuje.

Problematika hypertématu

Ve spontánních mluvených komunikátech prostředlovacího stylu spadajících do oblasti přátelské a rodinné komunikace hraje beze sporu velmi důležitou roli tzv. hypertéma, jak ostatně ukázaly předchozí výzkumy (Martinková, 2013). Ovšem při určování tematicko-rematických posloupností určit derivovaná témata z hypertématu lze mnohdy velmi obtížně a někdy vztah témat není čistě hyperonymický, proto jsem v tomto příspěvku (inspirována Leongem, 2004) považovala ve všech výskytech tato témata jako průběžná, nikoli derivovaná. Neznamená to však, že by se v dialozích hypertéma neobjevovalo, právě naopak. Velmi záleží jednak na analyzovaných textech a jednak také na přístupu, zda za hypertéma považovat např. partnerské vztahy, pak by se celým dialogem proplétal tento hierarchický vztah, který by však již zastínil některé vnitřní

vztahy. Obecně lze říci, že téměř každý rozhovor lze takovýmto nadřazeným tématem zaštitit.

Přerušení tematicko-rematické linie

Přerušení tematicko-rematického vývoje je častý jev (nejen) v mluvených komunikátech. Díky kombinaci přístupů se tyto *S-turns*, jak je nazývá Maynardová (1986), podařilo zmenšit na minimum. Kdybych nepřistoupila k návaznosti rémat dle Leonga (2005), počet přerušení vývojové linie by byl mnohonásobně vyšší (srov. např. Bäcklundová, 1992). Těmito zlomy v tematické výstavbě se zabývala již Duboisová (1987), která ovlivnila Leonga, jenž je pak nazval *minor* a *major gap*. Dále se podobnou tematikou zabývali i jiní lingvisté, pro které jsou tyto nezařaditelné posloupnosti tzv. *questionable progressions*, či *ruptures*; částečně k těmto přerušením odkazuje také Hawes (2010) termínem *breaks*. Přerušení tematicko-rematické linie může být způsobeno mnoha důvody, tato problematika nebyla dosud soustavně zkoumána a popsána. Ve zkoumaném materiálu bylo možné se nejčastěji setkat s těmito dvěma typy přerušení.

Přerušení na základě komunikační situace

K přerušení nejčastěji dochází na základě nějakého vnějšího vlivu týkajícího se komunikační situace. Komunikant nabídne druhému nějaké občerstvení, omluví se, že zavře okno, dá si telefon na nabíječku apod. V následující ukázce babička (A) vypráví historku, je přerušena žádostí o talířek a následně pokračuje ve vyprávění. Tento typ přerušení je většinou ve formě nějaké krátkodobé odbočky ve smyslu parenteze.

A: spadla mu zlatá korunka do výplachu (smích)

B: (smích) podej to / podej to

C: co mám podat

A: talé

B: talířek nejaký

A: alebo sem mu dala knedlu // byla / tož sem mu dala knedlu / oharek

Přerušení na základě asociace

K přerušení původní tematické linie v příkladu dochází při zmínce o krizovém manažerovi, jedná se o přezdívkou spolužačky povídajících si kamarádek, komunikantovi C to asociuje školní prostředí a přivede do konverzace nové téma týkající se absence na přednáškách. Toto téma je pak soustavně rozvíjeno a k původnímu tématu se komunikanti již nevrátí.

A: kdyžtak mě vyfotíte kdybych se dusila / ať mám poslední fotku před smrtí (všichni smích)

B: na parte (všichni smích)

A: to je pak / co děláte / my ji fotíme / to je její poslední přání / vy ste se zbláznili / a nemáme tady ani našeho krizového manažera aby nám to zmenežoval

C: no: // ale hrozně málo nás je / oni to furt nějak nechodí nebo jak jako

Existuje mnoho způsobů, jak zkoumat tematickou výstavbu komunikátů. Za nejvhodnější považujeme Danešův aparát (1968) v kombinaci s Leongovou aktualizací (2004).

Závěrem navrhuje při analýze tematické výstavby spontánních mluvených komunikátů užívat termín tematicko-rematické posloupnosti, který se jeví jako adekvátnější (podrobněji viz kap. 4). Tematická výstavba dialogů má svá specifika a je potřeba k těmto komunikátům přistupovat jinak než k textům psaným. Výzkum odhalil, že základními principy při výstavbě jsou *průběžné téma* a *tematizace rématu*. Příští výzkumy by mohly (a měly) být věnovány problematice

hypertématu, neboť hypertéma ve spontánních dialozích přátelského charakteru заслужuje podrobnější zkoumání. Další okruhy bádání, které se z dosavadních výsledků výzkumu přímo nabízejí, se týkají zejména oblasti neverbální realizace tematicko-rematického vývoje a podrobnější pozornost by si zasloužil také výzkum přerušení/zlomů tematicko-rematického vývoje.

Náměty pro další zkoumání

Ideální by bylo, kdyby lingvistické experimenty podobného charakteru vycházely z videonahrávky. Videozáznam by umožnil důkladně analyzovat neverbální složky komunikace. Přínosné by taktéž bylo pokračovat ve sběru materiálu, vytvořit korpusy textů (mluvených a psaných zvlášť) a nacházet další společné a rozdílné rysy mluvenostní a psanostní komunikace. V neposlední řadě by tyto korpusy textů mohly sloužit k matematickému modelování textu, které by umožnilo ověřit např. Menzerath-Altmanův zákon a Zipfovy zákony na mluvených a psaných komunikátech. Poslední uvedený námět by také mohl být prostředkem, jak zjišťovat obsahovou identitu mluvenostně a psanostně realizovaných komunikátů.

Závěrem

1) Tato kniha si kladla za cíl být přínosem v oblasti zkoumání současného běžně mluveného jazyka, především v oblasti obsahové identity. V teoretické části bylo přiblíženo dosavadní zkoumání v oblasti mluvenosti a psanosti se zdůrazněním, že neaspírujeme na vyčerpávající charakteristiku. Publikace, které jsme z dané problematiky uvedli, považujeme za reprezentativní.

2) Lingvistický experiment, který byl popsán v praktické části, se potýkal s problematikou pochopení zadání úkolu psaných textů. To se samozřejmě odrazilo na získaném materiálu. V mluvených textech se podařilo zachytit autentickou současnou češtinu, v textech psaných se v některých případech

podařilo zachytit přirozenou psanost, v jiných se jednalo o mluvenostní stylizaci. Pochopení zadání experimentu má však svou vypovídající hodnotu, neboť ukazuje, že komunikanti nemají psaný text vždy spojen výhradně s češtinou spisovnou. Zajímavé je používání tzv. emotikon, neboť z našeho pohledu přidávají pragmatický faktor jinak nociónálnímu obsahu.

3) V kapitole týkající se tematické výstavby byla taktéž předmětem našeho zájmu obsahová totožnost komunikátů. Tu jsme zjišťovali prostřednictvím posloupnosti tematických bloků, byla potvrzena ve jednadvaceti případech. I když tyto komunikáty neobsahovaly všechny OPJ v psané a mluvené verzi, vynechané segmenty nenarušily posloupnost tematických bloků, schéma zůstalo zachováno. Komunikanti, kterým se na úrovni tematických bloků podařilo dodržet požadovanou totožnost, byli čtyři muži a sedmáct žen. Zajímavým zjištěním je, že jedenáct z těchto komunikátů vykazuje výrazné rysy monologičnosti a deset komunikátů je čistě dialogických se střídajícími se replikami komunikačních partnerů.

4) Nociónálními a pragmatickými obsahy jsme určovali taktéž vztah ekvivalence významů v mluvené a psané verzi. Bylo možno sledovat ekvivalenci pouze u těch OPJ, které byly vyjádřeny v obou verzích. Výsledky analýzy ukázaly, že totožné rysy takových OPJ vykazuje patnáct dvojic komunikátů. Mluvčími těchto komunikátů bylo dvanáct žen a tři muži, deset mluvených komunikátů bylo s výraznými rysy monologičnosti, pět jich bylo dialogických.

5) Každá z provedených analýz zachycuje jiný aspekt řečového jednání jako celku. Ve všech třech analýzách se jako totožné jeví pouze komunikáty č. 24 a 44. Tato ekvivalence je dána několika aspekty. Jednak monologičností těchto dvou výseků dialogů, jednak krátkou dobou trvání a nestylizováním se komunikantů do mluvenostní podoby. K totožnosti přispělo i téma, které není choulostivé, ani jedna z mluvčích neměla problém s jeho otevřeností v psaném protějšku. Ke stejnému obsahu zajisté napomohlo i to, že obě tyto mluvčí text sepsaly ihned po vyprávění, tudíž měly (narozdíl od jiných, kteří si vyžádali více času) obsah čerstvě v paměti.

V komplexním pohledu tříslůžková funkční analýza potvrdila/odhalila, že:

- každá komunikační událost je poznamenána komunikantovou psychologickou strukturou, jeho paměťovými schopnostmi a taktéž jeho formulačními dovednostmi – z toho plynou důsledky týkající se nekorespondence OPJ mluvenostních a psanostních ve smyslu chybějících úseků – v psaných textech nejčastěji chyběly detaily, upřesňující popisy činností, zdůvodnění, jindy chyběly celé tematické bloky (viz 3.4) apod.; v psaných textech naopak nebyly zaznamenány dialogické prvky mluvených komunikátů, což je v pořádku. Zajímavostí je potřeba některých komunikantů naopak dialogické prvky převádět do psaného textu (např. komunikát č. 35); tento jev bezesporu souvisí s celkovým pochopením zadání úkolu (viz 2.4.10.1);
- sdělení (rádoby) téže informace se mluvenou formou realizuje na mnohem širším rozsahu. To může být způsobeno rozdílnými podmínkami produkce obou textů a následně i odlišnou syntaxí, vázaností na KS apod. Platí to pro komunikáty č. 11, 12 aj. Přesně opačná tendence se projevila výjimečně, a to např. v komunikátech č. 25, 30. Tito autoři si většinou ponechali více času pro sepsání příhody, zřejmě výzkumu přikládali větší váhu;
- někteří komunikanti měli potřebu v psaných textech doplnit úvod a závěr, i když v mluvené verzi realizován nebyl, popř. jeho realizace proběhla pouze z části (např. ve formě úvodu) – komunikáty č. 22, 30, 36 atd.;
- ve dvou případech se repliky mluvenostní a psanostní negují, v č. 28 se vyskytuje pasáž: *to byla / jako mně osobně se to jako nelíbilo / protože sem tam nikoho neznala* v mluveném textu, kdežto v psaném komunikantka uvádí: **Naplánoval hezký silvestr, ale až když člověk stojí mezi cizími lidmi a nemá si s nimi, co říct, protože jsou starší a všem vyká, zjistí, že tento svátek už pro vždy bude slavit**

jen s blízkými přáteli a s přítelem. – V psaném textu dochází až k odosobnění (viz člověk). Obsahového rozporu si lze všimnout i v komunikátu č. 35, kde se v mluvené verzi vyskytuje: *dneska sem měl taký telefonát / měl sem tan telefon / nějaké číslo / říkám PROsím / dobrý den tady tá a tá*, proti tomu v psané: *Dneska mně volala nějaká paní, ani se nepředstavila.* Rozpor implikuje, že osoba, která volala se nejspíš představila, mluvčí však zapomněl její jméno;

- v mluvených textech sledujeme tendenci k hyperbolizaci při vyjádření číslovek – ps. X ml. – *to mně řekni kde zebírali švestky / nám se neurodila ani jedna švestka X A taky odkud vzali ty švestky, Evě se urodily jen tři.* (komunikát č. 10); *ale teď sem třeba s mamkou volala třičtvrtě hodiny X A to i přes to, že jsem včera s mamkou telefonovala půl hodiny* (komunikát č. 13); *dvanáct tisíc / a to je jenom ta ZÁkladní / ta úplně nejjednodušší / kdy tam máš v podstatě tři programy X Licence na tu nejjednodušší sadu stojí okolo dvanácti tisíc, což je na studentskou licenci, která obsahuje jen čtyři programy celkem dost; celej ten korel / da a tam jich máš asi osm těch programů stojí dva dva / jo / to je docela nepoměr X Cena studentské licence od Corelu se pohybuje okolo dvou tisíc a obsahuje asi pět nebo sedm programů, a to je celkem rozdíl* (komunikát č. 15); *holky sou miliónový všechno ale voni se do půl čtvrtý do rána tam něco dělaj na počítači X Holky jsou tady fajn akorát se zde nevyspím, protože do půl 3 do rána tu studujou* (komunikát č. 26).
- Při srovnání číslovek uvedených mluvených a psaných textů docházíme k závěru, že nekorespondence mluvenostního a psanostního vyjádření je zřejmě spojena s plynutím času mluveného textu a naopak umožnění časového „zastavení“ k přemýšlení, k upřesnění při tvorbě textu psaného. Vliv může mít i pojetí psanosti mezi komunikanty, v tomto případě by platil frazém *co je psáno, to je dáno* – mluvčí tedy chtějí být precizní, kladou psanému komunikátu vyšší míru relevance, neboť vědí, že je text „důkazem“;

- v textech mluvených i psaných se vyskytují mluvenostní prvky, ty nejcharakterističtější (popsané v teoretické části) označujeme tučně, např. v komunikátu č. 1 *musím ještě natřít na ňu střechu*, kde se projevují regionální prvky, stejně tak u komunikátu č. 9 *bych to vodkládal / vodkládal / vodkládal a měsíc už by utek*;
- zkoumání obsahové totožnosti není snadný úkol. Svědčí o tom i fakt, že se v našem experimentu vyskytly texty, které měly v mluvené a psané verzi pouze jednu zcela totožnou repliku k přímému porovnání náležitých aspektů (viz komunikáty č. 22, 43);
- v psaném textu mnohdy chybí mluvenostní upřímnost a otevřenost, což přisuzujeme neformálnímu charakteru mluvených komunikátů odehrávajících se v přátelském/rodinném prostředí, naproti tomu neurčité adresnosti psaného komunikátu zhotoveného „na zakázku“. Je přirozené, že se mluvčí mnohdy brání svěřování osobních věcí prostřednictvím psaného textu, neboť jsou si vědomi, k jakým účelům textu budou sloužit, že potenciální adresát bude jiný, než byl ten původní, pro kterého byly důvěrnosti v mluvené podobě určeny. Tento jev lze zaznamenat např. v komunikátu č. 12, kde mluvčí probírá choulostivé téma z pracovního prostředí. Ke strohosti v psaném textu ji mohly vést obavy, že by se text dostal do nepovolaných rukou a mohl jí tak způsobit problémy, popř. nepříjemnost tématu byla tak velká, že se jí mluvčí nechtěla opětovně podrobně zabývat;
- to, že mluvčí ve své regionální mluvě užívá tvar shodující se s tvarem spisovným, neznamená, že hovoří spisovně. Běžně mluvený jazyk na Moravě není zasažen obecnou češtinou, potvrdil se stav, který uvádí lingvistická literatura;

Ukázalo se, že experiment odhalil skutečnosti, které bude možno v budoucnu využít, a přinesl s sebou tak spoustu námětů pro další zkoumání.

Seznam literatury

- Alexová, J. *Syntax psané a mluvené češtiny ve vzájemné konfrontaci*. Praha, 2000. Disertační práce. ÚPJČ
- Bäcklundová, I. (1992): Theme in English Telephone Conversation. *Language Sciences*, 14/4, s. 545–564.
- Crompton, P. (2004): Theme in Discourse. Thematic progressions and method of development re-evaluated. *Functions of language*, 11/2, p. 213–249.
- Čmejrková, S. – Hoffmannová, J. (ed.) *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia, 2011.
- Čmejrková, S. Hoffmannová, J. (ed.) (2011): Segmentace mluveného projevu, výstavba textu. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia, s. 131–153.
- Čmejrková, S. Slovo psané a mluvené. In: *SaŠ*, roč. 54, 1993, 51–57.
- Daneš, F. (1968): Typy tematických posloupností v textu. *Slovo a Slovesnost*, 29, s. 125–141.
- Daneš, F. (1974): Functional sentence perspective and the organization of the text. In: Daneš, F. (ed.) *Papers on functional sentence perspective*. Praha: Academia, s. 106–128.
- Daneš, F. (1985): Věta a text. Praha: Academia.
- Dubois, B. L. (1987): A reformulation of thematic progression typology. *Text*, 7/2, s. 89–116.
- Enkvist, N. E. (1973): Theme Dynamics and Style: An Experiment. *Studia Anglica Posnaniensia* 5, s. 127–35.
- Firbas, J. (1995): A Contribution on panel discussion on Rheme. In: *Thematic Development in English Texts*. London, New York: Pinter, s. 213–258.
- Fries, P. H. (1995): Themes, Methods of Development and Texts. In: *On Subject and Theme*. Philadelphia, Amsterdam: John Benjamin Publishing Company, s. 316–360.
- Ghadessy, Mohsen. *On Subject and Theme*. Amsterdam, 1995.
- Ghadessy, Mohsen. *Thematic Development in English Text*. London and New York: Pinter, 1995, 280 s.
- Hajičová, E. Sgall, P. Buráňová, E. (1980): *Aktuální členění věty v češtině*. Praha: Academia.

- Hawes, T. P. (2010): Breaks in Thematic Progressions. *Philologia*, 8, s. 31–45.
- Herriman, J. 2011. Themes and theme progression in Swedish advanced learners writing in English. University of Gothenburg. *Nordic Journal of English Studies*, 10/1, s. 1–28.
- Hirschová, M. On the repertory of the communicative functions and their materialization in primarily spoken vs. written texts. *SaS*, roč. 54, 1993, 96–101.
- Hirschová, M. *Úvod do teorie textu*. Olomouc: FF UP, 1989.
- Hoffmannová, J. – Müllerová O – Schneiderová, E. *Mluvená čeština v autentických textech*. Praha: H+H, 1992.
- Hoffmannová, J. – Müllerová O. *Jak vedeme dialog s institucemi*. Praha: Academia, 2000.
- Hoffmannová, J. – Müllerová O. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994.
- Hoffmannová, J. (1999): Tematická strukturace dialogu. *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha: Trizonia, s. 37–72.
- Hoffmannová, J. (2000): Telefonické rozhovory občanů s ohlašovací službou. *Jak komunikujeme s institucemi*. Praha: Academia, s. 117–154.
- Kořenský, J. - Hoffmannová, J. – Jaklová, A. – Müllerová, O. *Komplexní analýza komunikačního procesu a textu*. České Budějovice: JU, 1999.
- Kubátová, H. *Metodologie sociologie*. Olomouc: FF UP, 2006.
- Leong, A. P. (2005): Talking themes: the thematic structure of talk. *Discourse Studies*, 7/6, s. 701–732.
- Martinková, P. (2013): Means of coherence and cohesion in spoken and written discourse. In: *Proceedings of the Second Central European Conference in Linguistics for Postgraduate Students*. Pilsbica: Pazmány University. (v tisku)
- Martinková, P. Mluvenostní a psanostní vyjádření téhož obsahu. Olomouc: diplomová práce na FF UP, 2011.
- Maynardová, S. K. (1986): Interactional Aspects of Thematic Progression in English Casual Conversation. *Text*, 6/1, 73–105.
- Müllerová, O. – Skácel, J. *Ústní a písemná interakce*. Karviná: SLU OPF, 1997.
- Müllerová, O. (1987): Principy strukturace dialogu. *Slovo a slovesnost*, 48, s. 98–109.
- Müllerová, O. (2000): Komunikace v lékařské ordinaci. *Jak komunikujeme s institucemi*. Praha: Academia, s. 21–92.
- Müllerová, O. Ke vztahu mluveného a psaného textu. In: *SaS*, roč. 50, 1989, s. 205–216.
- Müllerová, O. *Mluvený text a jeho syntaktická výstavba*. Praha: Academia, 1994.
- Otázky slovanské syntaxe*. Praha: SPN, 1962.
- Peter H. Fries. A Personal View of Theme. In: *Thematic Development in English Text*
- Rørvik, S. (2003): Thematic Progression in Translation from English into Norwegian. *Nordic Journal of English Studies* 2/2, s. 245–264.
- Searle, J. *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University, 1969.
- Vachek, J. Psaný jazyk a pravopis. In: *Čtení o jazyce a poezii*. Praha: Družstevní práce, 1942. 231–306.
- [Writing vs Speaking. Language, Text, Discourse, Communication](#). Tübingen: 1994.

Resumé

Předkládaná monografie se věnuje jednak dosavadním výzkumům v oblasti tematické výstavby textů a jednak samotnou aplikací vybraných metodologických rámců na spontánní mluvené komunikáty. Primárně je ověřována aplikovatelnost Danešova aparátu tematických posloupností (1968) na neformální komunikáty dialogického charakteru. Kniha se zajímá o zákonitosti přispívající k vývoji tématu v mezilidské komunikaci a snaží se zjistit, jaké místo v teorii tematických posloupností zaujímá neverbální komunikace. Zvláštní pozornost je věnována rématu, jehož role se pro výzkum spontánních mluvených komunikátů jeví jako klíčová. Čtenáři jsou taktéž seznámeni s různými nelehkostmi a strastmi, které s sebou výzkum tematické výstavby komunikátů tohoto charakteru přináší.

This study analyses data obtained in a survey of the relationship between written and spoken ways of articulation of identical subject matter. The material analyzed was first obtained from spontaneous spoken discourse. Afterwards, the speakers were asked to provide a natural written version of the spoken subject matter. The book aims to verify identity of specific contents through a test based on identifying thematic blocks, communicative functions, notional and pragmatic meanings in content-pragmatic units of all the texts. The survey was carried out in interdisciplinary context. The book is interested in patterns contributing to the development of the themes in interpersonal communication and trying to figure out what place in the theory of thematic progressions occupies nonverbal communication. Special attention is paid to rheme, whose role is to research spontaneous spoken utterances appear to be crucial. Readers are also familiar with different complications that come with the construction of thematic research utterances of this nature brings.

Seznam značek a zkratk používaných v přepisu:

↓ – kadence

↑ – antikadence

/ – pauza

: – prodloužená kvantita samohlásky

@ – hezitační zvuk

? – otázka

POzor – důraz na zvýrazněné slabice, popř. slově

OPJ – obsahově pragmatická jednotka

R – replika

KF – komunikační funkce

Rejstřík

- Anakolut 32, 36, 59
 Daneš 82, 84, 85–92
 Dialog 12, 14, 22, 31, 34
 Elipsa 6, 28, 58, 79–80, 82
 Experiment 62–63, 65
 Kanál 6, 55, 60, 62, 64
 KF ilokuční 45, 52, 77
 KF konstrukční 26, 31–36
 KF strategická 23, 24, 38–39, 41, 43, 62, 70
 Komunikační funkce 29, 77
 komunikační situace 6, 11, 40, 67–72,
 Komunikační záměr 23, 24, 38–39, 41
 Komunikát 10–11, 13, 56, 69
 Metody sběru textů 10–11, 13, 56, 69
 Mluvenost 90, 101–105
 Mluvený jazyk 25–29, 31–38, 47–55, 90
 Modalita 4–17
 Monolog 101, 104
 nespisovnost 77, 83–85
 Nocionální 67, 71, 73, 76–77
 OPJ 5, 12–13, 17
 Osobnostní struktura 13, 36–37, 55, 72, 98
 Pragmatický 36–39, 41–43, 59–60, 62
 Přepis nahrávek 56, 93
 Psanost 34, 42–46
 Psaný jazyk/řeč 24, 46, 58
 Réma 5, 11, 22–24,
 Searle 6, 24, 34, 43–44, 83
 Spisovnost 77, 83
 Téma 6, 34, 56–58
 Tematická posloupnost 10–11, 83
 Tematická výstavba 8–9, 51
 Tematický blok 31–36, 43–44
 Text 10, 16, 23, 29–30, 37, 60, 65

Přílohy

1)

Stručný popis komunikační události:

Dva spolupracovníci v pondělí na fakultě v kabinetu, X (28), Y (25), P (23) sedí u třetího stolu a do komunikace se nezapojuje ani pohledy, ani gesty. Ostrava, dopoledne, na židlích u svých stolů sedí dva mladí pracovníci technického zaměření. Kolega, který je tázán, prochází emailovou poštou a s „klikáním“ do počítače se pustí do popisu situace na zahradě. Přibližně v polovině monologu se otočí na svého kolegu, aby zjistil, jestli ho poslouchá a ten souhlasně pozdvihne obočí.

Tematické bloky: A – práce na zahradě, B – stavba ptačí budky – přechodné téma související se zahradou, C – natáčecí zařízení antény

Osobnostní struktura mluvíčho

Věk: 25

Muž, vysokoškolsky vzdělaný, doktorand elektroniky

Původ: Fryštát (studium v Ostravě)

Délka nahrávky: 00:01:17

R	TB	OPJ	Mluvíč	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	X	co bylo / co doma ↑ zemáky vykopané ↑	navazování kontaktu	direktiva	otázka s funkcí pozdravu				
	A	2	Y	HOvnó / ježižmarjá // (listuje v poště)	navazování kontaktu	expresiva	vyjádření emocí, údiv a výčitka				
	A	3	Y	zelenina schovaná / vyrytá / všecko / Lístí není POhrabané // tráva JE jako poseČEná / to jó @ / pohrabaná / ještě komPOstery zbývají mi SCHOvat /	udržování kontaktu	reprezentativa	výčet vykonaných prací a budoucích činností	....brambory jsou už dávno vykopané, zelenina schovaná a tráva posečená. Před zimou ještě zbývá pohrabat listí a schovat kompostéry.	začátek	reprezentativa	výčet vykonaných prací a budoucích činností
2	A	4	Y	jako / také černé piksele do kerých jako se dává bioodpad / na hlinu / takže toto musím //	pokračování	reprezentativa+komisiva	vsuvné vysvětlení				
	A	5	Y	(tišeji) á // to listí / jinak je to v pohodě / no // co eště se musí udělat ↑ //	pokračování	reprezentativa+komisiva	sdělení o budoucích povinnostech, řečnická otázka – vnitřní řeč				
	B	6	Y	ted' sem dělal budku pro ptaky / bo se stara rozPADla / přes přes nedělu // musím eště natřít na ňu střechu / poVĚsit //	navazování novým tématem	reprezentativa+komisiva	sdělení o činnosti, zdůvodnění a popis budoucí povinnosti	Přes neděli jsem dělal ptačí budku a zbývá mi ji ještě natřít, dát plech na střechu a vymyslet uchycení...	pokračování	reprezentativa	sdělení o činnosti a popis budoucí činnosti
3	C	7	Y	a musím si spravit tu @ natáčecí @ zařízení na @ parabole protože je to vy vyšínuté kousek blbě // a nemáme / nekopíruje to úplně ideálně ten orbit / těch družic //	pokračování + vyčerpávání tématu	komisiva+reprezentativa	sdělení o další povinnosti a její příčině	Jo, a ještě upravit natáčecí zařízení k satelitní anténě, bo už ideálně nekopíruje orbit a nefungují některé družice.	přidavná informace	reprezentativa	sdělení o další budoucí činnosti a její příčině
	C	8	Y	a tak někdy až bude pěkně // ted' se to nedá	závěr	reprezentativa	plán, zdůvodnění				

2)

Stručný popis komunikační události:

Dvě kamarádky (doma u jedné z nich) u kávy a zákusku, odpoledne všedního dne, X (24) sedí na židli, P (23) sedí na posteli a téměř do vyprávění nezasahuje, pouze mluvíč podněcuje neverbálně a jednou replikou verbálně, kdy kamarádce pomáhá při nesnážích formulovat své myšlenky a tzv. „dořikává“ repliku partnera.

Tematické bloky: A – matčin nový přítelek, vztah k němu, B – výstava, C – zahrada, práce na zahradě, D – přítel, vztah k příteli

Osobnostní struktura mluvíčho

Věk: 24

Žena, vysokoškolsky vzdělaná, studentka filologie

Původ: Znojmo (studium v Olomouci)

Délka nahrávky: 00:03:52

R	TB	OPJ	Mluvíč	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
	A	1	X	no a // máma máma je furt s tím Jiřím/ s tím s tím s tím chlápkem/ jako vypadá strašně šťastně ale/ nicméně von je takovej // já nevím jako/ nic jako kouří jo/ kouří / takže jako to mi vadí a nechápu že to máti toleruje jako když sama je jako docela na ten pajšl citlivá	začátek, úvod do problematiky	reprezentativa	sdělení, konstatování, svěřování se, výčitka nepřítomné osobě	No a máti je furt s tím chlapičkem, s tím Jiřím. Je s ním spokojená, šťastná. Ale je takovej... já nevím. Hlavně kouří. Víš co. A to zrovna nechápu, že to máti nevadí, nebo že mu to jako toleruje, když sama je citlivá na ten pajšl! (1)	začátek, úvod do problematiky	reprezentativa, (expresiva)	sdělení, konstatování, svěřování se, výčitka nepřítomné osobě
	A	2	X					Teď jsme se o tom volnu viděli. Myslela jsem si, že se nějak poznáme, sblížíme... (2)	pokračování	reprezentativa	sdělení o nenaplněné naději sblížení
1	B			á/ vona měla ted'ka jako čtvrtýho je ivany tak měla svátek/ a páč je v Moravskym Krumlově ta Slovanská epopej tak sme se tam podívat právě včera / ale bylo teda hrozný počasí // a jak že jo ten zámek po zimě jako upně jako vystuzenej a jak to nebylo zahřátý tak mně tam byla normálně zima / úplně prostě ledovej nos jako nohy všechno no fakt pěkný/ já jsem vůbec nevěděla že to je dvacet obrazů/ já jsem si myslela že jejich tak pět šest / normálně DVACET obrovskějch vobrazů jak tady ta stěna prostě// úplně brutální no tak sme tam byli a pak sme zašli na oběd/	pokračování	reprezentativa, expresiva	sdělení o svátku, sdělení o výletě, emocionální sdělení o výstavě	No a taky jsme se jeli kouknout do Moravského Krumlova, je tam ted'ka vystavená ta Slovanská epopej. Mazec, 20 pláten velkých jak tady ta zeď. Vůbec jsem nějak nevěděla, že je těch obrazů tolik. Myslela jsem si, že je to tak 78 pláten. (12)	pokračování	reprezentativa, expresiva	sdělení o výletě, emocionální sdělení o výstavě
	A	4	Y	a prostě von je von je takovej jako // takovej jako že si / že že	pokračování	reprezentativa	neurčitě konstatování				

2	A	X	nemastný neslaný	udržování kontaktu, navázání na předchozí X repliku	reprezentativa	dořeknutí sdělení						
3	A	5	X	né nemastný neslaný ale tak jako neprohodili jsme spolu nebavíme se víc on je takovej trošku jako solitér /	udržování kontaktu, pokračování	reprezentativa	vysvětlování, vyjádření názoru	A von je takovej ...solitér, nebo jak bych to řekla. (8)	pokračování	reprezentativa	vyjádření názoru	
	A + B	6	X	a i když sme chodili mezi těma obrazama tak sem tam vlastně chodila já David a máti / protože voni nám strčili do ruky jako papíry kde byl napsanej každěj ten obraz protože tam sou furt nějaký symboly / tam sou postavy / tam sou postavy a to má nějakou symboliku tak sme vždycky stáli a četli sme si to no a von tam jako soukromničil úplně no /	pokračování	reprezentativa	popis události, výčetka nepřítomné osobě	No a páč jsou ty obrazy hodně symbolický , tak jsme dostali takový papíry s povídáním k tomu. No a právě jsme chodili jenom já s máti a s Davidem, ten Jiří se nějak trhl a soukromničil... (13)	pokračování	reprezentativa	popis události, výčetka nepřítomné osobě	
	A	7	X					Ale hlavní je, že máti je spokojená. Hlavně, ať to vydrží. (14)	závěr tématu	reprezentativa	konstatování, přání	
	C	8	X	a ještě my máme jako zahradu která patří jako dědovi a je to vlastně ne jako u dědovího baráku ale prostě / každý město má tak tak takový ty zahrádky / no tak to tam máme taky no a prostě děda jak už je starší tak na tom přestal jako dělat a mělo se to jako prodávat protože máma na to neměla čas a todle /	navazování novým tématem	reprezentativa	oznámení o vlastnictví zahrady	Máme zahradu, patří dědovi. Jak už na ní s věkem nemůže hospodařit, tak nějak zchátrala. Páč máti nemá čas tam chodit. Pár docela velkejch záhonů a svah s ovocnými stromami . (4)	navazování novým tématem	reprezentativa	oznámení o vlastnictví zahrady	
	C	9	X	nakonec se to neprodalo no /	pokračování	reprezentativa	vysvětlení					
	C	10	X	a teď se tam jako na to vrhli né	pokračování, udržování kontaktu	reprezentativa	sdělení o činnosti	No a jak je s tím Jiřím, on je takově hyperaktivní, tak se spolu na to vrhli, že to dají do pucu a udělá se tam i nějaký sezení. (5)	pokračování	reprezentativa	sdělení o činnosti	
	C	11	X	tak sme se tam za nimi přišli o víkend pořít jako se psem že co tam dělají a todleto //	pokračování	reprezentativa	sdělení o činnosti					
4	A + C	12	X	no tak sem jako myslela že je jako začneme nějak bavit nó / a tak sem tam natírala nějaký jakožé / tý / vokapy a tohleto dobrý jako relax fajn /	pokračování	reprezentativa	sdělení o chybných předpokladech, o činnosti	Ale s tím Jiřím... Myslela jsem si, že si nějak popovídáme, nebo tak něco . Radil mi tam akorát, jak to mám natírat. Furt si vykáme, je to divný, no. (10)	pokračování	reprezentativa	sdělení o chybných předpokladech, o činnosti	
	A	13	X	ale stejně sme se tak jako nějak nebavili a furt vykáme si / no je to takový zvláštní // vykáme si no //	pokračování	reprezentativa, expresiva	konstatování, zklamání	Ale nevím, no , Furt si vykáme, je to divný. (3) Furt si vykáme, je to divný, no. (11)	pokračování	reprezentativa, expresiva	konstatování, zklamání	
	A + D	14	X	no ale byl úplně vtipnej David protože my sme vůbec nepočítali s tím / že tam budem něco dělat / my sme počítali s tím / že se tam jako zastavíme / podíváme se / pozdravíme a pudem zase / ne / nó a skončilo to tak / že přišli sme domů úplně zpravení / spocený / všude piliny / pes byl taky jak prase / protože / já sem tam natírala / takže sem se pokapala barvou zelenou / to byla nějaká barva na kov ale bylo to takový jak voda prostě nevím úplně hrozný / teď ještě / my máme zahradu jako záhony / takovej obrovské svah dolů a tam máme ovocný stromy / nó a jeden jak už byl špatnej / tak byl prostě posekaný / takže sem lítala takhle prostě do kopečka prostě se špalkama jó takže celá jako zasmolená všechno / no a jak tam byly nasbíraný ty špalky tak prostě David hnedka (<i>imitace cizího hlasu</i>) JÓ motorovka JÓ tak tam spolu spolu @ / spolu /s tím s tím Jiřím tak tam sekali dřevo ten úplně celej prostě vod pilin úplně vočička mu svítily prostě jo	návrat k předchozímu tématu	reprezentativa, expresiva	emocionální sdělení	No a David tam uviděl motorovou pilu, tak mu zasvítily očička. Takže tam s tím Jiřím pak řezali špalky tou motorkou . Takže celej zpravenej , všude piliny, vočička mu zářily, bylo to vtipný . (7)	návrat k předchozímu tématu	reprezentativa, expresiva	emocionální sdělení, hodnocení	
	D	15	X	a máti z něj byla úplně nadšená prej (<i>imitace cizího hlasu</i>) no podívej se jak máš skvělého CHLApa jak se umí postavit k PRÁCI no buď za to RÁDA úplně ho tam vychvalovala né //	pokračování, reprodukce cizí řeči (dramatizace)	reprezentativa, expresiva	reprodukování emocionálního sdělení	Máti z něho byla úplně nadšená, prej koukni , jakého máš skvělého chlapa, jak se umí postavit k práci. Tak to bylo fajn, no. (9)	pokračování	reprezentativa, expresiva	reprodukce cizí řeči, hodnocení	
5	D	16	X	nó a jako je to je to musím musím jako přiznat že že je to je to fakt skvělej chlap nó / a že že jako že že je to dost těžký to někdy přiznat protože prostě mně přijde že jako je mnohem vyzrálejší než já / což jako / a jako když si to pak člověk uvědomí tak je to jako / takový trošku jako nepřijemný na to ego jó / to jako tak nějak to vstřebat	postupné ukončování, závěr	reprezentativa	přiznání, konstatování	No a s Davidem fakt mazec . Musím uznat, že je to fakt skvělej chlap. Je mnohem vyzrálejší než já, jako tak nějak dál než já. A když si to pak uvědomím, je to docela těžký se s tím tak nějak srovnat, vš jak . Jakože teda pro moje ego, sklonit hlavu. (15)	postupné ukončování, závěr	reprezentativa, (expresiva)	uznání, přiznání	
	D	17	X	a navíc von ještě je takovej jako že von fakt chce vod tý ženský takový to uznání / a to je takový trošku problém no	přidatná informace	reprezentativa	vysvětlení					

3)

Stručný popis komunikační události:

Tři spolubydlící na vysokoškolských kolejích ve společném pokoji, X (25), Y (26), P (23), večer, spolubydlící hovoří o předchozí noci.

Tematické bloky: A – noční zážitek, A1 – zamračené oči, A2 – záliba v levných věcech

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 25

Žena, středoškolské vzdělání, studentka práv

Původ: Uherský Ostroh (studium v Olomouci)

Délka nahrávky: 00:00:32

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	X	(směrem k P) tys říkala že ti budu něco říkat vlastně že ↑ (nechápný pohled P) // tys říkala / no a já se tě potom zeptám na názor //	navazování kontaktu s X	direktiva	nabádání k výpovědi, připomínání				
2	A	2	X	(směrem k P, mnohem hlasitěji) ty ses mě právě chtěla cosi zeptat / včera mě to večer vykládala /	začátek	direktiva	opakování, zpřesňování předchozí repliky				
	A	3	X	(směrem k P) nebo ty si to už nepamatuješ ↑ (smích všichni, udivený pohled P)	ověřovací otázka	direktiva	údiv, výtka				
3	A1	4	X	(směrem k třetímu komunikatovi Y) včera víš peť a na mě mluvila tímto stylem jako (grimasa přivřených očí) to je za úplně tak úplně tak zamračená a oči úplně tak říkám / a potom začala mluvit / o čem se to bavila / jó /	navazování kontaktu s Y	reprezentativa, expresiva	emocionální sdělení	Včera v noci se mnou z postele mluvila Peť a celou dobu se na mě přitom mračila s přivřenými očima.	začátek, pokračování	reprezentativa	sdělení
	A	5	X		pokračování, ztracení tematické linie	reprezentativa, expresiva	nedokončené sdělení, samomluva – vyrovnání se s nedostatečnou výpovědní perspektivou				
	A2	6	X	a pak začala mluvit že má hrozně ráda levné věci a pak také oči / také baterky / úplně ožila / né (smích)	ukončování	reprezentativa, expresiva	emocionální sdělení	A jak se zmínila o levných věcech, hned se jí oči otevřely dokořán a celá se rozzářila.	ukončování	reprezentativa	sdělení

4)

Stručný popis komunikační události:

Komunikace se účastní čtyři osoby: X – babička 72 let, Y – matka 46 let, P – vnučka – 23 let, Z – vnuččin přítel 27. KU se odehrává v Hodoníně v sobotu podvečer, návštěva babičky po delší době, sedí u stolu, vnučka se dívá na fotoalbum, všichni pojdají dort.

Tematické bloky: A – zlaté knoflíky, B – další naschvály, * – témata vážící se na činnosti v KS

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 72

Žena, základní vzdělání, důchodkyně

Původ: Prušánky (okres Hodonín)

Délka nahrávky: 00:01:48

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	X	(babička reaguje na vnuččino hnědé sako s výložkami a zářivými knoflíky na ramenou) ty si také máš zlaté knoflíky ↑ / bylas na vojné ↑ / nebo co ↑ (smích vnučky a matky)	navazování kontaktu	direktiva	oslovení, otázka				
2	A	2	Y	(ironicky) no tam orvala nějakého lampasáka / mysim	reakce na R1	expresiva	žert, úsměšek				
3	A	3	X	no / já sem (smích) tatovi přišla / pořad ňa rozčiloval přiší mně knoflík /	začátek vyprávění	reprezentativa	sdělení, zdůvodnění	Šel do práce na týden a pořad mě otravoval abych mu přišla knoflík ,	začátek vyprávění	reprezentativa	sdělení
	*	4	X	tak pozor ne aby sas PŘILEPILA (směrem ke vnučce, která jí dort) /	kontakt babičky s vnučkou	direktiva	upozornění, varování				
4	A	5	X	a / já sem ho našla @ klíček / od strýčka /	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení				
	A	6	P	či houbec klíček	přerušení vyprávěcí linie	expresiva	oprava				
5	*	7	P	tady máš milion let (směrem k matce ukazuje na fotografii)	kontakt dcery s matkou	reprezentativa (expresiva)	ironické konstatování				
6	A	8	X	já sem tě našla ty @@@ // vojenské ty knoflíky / já sem mu to přišla sem (ukazuje na rameno) sém / (obrovský smích) a oni	pokračování vyprávění	reprezentativa	vtipné sdělení	tak sem našla zlatý vojenský. Našla sem mu knoflík na rameno košeli .	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení (prosté)
7	A	9	Y	komu ↑	navázání na R8	direktiva	otázka				
8	A	10	X	no TATOVI / dyž on šel do práce / já sem mu dělala také psí kuse / (smích, nesrozumitelné slovo) stáli sme v pozoru	pokračování vyprávění	reprezentativa, expresiva	vtipné sdělení	Chlapi se mu smili a vypadla mu korunka do výplachu do vody.	pokračování vyprávění	reprezentativa, expresiva	sdělení (prosté)

				že @@ PODZOR a jemu spadla zl zlatá korunka do v do výplachu (smích) (smích všichni, protože babičce nerozumějí) (smích) podej to / podej to							
9	*	11	Y	kontakt matky s dcerou	direktiva	žádost					
10	A	12	X	co vrapceš ↑ / šak sem ti to říkala	kontakt babičky s matkou	direktiva	námítka				
11	A	13	Y	já vim (ironicky)	reakce na R13	reprezentativa	souhlas				
12	*	14	P	(k mamce) co mám podat ↑	reakce na R11	direktiva	otázka				
13	*	15	X	talé	reakce na R 14	reprezentativa	sdělení				
14	*	16	Y	talířek nějaký	reakce na R 14	reprezentativa	sdělení				
15	B	17	X	alebo sem mu dala KNEDLU // byla / tož sem mu dala knedlu / oharek // do kabele (smích) // a on / tak s tým DÝml prý // já sem mu dělala také kní tyto (smích všichni)	pokračování vyprávění	reprezentativa, expresiva	emocionální sdělení	Udělal sem mu napotvoru dala sem mu oharek do kabele do práce, protože to neměl rád. A knedlu sem mu dala.	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení, zdůvodnění
16	A + B	18	Y	to bude strašné (smích matky)	závěrečná reakce	expresiva	hodnocení				

5)

Stručný popis komunikační události:

Mladí doktorandi technického směru sedí v kanceláři v Ostravě. X sedí u vedlejšího stolu a spravuje odsávací pistoli. Y začne iniciační replikou, která bohužel není na nahrávce zachycena, a X vypráví a mezitím stále opravuje odsávací pistoli. X (27), Y (28), P (23) – sedí u počítače a do komunikace se nezapojuje ani neverbálně.

Tematické bloky: A – oprava odsávací pistole, B – zkouška automobilu, C – dohoda o pracovních činnostech

Osobnostní struktura mluvčích

Věk: 27

Muž, vysokoškolské vzdělání, doktorand elektroniky

Původ: Frýdek-Místek (studium Ostrava)

Délka nahrávky: 00:01:36

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
	A	1	X	vidíš jak se mi daří //	začátek	direktiva	výzva k pozornosti				
	B	2	X	včera sem / včera sem rozbil tí odsávačku / ale aspoň ty patice už sem dal pryč / (tišeji) ale to je naprd / co s takovýma krávovinama /	pokračování	reprezentativa, expresiva	emocionální sdělení	Včera jsem rozbil odsávačku . Ale alespoň jsem odletoval ty patice.	začátek	reprezentativa	sdělení
1		3	X	a teď vlastně ještě musím / teď vlastně se musím naučit / dobře nastavit regulatory vlasně / na tu / na tu vektorovku / viš tak / teď'ko budu spíš asi enom tak /	pokračování	reprezentativa, komisiva	sdělení o závazcích	Teď se budu nejdřív šolichat s regulátorama na freescalu abych se s nima naučil a abych je mohl používat ve vektorovce .	pokračování	reprezentativa	blízký záměr, zdůvodnění
	A	3	X	(povzdech) zas budu šolichat / si hrát s friskejlama / Chlebiš už něco očekával že ale / asi to nějak brzo nebude // no tak / aspoň sme byli rád že on byl rád @ jak to jelo na těch válcích // toho kaipana //	patenteze, komentář	expresiva	povzdech				
		4	X	že už / říkal že už že už to vypadá docela pěkně / když už zme tam jeli těch dvacet na válcích / zatěžovali to / takže ty proudy už byly pěkné / tak říkal že je spokojený aspoň ták //	pokračování	reprezentativa	sdělení o vlastnostech vozidla a o pochvale	Chlebiš byl docela spokojený jak viděl toho kaipana na válcích když to jelo těch 20km/h .	pokračování	reprezentativa	sdělení o vlastnostech vozidla a o pochvale
	A + B	6	X	aspoň taková / říkal že je to taka mala / že je to taka mala vlaštovečka / že nesmime usnout na vavřínech //	pokračování	reprezentativa	reprodukována pochvala a varování	Říkal, že je to první vlaštočka a ať neusneme na vavřínech.	pokračování	reprezentativa	reprodukována pochvala a varování
		7	X	viš jak / srandista /	parenteze, komentář	expresiva	hodnocení				
	C	8	X	tak tak no / teď'ko vlasně / teď'kom nevím / smlouvu nemam / nevím co bude dál // takže všechno je ve hvězdách	závěr	reprezentativa	vyjádření nejistoty, obavy				
	C	9	X					Jinak Michal musí udělat ty výkonové desky a na mě už je program.	závěr	reprezentativa, komisiva	sdělení o závazcích

6)

Stručný popis komunikační události:

X (83) vypráví vnukovi Y (27) a jeho přítelkyni P (23) o křtinách. Vyprávěně probíhá v neděli ve studenstském pokoji ve Zlíně. P sedí u psacího stolu, Y sedí na posteli a X stojí ve dveřích a vypráví.

Tematické bloky: A – křest, B – bohoslužba, C – oběd, D – Kamiliny narozeniny, * – témata vázící se na činnost v KS

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 83

Muž, vyučený automechanik, důchodce

Původ: Zlín

Délka nahrávky: 00:01:50

R	TB	OPJ	Mluví	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	Y	počkej / a jak / jak to tam probíhalo ↑ / jak to tam bylo ↑	navázání kontaktu	direktiva	výzva, otázka				
2	A	2	X	tak teď sem to mamince vykládal	reakce na R1	reprezentativa	argument				
3	*	3	Y	šak tak neutikej / tak sedni	reakce na R2	direktiva	výzva				
	*	4	X	no né / nebudu vás bavit no tak jak (odkašláni)	reakce na R3	reprezentativa	odmítnutí				
	A	5	X	no tak / tam to začínalo o půl desáté /	začátek vyprávění	reprezentativa	sdělení	Ta bohoslužba začala o půl desáté v chrámu v Pozořicích.	začátek vyprávění	reprezentativa	sdělení
	A	6	X	tak @ samozřejmě se to nachystalo a ty páč kostel tam byl taký KRÁsný chrám tedá / veliký čoveče / přímo v tech Pozořicích /	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce, hodnocení				
	A	7	X	no a ták o té půl desáté to začalo /	pokračování vyprávění	reprezentativa	opakování – potřeba znovu začít vyprávění				
	A	8	X	přišel pan farář / samozřejmě udělal řeč / přišel k tomu malému / jo / pohladil ho a tak dál / měl tu řeč takovou /	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce	Přišel pan farář, udělal řečnické uvítání hostů,	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce
	A	9	X					varhany hrály slabunko .	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce, dokreslení prostředí
	A	10	X	potom od něho odešel / a no ted' samozřejmě to bylo to / těm lidem taková ta řeč sváteční /	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce, opakování za účelem získání času k utřídění myšlenek				
	A	11	X	á (odkašláni) asi tak za těch slabých půl hodiny přišel k němu pěkně / a jak tam křtil / oni ho drželi v rukou jako / nó a tak přišla tam maminka / tatínek a kmotr / nó a tak ten farář jeho pokřtil pěkně /	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce, hodnocení	Přišel k malému Jozífkovi a vyzval rodiče a maminku plus kmotra na uvítání nového člena do katolické víry.	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce
	A	12	X					Potom odešel na pódium kde byli nachystaní jeho žáci kteří byli oblečeni v takových uniformách, kteří sloužili tu mši.	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis detailů na akci
	A	13	X	á / tím to skončilo prakticky zazpívalo se a tak dál /	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce	Po ukončení vyprávění (nebo kázání) farář s varhanami hráli, zpívaly se náboženské písně.	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce
	B	14	X	nó a tak / další bylo potom @ @ takový slavnostní ta bohuslužba / všš ↑ / tak potom rozdával farář oplatky a tak dále / bylo to VELICE pěkně / nó a tak bylo to hodinu /	pokračování vyprávění, kontaktovala f.	reprezentativa	popis akce	Dále přišel znovu pan farář. Po tomto obřadu křtění nastala církevní bohoslužba.	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce
	B	15	X					Mezitím ministranti a farář dostali svíčku a kmotr ji zapálil o svíci v kostele a vrátil se zpátky s panem farářem.	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce
	B	16	X					Ten mu kázal jeho jméno a polel mu vodičkou hlavíčku.	pokračování vyprávění	reprezentativa	popis akce
	C	17	X	nó a tak za hodinu sme šli potom ven / á šli sme na oběd / sme se prošli po tech Pozo / to bylo v tech Pozořicích šecko všš ↑ / zme se prošli / no a tak zme byli na oběd a pan farář potom přišel / no a tak sme potom pojedli společně a / nó a tak do půl druhé zme tam seděli /	ukončování, kontaktovala f.	reprezentativa	popis akce	Po bohoslužbě byl společný oběd s návštěvou pana faráře, který udělal proslov a společně jsme poobědvali.	závěr	reprezentativa	popis akce
	C	18	X	potom zme šli k Lucce všš ↑ / už / no a tak sme si hráli s dětima a /	závěr	reprezentativa	popis činností po akci				
	D	19	X	JÓ byl tam Staník s tů Kamilů / a Kamila měla taky narozeniny	přídavná informace	reprezentativa	sdělení				

7)

Stručný popis komunikační události:

Dvě spolubydlící na vysokoškolských kolejích, neděle, X (21) přijela po víkendu, P (23) je zvědavá, chce slyšet nové zážitky.

Tematické bloky: A – film, A1 – přetvařování politiků, A2 – účast autorů, A3 – podpora cyklostezek

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 21

Žena, středoškolské vzdělání, studentka dramaterapie

Původ: Liberec (studium Olomouc)

Délka nahrávky: 00:00:46

R	TB	OPJ	Mluví	Mluvená verze	Komunikační funkce	Psaná verze	Komunikační funkce
---	----	-----	-------	---------------	--------------------	-------------	--------------------

					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	P	hej a kde ste teda byli kalit ↑ ☺ / jak si říkala že to @ že si měla čtyři piva	navázání kontaktu	direktiva	otázka				
2	A	2	X	jó / byla sem na tom (rychleji) AUTOMatu /	reakce na R1	reprezentativa	odpověď - sdělení	Jó a hele , byla jsem v pátek konečně na tom automatu. (1)	úvod	reprezentativa	sdělení
3	A	3	P	nó / a o čem to je / jaké to bylo ↑ ☺	udržování kontaktu	direktiva	otázka				
A1	4	X	Bězva / hej super vtípny / Bém pí / naprostej / Topolánek / ty jo/ TAKOVÁ PRČa / fakt jako jo jasně všechno budu vás podporovat jo jasně jasně jasně a pak se otočí udělá blé / před tou KAmerou / chápeš ↑ ☺ / úplně naferovku / LŽE do vočí jak když Tlskne	reakce na R3	reprezentativa, expresiva	odpověď - emocionální sdělení obsahu filmu	Bylo to fakt perfektní. Prostě Bém, to je p. a Topolánek taky. Rozumíš , ty lžou, děs . (2) Slibujou jim, jako že jo , ale přitom kecaj . Do očí jim Bém slibuje hory doly a do kamery se pak zašklebí. Fakt trapák . (5)	pokračování, důležitá kontaktové funkce	reprezentativa, expresiva	emocionální sdělení obsahu filmu	
4	A1	5	X	ty vole fakt HNUS Fjalovej ty jo /	pokračování	expresiva	hodnocení				
A2	5	X	prostě VÝborný / fakt supr to je / byli tam i ti autoři / kteří to jako dělali / bylo to fakt dobrý / je to fakt sranda	pokračování	expresiva, reprezentativa	sdělení, hodnocení	No a byli tam i ti autoři, takže to bylo zajímavý. (3)	pokračování	reprezentativa	sdělení, hodnocení	
A3	6	X	jakože prostě tam chtěli podporovat cyklostezky / víc a todlenc / hrozná prča to je / fakt to je dobrý	závěr	reprezentativa, expresiva	sdělení, hodnocení	Je to o tom, jak chtějí „postavit“ ty cyklostezky. (4)	pokračování	reprezentativa	sdělení	

8)

Stručný popis komunikační události:

Dvě spolubydlící po víkend, pondělní odpoledne, X (25), P (25), běžná „povíkendová“ konverzace, X si v pokoji vybaluje věci, P stojí ve dveřích do pokoje a opírá se o zárubně.

Tematické bloky: A – narozeniny, A1 – párty, A2 – diskotéka, její následky, A3 – dárky, B – nedělní nechuť cokoli dělat, C – výlet v Austrálii, mapa

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 25

Žena, vysokoškolské vzdělání, studentka kulturních studií

Původ: Vsetín (studium Olomouc)

Délka nahrávky: 00:01:46

R	TB	OPJ	Mluví	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	P	a co co o víkendů teda / co ste podnikali ↑	navázání kontaktu	direktiva	otázka				
A	2	X						Tenhle víkend byl fajn. (1)	úvod	reprezentativa	sdělení, hodnocení
2	A1	3	X	jó / my sme měli @ oslavu / viš / ja sem měla v pátek narozeniny / tak	reakce na R1	reprezentativa	sdělení	V pátek jsem měla narozeniny, (2)	pokračování	reprezentativa	sdělení
3	A1	4	P	Ahá:	reakce na R3	expresiva	vyjádření pozornosti, údiv				
A1	5	X	my sme měly takovou jakože s holkama / takovou malou párty /	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení	S kamarádkama jsme měly potom v sobotu narozeninovou párty, (9)	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení	
A1	6	X					protože další dvě slaví jako já v lednu. Měly jsme posezení u Zdenči a (10)	pokračování vyprávění	reprezentativa	vysvětlení, sdělení	
4	A2	7	X	á / tak to bylo dobré / jak sem byla asi po sto letech na na diskotéce tam u nás / tak sem tančila že do teďka mě bolí nohy (smích) / bylo to takové náročné / (pousmátí)	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení, hodnocení - ironie	pak jsme šly na diskotéku. Bylo to super! Já tancovala asi po sto letech a ještě dnes mě bolí nohy! (11)	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení, hodnocení
A2	8	X	ale jinak jako tak / neděli sem pak prochrápala jako samozřejmě / to sem se ani nemohla učít / jakože nebylo mi nějak špatně / ale já sem byla nějaká úplně zdechlá z toho //	pokračování vyprávění	reprezentativa, expresiva	emocionální sdělení	Potom v neděli už jsem se jen válela nechtělo se mi učít, tak to musím dohnat dnes! (12)	závěr vyprávění	reprezentativa, komisa	sdělení, komisa, výčetka směřovaná vlastní osobě	
A	9	X	a jinak tak nic akčního	pokračování vyprávění	reprezentativa	dodatek					
5	A3	10	P	a cos dostala / jaké dárečky ↑	udržování kontaktu	direktiva	otázka				
6	A3	11	X	dostala jsem naušničky / (přichází blíž a ukazuje naušnice)	pokračování vyprávění	reprezentativa	pochlubení se				
7	A3	12	P	Tý: jo	udržování kontaktu	expresiva	pochvala				
A3	13	X	naušnice sem dostala a dostala sem čokoládu a dostala sém / tulipány ↓ / kytici tulipánů od mamky /	pokračování vyprávění	reprezentativa	výčet darů	dostala jsem krásné naušnice, čokoládu, kytici tulipánů (3)	pokračování vyprávění	reprezentativa	výčet darů	
8	A3	14	X	@ a ještě sem od holek / jakože my si nedáváme nějak jako dárky s holkama / tak to ony jako /	pokračování vyprávění	reprezentativa	vysvětlení				
A3	15	X	ale daly mi nám takovou kytičku / fikus / v květináči /	pokračování vyprávění	reprezentativa	výčet darů	a od kamarádek kytku v květináči – fikus. (4)	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení o daru	
B	16	X	tak tó á // a už nic / to je všechno / a vlasně jedu teďka na lyže / tak mamka mně zaplatila lyže / nó	pokračování vyprávění	reprezentativa	doplnění předchozího sdělení					
9	B	17	P	ó a kam jedeš ↑	udržování kontaktu	direktiva, expresiva	údiv, otázka				
10	B	18	X	do Francie / jedeme / už nevím jak se menuje to středisko / ale jedu na týden / no / teďka od pátku do páteho února /	reakce na předchozí repliku	reprezentativa	odpověď				
11	B	19	P	SUper úplně	udržování kontaktu	expresiva	obdiv				
12	B	20	X	hmm / se těším	reakce na předchozí	reprezentativa	sdělení				

13	C	21	P	a od Aleša dostalas pusu přes internet ↑ (<i>se směchem</i>)	replika udržení kontaktu- iniciační replika	direktiva	otázka, výzva k promluvě				
14	C	22	X					Přítel Aleš je v Austrálii. Studuje a pracuje v Perthu. Nemohl se mnou být v můj narozeninový den. (5) Přítel Aleš je v Austrálii. Studuje a pracuje v Perthu. Nemohl se mnou být v můj narozeninový den. (5)	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení
	C	23	X	ano (<i>smích</i>) // pusu na skajpu // jako slíbil mi že mi pošle mapu Austrálie / protože já sem chtěla právě / jak sem odjížděla z tama / tak sem si chtěla koupit mapu /	reakce na předchozí repliku	reprezentativa	odpověď	tak jsme spolu mluvili aspoň na Skypu. Poslal mi sladkou pusu. ☺ Když jsem za ním nedávno byla v Austrálii na měsíční dovolené, slíbil mi, že mi k narozeninám pošle mapu Austrálie. (6)	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení
15	C	24	P	ehmm	udržení kontaktu	expresiva	vyjádření pozornosti				
16	C	25	X	ale já: už sem to nestihla / protože jak už sme šli nakupovat / tak už bylo zavřeno / tak sem to nestihla on říkal že mi ji pošle k narozeninám /	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení				
	C	26	X	viš / takový / i s obrázkama / já sem chtěla zaznačit jako / kama sme jeli na ten výlet	udržení kontaktu	expresiva	upřesnění, záměr	abych si do ní mohla zaznačit, kde jsme byli na výletě. (7)	pokračování vyprávění	reprezentativa	vysvětlení účelu
17	C	27	P	aha ahá	udržení kontaktu	expresiva	vyjádření pozornosti				
18	C	28	X	ale ještě mi nedošla / tak jako nevím (<i>smích obě</i>) / nevím jestli se na mě vykašlal nebo to ta strašně dlouho trvá / to se teprv uvidí	závěr vyprávění	reprezentativa, expresiva	sdělení očekávání, váhání, ironické vyjádření nejistoty	Ale zatím mi nic nepřišlo, stále čekám. Tak nevím, jestli na mě zapomněl, nebo to poště trvá tak dlouho. ☺(8)	závěr tématu	reprezentativa	sdělení očekávání, váhání, vyjádření nejistoty

9)

Stručný popis komunikační události:

Tři kamarádi, ženy na návštěvě u muže, kolaudace bytu, G (26) sedí u počítače a vypráví, P (23) sedí u konferenčního stolu se nezapojuje, pouze poslouchá a T (23) sedí s P a s mluvčím diskutuje. V místnosti hraje pomalá píseň z gramofonu.

Tematické bloky: A – nevlastní peněz, B – neozývání se kamarádům, C – kamarádi z kapely, D – babička a děda

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 26

Muž, vysokoškolské vzdělání, student filologie a filmové vědy

Původ: Česká Lípa (studium Olomouc)

Délka nahrávky: 00:01:38

R	TB	OPJ	Mluví	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	B	1	X					Mám to těžké. Já i Janička jsme zvláštní typy. (1)	úvod	reprezentativa	konstatování
	A	2	X	my nejsme lidi který prostě jakoby / zas žijeme jakoby / že peníze nemáme / že jó	úvod	reprezentativa	obhajoba				
	B	4	Y	ale vy se ozýváte jenom českolipákům né / když se ozýváte někomu /	reakce na R1	reprezentativa	sdělení, ověření				
	3	A	4	X	my děláme nárazovky / my nejezdíme prostě po republice / my nejsme takový ty protože // peníze hold nemáme	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení, námitka			
	4	B	5	Y	vy nedáte ani vědět / že ani nenapíšete / co děláte / ani ahoj Terko jak se máš /	reakce na předchozí repliku	direktiva	výčitka			
	5	B	6	X	jó tak	reakce na předchozí repliku	expresiva	signál pochopení			
	6	B	7	Y	(směrem k P) oni to nikdy nedělali / oni ždycky na dva měsíce zmizeli a	pokračování vytýkáni	direktiva	vysvětlování, výčitka			
	B	8	X	a to je přesně vono / a to je / já třeba Janičce říkám tak jako /	pokračování obhajoby	reprezentativa	shazování viny na někoho?				
	B	9	X	tam de vo / no / já to prostě nedělám / já vím že takhle přijdu třeba o spousty kamarádů /	pokračování obhajoby	reprezentativa	argumentace, smíření se s faktem	Myslím si, že jednou takhle přijdu o všechny přátelé. Můj nechtěný nezáměr je ode mě nejspíš odraď. (4)	pokračování	reprezentativa	konstatování, očekávání
	B	10	X					Nevidím se jim. (5)	pokračování	reprezentativa	pochopení
7	B	11	X				Samozřejmě zjišťujeme, že nám ten člověk chybí, ale nemáme potřebu se ozývat. Je možné, že tu chuť někdy máme. Domnívám se! Vzpomeneme si na něj. Říkáme si, jak bychom ho rádi navštívili, ale ten čas běží tak rychle, že než se rozkoukáme, dva měsíce prázdní jsou pryč a „skutek utek“. (3)	pokračování	reprezentativa	nejisté konstatování, vysvětlování, vyjádření názoru	
	B	12	X	protože prostě jako / sem s nima nejlepší kámoš / ale prostě pak jako // vodjedu někam / a nejsem ten kterej by někoho KONtatoval / ptal se jak se má / těším se na toho člověka / ale když sem dva měsíce pryč / tak mu nenapíšu prostě // nenapíšu	pokračování obhajoby	reprezentativa	konstatování, vysvětlování	I když se během roku s někým seznámíme, jsme s ním velmi dobří přátelé, jakmile odjedeme pryč z jeho dosahu, neozveme se mu. (2)	pokračování	reprezentativa	konstatování, vysvětlování

8	B	13	Y	to je možná proto / že jich máš tolik / těch přátel / víš že	pokračování vytýkání	direktiva	výčitka				
9	C	14	X	ně / no nevím // já třeba sem opravdu rád / že mí kamarádi z gymnázia / sem s nima / se ktorejma sem chtěl bejt / tak se s nima kamarádím proto / že spolu všichni hrajeme v kapele / a já vim / že kdyby se ta kapela ROZpadla // tak se může stát / že se prostě z některejma z nich vůbec nevidím / protože už jim asi nenapišu //	pokračování obhajoby	reprezentativa	argumentace	Děkuji za to, že s mými přáteli z gymnázia máme stále kapelu. Jinak bych je už nejspíš nikdy neviděl. (6)	závěr	deklarativa	poděkování
	B	15	X	nebó jako napsal bych jim / kdybych byl třeba v tom městě / ve ktěrym sou teďkon / ale rozhodně bych s nima neplánoval jako / hele sejdeme se tady / přijď za mnou / já přijedu za tebou / jo já bych na to myslel / ale nikdy bych to neudělal	pokračování obhajoby	expresiva	pokračování argumentace, vyjádření jistoty				
10	B	16	Y	ahá (<i>nesrozumitelná řeč, simulánně s R11</i>)	pokračování vytýkání	expresiva	ironické uznání				
11	B	18	X	bych to vodkládal / vodkládal / vodkládal a měsíc už by utek / to by bylo prostě a já jim pořád nenapsal // (<i>smích P</i>)	závěr	reprezentativa	vysvětlování				
	D	19	X	no / to je stejně jako z babičkou a dědou / no / taky jim pořád nevolám	přidavná informace	direktiva	posílení argumentu				

10)

Stručný popis komunikační události:

Čtyři spolužačky distančního studia při obědě v restauraci - X (29), Y (36), Z (28), P (23). Obědvají špecle se švestkovou omáčkou.

Tematické bloky: A – alergie na ořechy, B – docházka do školy, C – typy osobností, * – témata vážící se na činnosti v KS (oběd)

Osobnostní struktura mluvčeho

Věk: 29

Žena, vysokoškolské vzdělání, učitelka fyziky a zástupkyně ředitele, studentka distančního studia angličtiny, doktorandka fyziky

Původ: Ostrava (studium Ostrava, Opava)

Délka nahrávky: 00:02:37

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	*	1	Y	(<i>mluví s plnou pusou</i>) myslíte si / z jaké to je mouky ↑	úvodní	direktiva	otázka	Zajímalo by mě, z čeho jsou ty špecle. Je tam asi hrubá mouka a brambory.	úvod	direktiva,, reprezentativa	otázka, odhadování
2	*	2	X	hrubé / bramborové těsto / nebo ↑	navázání na R1	direktiva	otázka, odhadování				
3	*	3	Z	no dobré to je	komentování činnosti	reprezentativa	pochvala				
4	*	4	Y	no dobře / dobré to je ale / ta omáčka / to mně řekni kde zebrali švestky / nám se neurodila ani jedna švestka // ééééhhm / dobré že / a šalvějové lístky // ééééhhm // co je toto / to je sýr / to je parmazán / na tom ten nebo ty kousky / to není	komentování činnosti	expresiva, direktiva	pochvala, otázka	A taky odkud vzali ty švestky, Evě se urodily jen tři.	pokračování	direktiva, reprezentativa	otázka, sdělení
5	*	5	Y	to je toto / to je sýr / to je parmazán / na tom ten nebo ty kousky / to není	komentování činnosti	expresiva, direktiva	pochvala, otázka				
6	*	6	Z	ořech	reakce na R5	reprezentativa	odpověď				
7	*	7	X	hmmm / anó	reakce na R6	expresiva	uznání				
8	A	8	X	budu se dusit	reakce na R5	direktiva	varování				
9	A	9	Y	co máš tú alergii ↑	reakce na R8	direktiva	otázka				
10	A	10	X	na vlašáky ale malou (<i>všichni smích</i>)	reakce na R9	reprezentativa	odpověď - upřesnění				
11	A	11	Y	uvidíme jak malou / já mám to možná zírtek sebou //	reakce na R 10	reprezentativa, direktiva	vtíp, nabídka				
12	A	12	X	kdyžtak mě vyfoťte kdybych se dusila / ať mám poslední fotku před smrtí (<i>všichni smích</i>)	pokračování	direktiva	prosba – vtíp				
13	A	13	X	na parte (<i>všichni smích</i>)	doplnění R12	reprezentativa	sarkastické doplnění				
14	A	14	X	to je pak / co děláte / my ji fotíme / to je její poslední přání / to je vy ste se zbláznili / a nemáme tady ani našeho krizového manažera aby nám to tady zmenežoval (<i>nesrozumitelné slovo</i>)	pokračování	reprezentativa	vtíp, narážka na nepřítomnou spolužačku				
15	B	15	Y	nó // ale hrozně málo nás je / oni to furt nějak tó nechodí ↑ nebo jak jako ↑	asociace – vyvoláno předchozí replikou	reprezentativa	sdělení				
16	B	16	P	minulý týden bylo ještě míň	pokračování	reprezentativa	doplnění				
17	B	17	Y	hmm ↑	udržení kontaktu	expresiva	údiv				
18	B	18	P	minulý týden bylo ještě míň lidí	opakování R 16	reprezentativa	opakování sdělení				
19	B	19	X	byl no / já vim	udržení kontaktu	reprezentativa	ujištění				
20	B	20	P	ty si byla	reakce na R20	reprezentativa	zjištění, uvědomění				

							si				
21	B	21	X	hodně lidí mělo / říkalo že má problém se urvat dva týdny po sobě / že	pokračování R19	reprezentativa	sdělení				
22	*	22	Y	výborné to je / mě potěšili	přerušení tematické linie	expresiva, reprezentativa	pochvala				
23	C	23	X	já sem teď byla na školení na osobnostní víš jako jak poznáš jaký typ kdo je //	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení	Byla jsem na jednom školení o charakteristice osobnosti. (3)	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení
	C	24	X	a tak sem zjistila že když je někdo na žrádlo / že je jako zelený typ // že vlastně myslí tou částí mozku / která se označuje zelená / no //	pokračování vyprávění	reprezentativa	zjištění				
	C	25	X	tak sme asi všichni zelení / jak to tak vidím / jak si to dáváme //	pokračování vyprávění	reprezentativa	konstatování	No a my jsme na to jídlo, tak jsme zelení. (5)	pokračování vyprávění	reprezentativa	konstatování
	C	26	X	no tak sou různé typy / jakože někdo hodně je pocitový / že na city strašně dá / a intuici / někdo zase je takový na žrádlo (<i>smích všichni</i>)	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení	Jeden typ je citový –intuice. (4)	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení
24	C	27	P	a někdo je zase takový / že je hrozně jako / bude to TÁ:k a impulzivní / víš / a když prostě strašně rychle se nadchne pro věc a takové / a pak sou takoví ti tabulkáři co sedí / taký ajťáci // to sou takové tři extrémny a každý člověk má to je pomíchané / né (<i>proneseno současně s R 25</i>)	dořeknutí předchozí repliky	expresiva	expresivní doplnění				
25	C	28	X	a někdo je zase takový / že je hrozně jako / bude to TÁ:k a impulzivní / víš / a když prostě strašně rychle se nadchne pro věc a takové / a pak sou takoví ti tabulkáři co sedí / taký ajťáci // to sou takové tři extrémny a každý člověk má to je pomíchané / né (<i>proneseno současně s R 25</i>)	pokračování vyprávění	reprezentativa, expresiva	sdělení	Druhý je takový, že se rychle nadchne . No a třetí je takový tabulkový, jako Iťáci. (6)	pokračování vyprávění	reprezentativa	sdělení
26	C	29	Y	jó / ale máš vždycky to / jako převažující nějakou z těch částí //	reakce na předchozí repliku	direktiva	otázka, ujištění				
27	C	30	X	a jak nás vidím tak sme všichni zelení / když sme na žrádlo (<i>všichni smích</i>)	reakce na předchozí repliku	reprezentativa	odpověď - vysvětlení				
	C	31	X		závěr	reprezentativa, expresiva	sdělení+důvod	My jsme labužníci, chutná nám, tak jsme zelení.	závěr	reprezentativa	sdělení+důvod

11)

Stručný popis komunikační události:

Dvě spolubydlící na vysokoškolských kolejích. X (25) přijela po víkendu, vybaluje si věci z krosny, dává si telefon na nabíječku, vkládá potraviny do ledničky a vypráví své zážitky, P (23) sedí na posteli a pozorně poslouchá.

Tematické bloky: A – výlet, B – maso, příprava pokrmu, C – hádka, * – témata vážící se na činnosti v KS

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 25

Žena, vysokoškolské vzdělání, učitelka pedagogiky a

základů společenských věd

Původ: Meziměstí (u Broumova), (studium Olomouc)

Délka nahrávky: 00:03:13

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	C	1	X	jó ↑ // tak my sme se s Míšou docela chytli / ale až jako včera / a to sem fakt byla NAkrknutá / kvůli úplné blbosti	úvod	reprezentativa	sdělení o hádce				
	A	2	X	jakože: // @ my sme byli v Náchodě: jak sem dělala tam já si jenom hodím nabíječku tady /	začátek vyprávění	reprezentativa	sdělení	Včera jsem byla s Míšou v Náchodě nakupovat.	úvod	reprezentativa	sdělení
	*	3			přerušení tematické linie, váže se k činnosti	reprezentativa	upozornění				
	A	4	X	j sme byli v Náchodě↑ / jako v okresním městě ↑ / a jen tak sme si tam udělali vejlet že sme z toho měli uplnou / sem z toho měla takovej špatnej pocit co protože: ja nemam hrozně ráda davy / vůbec jako ↓a najednou tam prostě nějaký davy a a strašně mně asi pět lidí prostě během minuty mně vlezlo do: intimní Zóny / a to strašně lezlo na nervy / já sem pak řekla prostě a Míša hmm tak jedeme domů↓ tak sme @ jeli vlakem	zopakování začátku + navázání	reprezentativa	sdělení o nepřijemném zážitku	Byla jsem z toho docela vystresovaná. Takové davy lidí, tlačence, nedělá mi to dobře. Tak jsme hned jeli domů.	úvod	reprezentativa	sdělení o nepřijemném zážitku
	A	5		Nó a jak sme byli v tom Náchodě tak sme koupili v Bílé marinovaný maso už jako naložený a stálo asi (<i>zdůraznění</i>) čtyřicet korun asi KÍlo a PUL tak sme si ho teda koupili a že ho teda uděláme že jo	pokračování	reprezentativa	zpřesnění předchozího sdělení	Z nákupů jsem přivezla maso (už marinované) a že ho Míšovi udělám k večeři.	pokračování	reprezentativa	sdělení, plán
	B	6	X	no a tak sem ho udělala / hmm / a protože sem věděla že Míša chce jako jít / někam jakože chce sekat dříví a vysávat a hele nejdřív se najez a sem říkala už už sem udělala hranolky / a dělala sem šop šopský salát jo a a už sem to všechno nakrájela dochutila a jenom sem tam nachystala balkán	pokračování	reprezentativa	popis pracovního postupu (vaření)	Začala jsem ho tedy smažit, nakrájela jsem zeleninu na šopský salát, nachystala talíře a udělala hranolky.	pokračování	reprezentativa	popis pracovního postupu (vaření)
		7	X	a říkám to už si tam naláme kolik chce / né	pokračování	reprezentativa	očekávání				
	B	8	X	jako sem říkala že ať už radši DE že mu protože že už	pokračování	reprezentativa,	sdělení o výzvě	Když už to bylo skoro hotové, zavolala jsem na přítele, ať	pokračování	reprezentativa	sdělení o výzvě

+	C			maso bylo hotový a hranolky taky že to prostě voňhejvat nebudu že jo by to vystydlo takže kdyby začal vysávat tak bude za deset minut to bude studený nó tak si pod' sednout přišel tak říkám dobrý už de tak sem mu to jako nandávala a von říká no počkej dyž už mě voláš teda tak jako chci aby to bylo hotový ↑ no tak ne: teda krásně nakrknutej že si ten balkán musel nalámat sám		expresiva	a gradaci konfliktu	jde jíst, než se začne něco dělat, aby mu jídlo nevystydlo. Když přišel, docela se rozohnil, že jsem mu nenastrouhala balkánský sýr, že si ho tam musí naloupat sám. Jsem ale chtěla, aby mu to nevystydlo.				a konfliktu	
C	9	X		tak teda to tak si teda ten balkán to to přešel teda	pokračování	reprezentativa	sdělení o ústupku						
B	10	X		a potom mě tam @ dyž sem dělala to maso tak se mi tam udělala taková ta šťávička	pokračování	reprezentativa	popis pracovního postupu (servírování)	Zbyla mi ještě šťáva z masa,	pokračování	reprezentativa		popis pracovního postupu (servírování)	
B	11	X		a říkám tak chceš to ↑ prej no jasně a ted' sem prostě nevěděla kam to mám nalejt tak tam měl maso a takovou kopu hranolek a na tom prostě takhle kydnoutu tu tataruku strašný všude on hrozně miluje tataruku /	pokračování	reprezentativa	reprodukce rozhovoru - hádky						
B	12	X		nó tak sem mu to prostě nalila na maso a on a mě	pokračování	reprezentativa	popis pracovního postupu (servírování)	tak jsem mu to chtěla podlít a nalila jsem ji na maso, tak na mě „vyjel“:	pokračování	reprezentativa		popis pracovního postupu (servírování)	
C	13	X		(<i>imitace cizího hlasu, rozčileně</i>) tebe máma nic nenaučila ↑ dyť ty nevíš že se to dělá prostě na brambory na to ↑ já sem na něj vyjela dyž to tam máš tataruku tak ti to nebudu tu šťávu lejt na tataruku né↑ a von mě řek já nechci ženskou která nerada vaří	pokračování	expresiva, reprezentativa	reprodukce rozhovoru - hádky	„Copak tě máma nic nenaučila? Ty nevíš, že se šťáva lije na hranolky, brambory?“ Tak jsem mu to oplátla, že když má na hranolkách tataruku, tak to můžu nalít jen na maso. Pak opáčil: „Ženskou, kterou nebaví vařit, nechci.“	pokračování, dramaturgie	reprezentativa, (expresiva)		reprodukce rozhovoru – hádky	
C	14	X		tak sem se zbalila / sem se normálně převlíkla z toho co sem vařila a normálně @ sem @ / to: / sem se volblíkla ↑ zbalila sem si věci	pokračování	reprezentativa	sdělení o následku hádky	Tak jsem se sebrala a že jedu domů.	pokračování	reprezentativa		sdělení o následku hádky	
C	15	X		a říkám si a né já si to: @ nejdřív dojm	pokračování	reprezentativa	změna názoru						
C	16	X		když sem si to osamotě jedla von tam vedle mě to a říká já sem to tak nemyslel / říkám v kolik mám jet ↑ on prej (<i>imitace cizího hlasu, rozčileně</i>) však to je přesně typický to tvoje tak říkám to je taky to tvoje jako že mě nechceš že jako prostě nechceš ženskou která / jako nebaví vařit já neříkám že já že mě nebaví vařit jako ale ja se to učím / jakože učím se to v tom vztahu: takže hold musíš brát nějaký kixy a hold jako když tam máš takovou kopu tataruky jak se nepoleje tak se to nepolilo tak sem to polila maso no bože aby to bylo šťastnější no ↑ se mám zbláznit ↑	pokračování	expresiva, reprezentativa	sdělení o svých i partnerových argumentech						
C	17	X		tak sem prostě byla nachystaná k odchodu / tak teda potom lez po čtyřech skoro (smích)	pokračování	reprezentativa	pokračování sdělení zážitku	U dveří mě zastavil, že ho to mrzí.	pokračování	reprezentativa		pokračování sdělení zážitku	
C	18	X		já sem fakt mrcha na tohle protože von mně řekne já nechce ženskou kerá ne kterou nebaví vařit tak já mám z toho hroznou prdel já sem prostě taková že já se naseru / začnu se balit vy vycházím ze dveří a řeknu / příští víkend si přijedu pro věci zbal mi je jo a vodcházím jako / já sem fakt na tohleto HNUsná	pokračování	reprezentativa	sebehodnocení						

12)

Stručný popis komunikační události:

Dvě kamarádky, návštěva, káva u P v pokoji. X (je učitelka, 26 let) sedí na posteli, P (23) sedí na židli a nevěcně poslouchá, výrazně mimicky reaguje, čímž X podněcuje

Tematické bloky: A – situace ve škole, B – slečna záškolačka, C – druhá slečna záškolačka

Osobnostní struktura mluvího

Věk: 26

Žena, vysokoškolské vzdělání, učitelka českého jazyka na učilišti, studentka filologie

Původ: Mohelnice (studium Brno, Olomouc)

Délka nahrávky: 00:03:27

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce			
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická	
1	A	1	P	a v té škole teda jak ↑	navazování kontaktu	direktiva	otázka, výzva					
2	A	2	X	na piču: (<i>zoufalý ironický posměšek</i>) /	reakce na R1	expresiva	hodnocení	Ve škole je to blbě.	úvod	reprezentativa, expresiva		hodnocení
	A	3		tak víš co / já sem měla dneska vysvědčení a prostě furt volají rodiče / furt píšu dopisy / jako mně prospělo osum	navazování na reakci, pokračování	reprezentativa	zdůvodnění hodnocení	Prospělo osm děček z 28. Dala jsem asi 5 trojek z chování, sedm dvojek asi. (1) Furt mi volají navíc matky děček. (3)	pokračování	reprezentativa		zdůvodnění hodnocení

			děček z dvaceti osmi // viš / jako / trojky z chování / asi pět / sedum dvojek z chování já sem prostě dělala asi čtyry dny zprávu /								
A	4	X	se zkrvenou zprávou prostě na poradu / teď to musíš ještě do bakalára / jako do počítača a do katalogu ještě rukou / úplně to stejný / všechny napomenutí / pak máš napomenutí / důtku třídního / pak máš důtku ředitelky / pak máš ještě zvlášť napomenutí odborného výcviku / důtku jako viš z toho odborného výcviku / viš jako / toho je prostě jak nasranýho / teďka dávat dohromady všechny ty neomluvený hodiny / omluvený hodiny / počítáš tu svinskou absenci	pokračování	reprezentativa, komisiva, expresiva	zdůvodnění hodnocení	Mám z toho hlavu jako balón , musela jsem spočítat všechna napomenutí. Existuje napomenutí třídního učitele, pak důtku třídního učitele, ředitelská důtku. Pak napomenutí učitele odborného výcviku, důtku mistra odborného výcviku. Musím to všechno posčítat a pak vyhodnotit a dle toho dát kázeňské opatření. Právě ty dvojky a trojky z chování. (2)	pokračování	reprezentativa, komisiva	zdůvodnění hodnocení, výčet povinností	
A	5	X	a teď prostě podle toho teď ještě TĚLÁK nově / za tři zapomenutý tělocviky už je důtku / za tý tý / a teď když se to nasčítá / tak musíš udělat určitý výchovný opatření / teďka to musíš prodiskutovat s výchovným poradcem / takže já sem každou volnou přestávku lí lítala jako za Boženkou / za výchovou poradkyní / teď máme jako ro rodičák / teď příští týden kdy mám krátkou školu / kdy mám jako výměčně tři hodiny / tak tam budu do půl druhé protože přijdou zas vole // (<i>hluboký nádech</i>) jako za pětikilo at' s tím jsou do prdele / fakt (<i>smích</i>) ts ts	pokračování	reprezentativa, komisiva	zdůvodnění hodnocení, výčet povinností, opakované hodnocení					
B	6	X	ale viš co jako dneska mi / po mě vyjela jedna holka / prý co si to jako dovoluju / rozumíš / něco chčtít // protože jako viš co / falšujou omluvenky / viš a mě už to prostě nebaví // takže já sem jim naflákala trojky z chování / protože já už sem byla jako dlouho trpělivá / sem jim dávala šance a už jako si říkám dost /	pokračování	reprezentativa, diraktivita	svěřování se s problémy, vnitřní rozkaz					
3	B	7	X	teďka mi třeba volala o půl sedmé v pátek večer mama // jó / jedna / že prostě jesi Martina byla celý týden ve školě / já sem jí řekla že nebyla / že chyběla ve středu a Martina tvrdila že pó / výstupu co sme spolu měly že jako chodit bude / a že tvrdila stoprocentně / že to napsala mamka / no a maminka tvrdí že to vůbec nenapsala / že si to Martina vymyslela / rozumíš už má trojku z chování / takže to je na podmíněčný vyloučení viš /	pokračování	reprezentativa	sdělení, uvedení konkrétního příkladu	Třeba v pátek v sedm večer, jestli jejich děčko bylo v týdnu ve škole. Pak zjistím, že mi opět lhaly. Že ve škole nebyli, ale tvrdili, že rodiče o tom věděli a omluvenky jim napsali. Ale ono ne. Takže jsem jim říkala, jak jsem to zjistila, že jim dávám poslední šanci a když mi zase budou lhát, budu to řešit podmíněným vyloučením. (4)	pokračování	reprezentativa	sdělení obecnějšího charakteru
B	8	X	teď já na tu Martinu / kurva co to má jako znamenat / mamina volá že Martina nemože jít do školy / ona se vám nemůže podívat do očí /	pokračování	reprezentativa	sdělení o rozhovoru, pokračování konkretizace					
A	9	X	já sem si říkala do prdele a co já s tím jako už / já už prostě / mě strašně sere / jak ty kurvy lžou jako / nebo ti dají omluvenka od doktora a řeknou / šak si tam zavolejte / teď tam zavoláš a zjistíš / že tam vlastně vůbec nebyli / že si to razítko nějakým způsobem vyrobili	pokračování	expresivita	zklamání					
4	A	8	P	to si děláš srandu	udržování kontaktu	direktivita	údiv, uznání				
5	C	9	X	jedna holka taková (<i>nafukuje tváře a mluví jakoby s plnou pusou</i>) / taková prostě pírsing / emo jakýsi černý všechno rifle černý brutál / přijde do školy / dva měsíce neomluvený a přijde s mamou / jo / no a mama / no já už sem říkala tady Verunce / že už by měla začít chodit / Verčo tak zkusíš to / říká ona (<i>mluví s nafouklými tvářemi a s hlavou vychýlenou do boku</i>) no / tak pokusíš se / no (<i>smích obě</i>) říkám / jak pokusíš se Veroniko / rovnou mi řekni / buď budeš chodit nebo nebudeš / jak pokusíš se / jako počítej s tím že teďko budu kontrolovat všechny ty tvoje omluvenky / a prostě uvědom si / že tady vůbec chodit vlastně nemusíš / a ona (<i>opět hovoří s nafouklými tvářemi</i>) / to zkusím / no / takže to zkusí / tak volá mi mama že zas v pátek / jesi Veronika chodila do školy / jenom zkontrolovat / to já říkám / no víte paní Nováková / tři dny zas nebyla / a ale na omluvence měla jako nevolnost a lékař a / ptala se se jí třikrát / tak sem jí ptala do očí / jestli jí to skutečně psala maminka / (<i>imitace cizí řeči</i>) jó / psala paní učitelko určitě jo // zjistím že ne / takže dneska jí říkám / Veroniko takže dost / řešila sem tady Martinu minulej	pokračování	reprezentativa	sdělení druhého případu záškoláctví, reprodukce rozhovoru				

			týden / tady sem prostě vám říkala všem / sem vám dávala sadu že už poslední šance jinak že podmíněčný / a ty uděláš to stejný v týdnu /								
C	10	X	<i>(opět nafouklé tváře a výrazná mimika a gesta značící rozčilení, imitace cizí řeči)</i> no tak sem jako plnoletá snad si umim psat sama omluvenky /	pokračování	reprezentativa	reprodukce rozhovoru, oznámení o výčitce ze strany studentky	Dneska na mě vyletěla jedna studentka, prý jí už bylo osmnáct let a může si psát omluvenky sama. (5)	pokračování	reprezentativa	reprodukce rozhovoru, oznámení o výčitce ze strany studentky	
C	11	X	a tak šla po mně taková bachyně / a pak říkám prosím ů / říkám / dokud žiješ u maminky / která tě živí / tak samozřejmě já mám povinnost ji informovat prostě o tom jesi chodíš nebo nechodíš // <i>(opět tváře, imitace cizí řeči)</i> no ale já sem dospělá / já si bud psát omluvenky / to je snad jedno jesi chodím nebo nechodím /	pokračování	reprezentativa	reprodukce rozhovoru, zprostředkování výměny názorů					
A	10	X	teďka už sem říkala / kurva já vám tady furt kryju záda / kryju vám prostě prdel / a ty tady po mě budeš jako tak / to je úplně tak <i>(ukazuje nad hlavu)</i> //	pokračování	expresivita	zklamání, zoufalství					
6	A	11	X	serou mě strašně tí smradi	závěr	reprezentativa, expresiva	emocionální shrnující sdělení	Je to s nimi opravdu těžké. (6)	závěr	reprezentativa	shrnující sdělení, povzdech

13)

Stručný popis komunikační události:

mladý pár, P (23), X (28), P sedí u stolu u počítače a hovoří o svém mobilním telefonu

Tematické bloky: * – témata vázají se na činnosti v KS (výdrž přítelovy baterky), A – výdrž dívčiny baterky

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 23

Žena, vysokoškolské vzdělání, studentka filologie

Původ: Hodonín (studium Opava, Olomouc)

Délka nahrávky: 00:00:35

R	TB	OPJ	Mluví	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	*	1	P	<i>(méně slyšitelně)</i> co to bylo ů	navázání kontaktu	direktiva	dotaz				
2	*	2	X	baterka	reakce na R1	reprezentativa	odpověď				
3	*	3	P	ahá / to sem ještě nikdy u tebe neslyšela // většinou to nezavoloala a hned to chciplu ne ů //	pokračování	reprezentativa	překvapení, sdělení a ujištění	Ten zvuk vůbec neznám, Petruv telefon se obvykle vybijie ihned bez předchozího upozornění.	pokračování	reprezentativa	překvapení a sdělení
4	A	4	P	ty jo / mně vydrží tak dlouho baterka / to ani není možné // panebože / mně by zajímalo / co tam mám za baterku / v životě mně tak dlouho baterky nevydržely /	pokračování	expresiva, reprezentativa	údiv/překvapení, pochvala baterky	Mám v mém telefonu zvláštní baterku, je až neskutečné, jak dlouho mi vydrží. Je fakt neuvěřitelné, jak je ta baterka dobrá, zajímalo by mě, jaká v tom je.	pokračování	reprezentativa	překvapení, pochvala baterky
	A	5	P	zlato / já to dobijím jednou za dva týdny / FAKT // to je NEskutečné úplně / no já fakt čumim /	pokračování	expresiva, reprezentativa	oslovení, sdělení, údiv	Telefon nabijím jedenkrát za dva až tři týdny.	pokračování	reprezentativa	sdělení
	A	6	P	ale teď sem třeba s mamkou volala tříčtvrté hodiny	pokračování	reprezentativa	sdělení	A to i přes to, že jsem včera s mamkou telefonovala půl hodiny.	pokračování	reprezentativa	sdělení

14)

Stručný popis komunikační události:

Dvě spolužačky prezenčního studia u oběda v restauraci v Olomouci – X – 27, P – 23.

Tematické bloky: A – Silvestr doma, B – cesta do Florencie, C – cesta za kamarádkou

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 27

Žena, vysokoškolské vzdělání, studentka filologie, korektorka

Původ: Vsetín (studium Olomouc)

Délka nahrávky: 00:00:48

R	TB	OPJ	Mluví	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	P	a co teda plánujete jiného na Silvestra ů	navázání kontaktu	direktiva	otázka				
2	A	2	X					Ještě nevím, co budu dělat na Silvestra.	úvod	reprezentativa	sdělení
	A	3	X	nic // budu doma //	reakce na R1	reprezentativa	odpověď	Nejspíš budu doma	pokračování	reprezentativa	sdělení o možných plánech
	A	4	X					a budu si číst.	pokračování	reprezentativa	sdělení o možných plánech
3	B	5	X	ale uvažovala sem že bych se zastavila do Florencie za kmotrou // ale nemám na cestu //	pokračování	reprezentativa	sdělení o možných plánech	Chtěla bych jet za kmotrou do Florencie, ale zatím nemám peníze na cestu.	pokračování	reprezentativa	přání
	B	6	X	a ještě jsem neměla čas jí volat // nějak ve výsledku//	pokračování	reprezentativa	sdělení				
	C	7	X	a ještě musím za kámošku do Dolní Poustevny // oni	pokračování	komisiva,	závazek – cesta za	Nebo pojedu za kamarádkou do Dolní Poustevny. Čekají	pokračování	reprezentativa	sdělení

16)

Stručný popis komunikační události:

Čtyři spolužáci, podvečer, před posledním seminářem, tři sedí na lavičce, X (19) hovoří a jediná stojí.

Tematické bloky: A – judo obecně, B – pásky, C – zápasy, D – chessboxing

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 19

Žena, středoškolské vzdělání, studentka filologie

Původ: Zlín (studium Olomouc)

Délka nahrávky: 00:01:06

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	P	ty děláš džudo ↑	iniciační replika	direktiva	otázka				
	A	2	X					Mojí zálibou je judo. (1)	úvod	reprezentativa	sdělení
2	A	3	X	nó už né moc // protože / se za to stydím (<i>smích</i>) /	reakce na R1	reprezentativa	odpověď	Celkem se za to stydím, (3)	pokračování	reprezentativa	vyjádření pocitů
3	A	4	Y	já vím jako / že černej je ten jako mástr / a že bílej je jako třeba //	pokračování	reprezentativa	prokázání znalosti				
4	B	5	X	do ČERNého mně chybí ještě žlutý / hnědý // což samozřejmě neudělám jako (<i>s posměškem</i>) /	pokračování	reprezentativa	vysvětlování	No, mám zelený pásek. (2) do černého mi chybí ještě modrý a hnědý. Ale ty nikdy mít nebudu. (4)	pokračování	reprezentativa	sdělení, lístivý povzdech
	C	6	X	tam už se to jako / tam jako ty zkoušky / to není problém / ale tam je to podmíněné vyhrát určité zápasy / když je nevyhraješ / tak si ten pásek nemůžeš udělat / že jo /	pokračování	reprezentativa	vysvětlování podmíněk	O zkoušky nejde. K určitému pásku musíš mít určitý počet zápasů.	pokračování	reprezentativa	vysvětlování podmíněk
	C	7	X	a když nejedíš na závody / tak nevyhráváš zápasy //	pokračování	reprezentativa	vysvětlování podmíněk	Ale určitý počet zápasů budeš mít když chodíš na zápasy. A když nechodíš na zápasy, nevyhráváš zápasy.	pokračování	reprezentativa	vysvětlování podmíněk
3	D	7	X	ted' sem četla článek / menovala se to / bylo to o chessboxing / a menovalo se to / á bylo jedno kolo šach a jedno kolo boxu / a hned zase jedno kolo šach a jedno kolo boxu / a takhle se to / já nevím / kolik jich tam bylo / ale bylo to velice zajímavé //	pokračování	reprezentativa	sdělení o článku, hodnocení	Četla jsem článek, který se jmenoval chessboxing. Vždycky bylo jedno kolo šachi a jedno box. Jedno kolo šachi a jedno boxu.	pokračování	reprezentativa	sdělení o článku
	D	8	X	no já sem na to hleděla / přišlo mi tady tyto dva sporty spojit hodně zajímavé //	pokračování	expresiva, reprezentativa	překvapení, hodnocení				
	D	9	X	prostě přinesou ti do ringu šachový stolec / zahraješ partii a pak jdeš zase boxovat	závěr	reprezentativa	opakování, shrnutí				

17)

Stručný popis komunikační události:

Čtyři spolužáci, podvečer, před posledním seminářem, předchozí rozhovor se týkal juda – systému postupů, Y (22) navazuje na předchozí mluvčí X (19), sedí na lavičce se dvěma spolužáky, X jediná stojí.

Tematické bloky: A – hodnocení v šachách, B – mluvčí a šachy, C – triatlony

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 22

Žena, vysokoškolské vzdělání, studentka české a anglické filologie

Původ: Čechy (studium Olomouc)

Délka nahrávky: 00:00:34

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	X	to je jak dycky v šachách / když neodehraješ určitý počet zápasů / tak ti nemůže stoupnout hodnocení /	navazování na repliku v předchozím textu o judu	reprezentativa	přirovnání, vysvětlení				
	A	2	X	to Elo / takový to jejich hodnocení	pokračování	reprezentativa	upřesnění	V šachách je výkonostní hodnocení, tzv. ELO.	úvod	reprezentativa	vysvětlení
	A	3	X	a když nehraješ s těma / co co mají tady to hodnocení / tak se se ti ta výhra nepočítá / když vyhraješ s někým kdo to hodnocení má / tak se ti to počítá /	pokračování	reprezentativa	vysvětlení	Když hraješ a chceš získat body, musíš hrát za určitých podmínek s člověkem, co má ELO, aby se Ti Tvoje skóre hýbalo. Pokud ten člověk ELO nemá, tak je ti to k ničemu.	pokračování	reprezentativa	vysvětlení
	A	4	X	samořejmě posereš to to u těch / co to maj / tak je to šílený / no //	vsuvka, odbočení od tem. linie	expresiva	vysvětlující komentář	Samořejmě vždycky hraješ líp s člověkem, který ELO nemá, že jo.	vsuvka, odbočení od tem. linie	reprezentativa	vysvětlující komentář
2	A	5	X	šachy už taky nehraju deset let	pokračování	reprezentativa	přiznání	Já už to ale deset let nehraju .	pokračování	reprezentativa	přiznání
	C	6	X	to je ale zvláštní třeba jako sou ty triatlony šílený / to jako může bejt tak jako / sto kilometrů na kole si ujeděš / pak si	závěr	reprezentativa	hodnocení, vtip	Může být sranda hrát šachy a do toho střídat něco jako triatlon: 100 km si dáš na kole, pak uběhneš maraton a pak	závěr	reprezentativa	hodnocení, vtip

				zaběhneš maraton / pak usneš u šachů (smích)				usneš u šachů.			
--	--	--	--	--	--	--	--	----------------	--	--	--

18)

Stručný popis komunikační události:

Tři dívky, spolubydlící si přivedla kamarádku, ta dvěma ostatním dívkám X (25), A (22), P (23), sedí na postelích a povídají si.

Tematické bloky: A – téma diplomové práce, obecně, B – exekutorské zástavní právo, C – vyučující

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 25

Žena, středoškolské vzdělání, studentka práv

Původ: Olomouc

Délka nahrávky: 00:01:07

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	X					Chci si vybrat vlastní téma diplomky, tak jsem byla za jednou doktorkou od nás, jestli bych mohla psát něco ohledně exekucí. Řekla mi, že to moje téma je moc široké, tak mi navrhla dvě svoje, které bych mohla psát a že mi teda tu diplomku povede. A ať ještě popemýšlím, že když mě ještě něco napadne, ať jí napíšu a že mi dá vědět, co a jak. Tak jsem jí napsala včera, že mě ještě jedno napadlo, co si o tom myslí a že jinak bych si vybrala jedno z těch jejích, konkrétně to jedno z nich. Napadlo mě, aby mi pak to téma někdo nevyfoukl, tak jsem se jí ještě ptala, jestli by si mě nemohla poznamenat, že jsem to chtěla já, že mám strach, abych ho pak měla.	úvod	reprezentativa	sdělení
	A	2	X	proč vymyslím vlastní téma když ho vypíše mezi ostatní ↑	úvod	reprezentativa	sdělení, výčitka vyučující	Napsala mi, že toto téma bude letos vypisovat ona mezi své témata a že si musím podat žádost tak i tak a musí být náležitě odůvodněná. Tak mě naštvla, nevím proč vymyslím vlastní téma, když mi ho pak vypíše.	pokračování	reprezentativa	sdělení, výčitka vyučující
2	A	3	P	no / a ty cos chtěla dělat ↑	reakce na předchozí repliku	expresiva	hodnocení, vyjádření souhlasu, podpory				
3	B	4	X	exekutorské zástavní právo // nó //	pokračování	reprezentativa	sdělení tématu práce	Exekutorské zástavní právo.	pokračování, parcelace	reprezentativa	sdělení tématu práce
4	B	5	P	co to obnáší ↑	udržování kontaktu	direktiva	otázka				
5	B	6	X	nó / tak co CO já vím ↑ / já nevím eště (smích) /	reakce na předchozí repliku	reprezentativa	neurčitá odpověď	Co to obnáší zatím moc nevím,	pokračování	reprezentativa	sdělení o nevědomosti
6	B	7	P	jakože nějaký přímo nějaký @	udržování kontaktu	direktiva	otázka, snaha napovědět, výzva				
7	B	8	X	tak né / tak že tó že oni než tě tó tak oni tě vlastně tam je egzekuce nemovitostí než tě tam pustí tak je řídí to zástavní právo / že v případě že by se to prodávalo / tak vlastně to jako / by že nezaplátí ten dluh tak to prodá teda / egzekutor že jo / že jo ↑ / to je zástavní právo //	reakce na předchozí repliku	reprezentativa	nejisté vysvětlování	ale je to když se nařídí exekuce prodejem nemovitostí, že ten exekutor, když není pohledávka uhrazená tu nemovitost prodá a je to tak ne? S tím zástavním právem, já už nevím.	pokračování	reprezentativa	nejisté vysvětlování
	C	9	X	no ona mi právě říkala že / VYřáďte se na HMOtě / naučíte se zástavní právo ke STÁTnicím / jako vyložené a nic	pokračování	reprezentativa	reprodukce cizího sdělení	Říkala mi, že je to dobré, že se vyřádím na hmotě na zástavní právu i na těch exekucích.	závěr	reprezentativa	reprodukce cizího sdělení
8	A	10	Y	sem zvědavá / na čem budu řídit já tý jo	pokračování	direktiva	zvědavost, otázka				
9	C	11	X	(uchichnutí) já věřím že skončím někde u Šřlové	reakce na předchozí repliku	reprezentativa	konstatování				
10	A	12	Y	já věřím tomu / že skončím někde v PRdeli	reakce na předchozí repliku	expresiva	zoufalství, naštvání				
11	C	13	X	protože Hamuláková třeba / Verča ji měla na tu kritiku že	reakce na předchozí repliku	reprezentativa	vysvětlování				
12	C	14	Y	ehmm	udržování kontaktu	expresiva	vyjádření pozornosti				

19)

Stručný popis komunikační události:

Osobnostní struktura mluvčího

Dvě známé sdílejí jednu buňku na kolejičkách – X (22), která je v koupelně a líčí se, P (23) je v pokoji.

Tematické bloky: A – karaoke, B – ladies night

Věk: 22

Žena, středoškolské vzdělání, studentka aplikované angličtiny pro ekonomickou praxi

Původ: Praha (studium Olomouc)

Délka nahrávky: 00:00:41

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	P	jaké bylo to karaoke ↑	navázání kontaktu	direktiva	otázka				
		2						V pondělí bylo v klubu 15 minut karaoke.	úvod	reprezentativa	sdělení
	A	3	X	dobrá / docela sranda / ale je škoda / že tam bylo tolik známých lidí / jinak bych se bála / ale párty to byla dobrá / no //	reakce na R1	expresiva	hodnocení	Fajn akce s výbornou atmosférou.	pokračování	reprezentativa	hodnocení
2	A	5	X	asi tak po půl hodině stejně nezpíval jeden člověk ale celá patnáctka (smích P) /	pokračování	reprezentativa	sdělení	Později nezpíval jen jednotlivci, ale celý klub.	pokračování	reprezentativa	sdělení
	A	6	Y	ale fakt supr //	pokračování	expresiva	hodnocení				
	B	7	X	měla si přijít včera / to byla zas lejdýznaj / takže samí ženský všude	pokračování	direktiva, reprezentativa	opožděné pozvání / výtky	Včera se pro změnu konala Ladies Night → všude samé baby. ☺	pokračování	reprezentativa	sdělení
3	B	8	P	tý jo	reakce na R6	expresiva	údiv				
	B	9	X	ani jeden chlap //	pokračování	reprezentativa	zdůraznění nepřítomnosti mužů				
4	B	10	X	Umíš si PŘEDstavit že přijdeš do klubu a tam sou všude samí ženský / kam se podíváš ↑ (úsměv) //	pokračování	direktiva	otázka – řečnická – spíše sdělení				
	B	11	X	masakr (smích)	závěr	expresiva	hodnocení				

20)

Stručný popis komunikační události:

Dvě kamarádky vedou rozhovor v restauraci při kávě – X (25) vypráví zážitky z hor kamarádce P (23), sedí u stolu proti sobě.

Tematické bloky: A – zážitky z hor, B – Daliborova přítelkyně

Osobnostní struktura mluvího

Věk: 25

Žena, vysokoškolské vzdělání, studentka filologie

Původ: Opava (studium Opava, Olomouc)

Délka nahrávky: 00:01:24

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	P	no a teď mně vykládej o těch Orlických horech / horách	navazování kontaktu	direktiva	výzva				
	A	2	X	supéčér /	reakce na R1	expresiva	hodnocení	Ten víkend byl skvělý.	úvod	reprezentativa	hodnotící sdělení
	A	3	X	to byló / to bylo pokračování výběrných Alp i když se nás tam sešlo míň // nakonec nás bylo šest s tím že vlastně Silva nejela ale zas bylo to výborné //	pokračování	reprezentativa	sdělení, hodnocení	Sešlo se nás pár děcek z Alp, nakonec nás bylo jen šest. Ale bylo skvělé.	pokračování	reprezentativa	sdělení, hodnocení
2				ííííí // jako já sem / já sem Dalimu gratulovala že konečně dospěl // protože tá holčina / teda už ženská / je myslim o rok mladší než Dalibor / což je naprosto rozdílný když on si hledal sedmnáctky a míň // nebo prostě když jako ve své době chodil i (nesrozumitelné) // á ona je takový / ona je šíleně aktivní člověk / jó / to je úplně tak jako úplně / úplně úplně toálně prostě // ona říká / sem hrála jako ligu ve volejbalu ááá na bruslích jezdí a takové i dost ší šilenosti / vyvádí jak v sedmnácti //	vybočení z tematické linie	reprezentativa	sdělení, hodnocení kamarádovy nové dívky	Jó, Dali si našel holku a jako (gesto super). Jsem mu gratulovala, že konečně dospěl, protože ta holka je jen o rok mladší než on. On si dřív hledal tak sedmnáct a míň. Ale ona je opravdu dobrá, hrála ligu ve volejbalu, jezdí na bruslích a vůbec je hodně akční.	vybočení z tematické linie	reprezentativa	sdělení, hodnocení nové kamarádovy dívky
	A	5	Y	takže byla jako Dalibor a And'ou jó / a ještě potom další tři děcka jako / co co byli v těch alpách / to bylo super /	pokračování původního vyprávění	reprezentativa	sdělení, hodnocení	Takže tam byl Dali s Andy, Luďa, Tomáš, Verča a já.	pokračování původního vyprávění	reprezentativa	sdělení
3	A	6	X	sme chlastali / pálení čarodějnic / to se začalo chlastat/ jéééj (smích) //	pokračování	reprezentativa, expresiva	sdělení, hodnocení	Ten první večer bylo pálení čarodějnic a začalo se pít.	pokračování	reprezentativa	sdělení
	A	7	X	druhý den sme byli venku / jenom tak někde kolem přehrady sme šli a kecalo se / jako takový rozkošný dýchánek to byl	závěr	reprezentativa	sdělení, hodnocení	Druhý den jsme šli kolem nějaké přehrady a kecalo se prostě bylo vážně skvělé.	pokračování	reprezentativa	sdělení, hodnocení

21)

Stručný popis komunikační události:

Osobnostní struktura mluvího

Čtyři spolužačky před zkouškou v kavárně, X (33) sedí v čele stolu a je velmi nervózní ze zkoušky, ostatní si z ní dělají legraci.
Tematické bloky: A – třepání nohou, A1 – třepání nohy u mluvčí, A2 – třepání nohy u mluvčí v rodině, A3 – příčiny třepání nohou, B – upovídánost

Věk: 33
 Žena, středoškolské vzdělání, dálkové studium angličtiny, učitelka angličtiny
 Původ: Opava (studium Opava)
 Délka nahrávky: 00:01:06

R	TB	OPJ	Mluví	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	X	děcká / dělá vám taky takto furt noha ↑ / jak ste nervózní ↑ /	oslovení, navození kontaktu	direktivní	otázka, potřeba ztotožnění	Když jsem nervní, tak se mi třepe noha sama od sebe. (1)	úvod	reprezentativa	sdělení
2	A	2	P	ne	reakce na předchozí repliku	reprezentativa	odpověď				
3	A	3	X	nedělá vám to nikomu ↑ hej tak to je hrózně /	reakce na předchozí repliku	expresiva	údiv, hodnocení				
4	A	4	X	ja mám / ja mám / ted' je otázka v jestli to máš @ jako bezděčně jakobý / že si to neuvědomíš nebo šak já ji můžu zastavit /	pokračování	reprezentativa	námítka, obhajoba				
	A	5	Y	dívej / já jí řeknu stůj a ona prostě (<i>noha se zastaví, všichni smích</i>) /	pokračování	direktiva	výzva				
6	A	6	X	horší by bylo kdybys jí řekla stůj a ta noha by furt jela (<i>smích všichni</i>)	reakce na předchozí repliku	reprezentativa	uklidňování				
7	A	7	X	no počkej ale / ty já třeba normálně se sedím a ted'ka rychle potřebuju něco udělat / a ted' říkám tak ježiš toho mám hodně / a ted'ka mně ta noha normálně jede //	reakce na předchozí repliku	direktiva	naléhání, sdělení, jehož funkce upoutat pozornost				
	A	8	X	to je nějaký psychický ten / (<i>smích</i>)	pokračování	reprezentativa	námítka				
	A	9	X	ale moje ségra to měla taky vždycky / jako my máme taky / a mamka mi ju vždycky tak /	pokračování	reprezentativa	obhajoba	Ségra to má taky. (3) Mamka mi nohu zastaví, abych nebyla nervní. (2)	pokračování	reprezentativa	sdělení
	A	10	X	nevím proč to jako tak ale že to hodně lidí tak jako má ↑	pokračování	reprezentativa	obhajoba, posílení argumentu, potřeba ujištění				
8	A	11	Y	třepe nohou prostě / já brzo začnu též / z tebe (<i>uchichnutí</i>)	reakce na předchozí repliku	expresiva	výčitka, vtip				
9	A	12	X	tak mí / né /	reakce na předchozí repliku	expresiva	argument				
10	A	13	X	víš co to je já si myslím že je to nedostatek všš jak chceš něco hrózně rychle tak ti to tak povz tak ty to tak snažíš povzbuzovat //	pokračování	reprezentativa	argument				
11	B	14	X	(<i>smích dvou spolužaček</i>) co se smějete zas ↑	přerušování tematické linie, reakce na ostatní komunikanty	direktiva	zvědavost, výčitka				
12	B	15	Y	já bych řekla že nejnom noha je zastavitelná (<i>smích</i>)	závěr	reprezentativa	ironické sdělení reagující na upovídánost X				
	A	16	X					Jsem nevyspaná, rozklepaná, nervní. (4)	závěr	reprezentativa	popis svého stavu

22)

Stručný popis komunikační události:

Dvě spolužačky distančního studia angličtiny o přestávce mezi výukou v počítačové učebně. Obě dívky stojí v uličce mezi počítači, Opava, X (24), P (23).

Tematické bloky: A – zaměstnání, B – nabídka práce, C – nedostatek nabídek, D – příprava na zkoušky

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 24
 Žena, VOŠ podnikatelského zaměření, studentka dálkového studia angličtiny, nezaměstnaná
 Původ: Praha (studium Opava)
 Délka nahrávky: 00:00:47

R	TB	OPJ	Mluví	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	P	a Lucko / co ty nového ↑ to / už ueríš vlastně ↑ / jestli už ueríš jaks říkala ↑	oslovení, iniciační replika	direktiva	otázka				
2	A	2	X	ještě neučím /	reakce na předchozí repliku	reprezentativa	odpověď				

A	3	X					Hledala jsem práci jako lektorka v jazykové škole nebo tutor.	úvod	reprezentativa	sdělení
B	4	X	dostala sem nějakou nabídku doučovat nějakou středoškolačku k maturitě / ale / je to dojíždění z Prahy / a voni za to dostávají agentura dvě sta sedmnáct korun a dávaj sto třicet / co což by nebylo špatný / ale mně se to nevyplatí / jezdit tam // jednou tejdně na dvě hodiny / á / to se mi nevyplatí / takže nevím no/ jinak zatím jinou práci nemám // a to hledám různý / a to se mi vůbec nikdo neozve /	pokračování	reprezentativa	sdělení, vysvětlení	Ozvala se mi jedna agentura ohledně doučování angličtiny studentky 4. ročníku střední školy. Byla bych nucena dojíždět za Prahu, což se finančně nevyplatí, agentura platí 130 Kč/90 min. hodina s frekvencí max. 2 hodin týdně .	pokračování	reprezentativa	sdělení, vysvětlení
B	5	Y								
B	6	X	není práce teďka není / hlavně pro absolventy není	pokračování	reprezentativa	zdůvodnění				
C	7	P	takže / takže teď si doma a pěkně se učíš ↑ (<i>úsměv</i>)	udržování kontaktu	direktiva	ironicky, vtip				
C	8	X	nó / neučím (<i>smích</i>) / já se učím vždycky před zkouškou / nebo vždycky dva dny před zkouškou	reakce na R6	reprezentativa	námítka				
A + B	9	X					Celkem jsem oslovila cca 10 jazykových škol a agentur, nabídky práce jsem dostala z toho celkem dvě, ovšem ve druhém případě nedošlo ani na pohovor. Tot' k mému shánění práce jako učitelka angličtiny. Výsledek je takový, že znovu začínám hledat manažerské práce.	závěr	reprezentativa	shrnující sdělení

23)

Stručný popis komunikační události:

Tři spolupracovníci v kanceláři a P (23), která sedí opodál u počítače. X (27) se vrátil z nákupu součástek a vypráví, Y (28) ho k vyprávění podněcuje, Z (27) nezasahuje, stejně tak P.

Tematické bloky: A – práce na elektromobilu (Kaipan), B – dohody o pracovní činnosti

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 27

Muž, vysokoškolské vzdělání, doktorand elektroniky

Původ: Krkonoše (studium Ostrava)

Délka nahrávky: 00:01:04

R	TB	OPJ	Mluví	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	Y	a jak to vypadá s tím Kaipanem ↑ / co nového ↑ / povídej	iniciální replika, navázání kontaktu	direktiva	výzva				
2	A	2	X	já nevím / já sem teď přišel / ale David že dneska	reakce na R1	reprezentativa	sdělení (neúplné)				
3	A	3	Y	jaká je situace ↑	udržování kontaktu	direktiva	otázka				
	A	4	X	mluvil s Chlebišem / @f / ve středu nevím / jestli tady byl / jo / tos tady byl /	reakce na R3	reprezentativa	odpověď - uvědomění si				
	A	5		to přišel ten Minařík / že ho chcou přestěhovat / no: / tak nakonec se nikdo neozval / ani v pátek / ani dneska // že tam musí nainstalovat nějaký ten modul / gene nějaký ten nabíječ nebo co tak já ani nevím už /	pokračování	reprezentativa	sdělení	Nic nového nevím, minulý týden, jak tu byl Minařík, říkal, že chtějí odvést kajpana. Ve středu se neozval, v pátek taky ne a dnes jsou prý někde pryč. Chtějí tam nainstalovat nějaký generátor nebo co.	úvod	reprezentativa	sdělení
4	B	6	X	/ no a Chlebiš to: / Chlebiš dneska povídal / že to: / že to máme / že jako smlouvy už mít nebudeme / že to nám zaplatili dopředu jakdyby / že do konce roku teda se toho musí co nejvíc stihnout / to sou informace / keré sou / nejčerstvější // a jako jinak nějaké podrobnosti nemám /	pokračování	reprezentativa, komisiva	nepřímá řeč jiné osoby, sdělení o povinnostech	Jinak smlouvy prodlužovat do konce roku nebudeme, že prý ním to platili dopředu. Chlebiš dneska řekl, že je třeba toho udělat co nejvíc do konce roku.	pokračování	reprezentativa, komisiva	nepřímá řeč jiné osoby, sdělení o povinnostech
	A	7	X	David ladí příčka / já zítra chcu udělat tu desku konečně / pak budu pokračovat budičema a všechny ty desky osadím /	pokračování	reprezentativa	sdělení o budoucích plánech	Takže David dělá na PI-regulátorech a já dělám na výkonové desce.	závěr	reprezentativa	závěrečné shrnutí činnosti
	A	8	X	a pak jestli se to dá na sešroubování do Kaipa @ do Izotry / jak Chlebiš povídal /	pokračování	reprezentativa	sdělení				
	A	9	X	nebo to bude bastlit tady / (<i>tišěji</i>) ale tak to už se pak uvidí	pokračování	reprezentativa	sdělení o možnosti				

24)

Stručný popis komunikační události:

Rozhovor matky s dcerou (večer v kuchyni) – matka X (47) vypráví své dceři P (23) o situaci v zaměstnání, obě sedí u stolu.

Tematické bloky: A – manažerský kurz, B – pilno v práci

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 47

Žena, středoškolské vzdělání, team leader v továrně

Původ: Hodonín (zaměstnání Brno)

Délka nahrávky: 00:01:57

R	TB	OPJ	Mluví	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická

1	A	1	P	nó / ještěs mě to nedovydělala co ta nová ženská v práci / že ta co byla na manažerku / co dělá ten ten	iniciační replika	direktiva	výzva				
2	A	2	X	ně však oni jim tam udělali taky takové kolečko / jak má Martina // to je nově / to je teď od prvního / od prvního devátý / nebo od prvního osmý vlastně / ti co nastúpili / tak tak si musí projít týden / týden v provozu /	reakce na R1	reprezentativa	sdělení	Manažerský trénink teď nově od srpna zahrnuje praktickou část, ve které si mladí manažeři projdou všemi pracemi ve výrobě, na měřicí technice i ve skladu.	úvod	reprezentativa	sdělení
	A	3	X	a říkala že začínal ten kolega její / a že ten / teho strčili všeset kompresory / že / že to vůbec nemá co s metero / meterologií / jako s měřením nic společného / že se tam akorát nadřel jak hovado a strčili ho / strčili ho prostě / týden / týden byl na lince / jako měřil toto a // a tak když / když ten šéf viděl / ten její ně / že prostě co / kam ho dali / nó /	pokračování	reprezentativa, expresiva	sdělení				
	A	4	X	tak že jí aspoň zařídil at' at' šla / at' ide k nám / že je to přece jenom blízko tomu / tym měřidlům a tomu / protože my když měříme // tak se tak si ukážem jak se tam měří a co se tam měří / že bude mět představu a to / a že si projde jako aj na lince á //	pokračování	reprezentativa	sdělení	Já jsem dostala přidělenou novou slečnu, která měla štěstí, že šla k nám, protože na měřících alespoň vidí něco, co je společného s meterologií.	pokračování	reprezentativa	sdělení
2	B	5	X	je teda fakt že do / do desíti hodin enom stála vedle mě a teďka já prázdný košík / rozumíš / teď se vyptávala / nebo chtěla se bavit a to // tak sem nestihala // potom když / když to / já říkám esi si to nechce jako aspoň zkusit ně / říká / eště ně / (<i>smích</i>) / že za chvíli / a potom teda šla nó / na tom jednom měřáku měřila nó / tak to bylo rychlé / sme to dohnali / ještě sme nadělali košík navíc	závěr	reprezentativa	reprodukce rozhovoru	Nestihala jsem a ta slečna se pořád několik hodin jen dívala, tak jsem se jí ptala, jestli si to nechce zkusit, aby mi trochu pomohla a ona odpověděla, že ještě ne . Naštěstí se pak přidala a skluz jsem dohnali.	závěr	reprezentativa	reprodukce rozhovoru

25)

Stručný popis komunikační události:

Dva spolubydlíci, kolem půlnoci v kuchyni, X (22) stojí u kuchyňské linky a připravuje si jídlo, P sedí u stolu a dělá si výpisky z knihy (23).

Tematické bloky: A – spánek, B – spolubydlíci

Osobnostní struktura mluvčího

Věk: 22

Žena, středoškolské vzdělání, studentka práv

Původ: Hodonín (studium Olomouc)

Délka nahrávky: 00:00:41

R	TB	OPJ	Mluvčí	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	X	hej / šak to sem ti neřikala / jak si tehdy jela na tu zkoušku / já sem se zbudila á / viděla sem že tam ještě svítíš ↑ / (<i>P se zatváří udiveně</i>)	úvod	direktiva	otázka				
2	A	2	X	to to bylo před tím čtvrtkem / víš jak já sem měla taky druhý den tu @ / to odvolání psat / ale prostě už sem šla spat asi v jedenáct / protože už sem si říkala prostě na to kašlu / stanu ráno / budu se to učit ráno / no / protože už mi to nelezlo do hlavy /	pokračování	reprezentativa	sdělení, odůvodnění	Minulý týden ze středy na čtvrtek jsem se učila na svoji čtvrtéční zkoušku. Jelikož jsem už byla unavená, tak jsem se rozhodla, že si půjdu už v jedenáct hodin, ráno si přivstanu a budu se učit až ráno.	úvod	reprezentativa	sdělení, odůvodnění
	A	3	X					V poslední době mi více vyhovuje noční učení, ale ten den jsem opravdu nebyla schopná vstřebávat do pozdních hodin nové informace. Nejsem zvyklá chodit spát tak brzy, proto mi chvíli trvalo, než jsem usnula. Když se tak ale stalo, spala jsem velmi tvrdě.	pokračování	reprezentativa	sdělení
	A + B	4	X	a já sem prostě šla spat a pak sem se jako zbudila / tak jako nad rámem a já říkám já sem prostě se podívala a viděla sem že SVÍTÍŠ / ně / (<i>náhle dramaticky, paroduje svůj hlas</i>) hej já sem ZASpala / ježišmarjá já sem zaspala /	pokračování	reprezentativa, expresiva	sdělení, reprodukce panikaření	V okamžiku, kdy jsem se náhle probudila do tmavého pokoje a ještě ke všemu viděla, že moje spolubydlíci ve vedlejším pokoji svítí, opravdu jsem se vylekala, že jsem zaspala a nestihnu si projít učivo na zkoušku.	pokračování	reprezentativa	sdělení
	A	5	X	teda a teď' sem se podívala a bylo půl PÁTÉ (<i>smích</i>)	pokračování	reprezentativa	sdělení o zjištění času	Rychle jsem začala hledat mobil, abych si zkontrolovala, kolik je vlastně hodin. Naštěstí jsem zjistila, že je teprve půl páté.	pokračování	reprezentativa	sdělení o zjištění času, hodnocení
3	A	6	X				Měla jsem vstávat až v šest, takže jsem se uklidnila a snažila se opět ponořit do spánku.	pokračování	reprezentativa	sdělení	
3	B	7	X	/ říkám co ↑ / ona si dělá srandu / dyť ona se ještě učí ne ↑ / (<i>smích</i>) já říkám / to je hrozně	závěr	expresiva	překvapení, hodnocení	Už se tak ale stalo, podívala jsem se nad tím, že se chudinka spolubydlíci ještě učí na svou zkoušku.	pokračování	reprezentativa	sdělení o údivu, lítost
	B	8	X				Trochu jsem se zastýděla, že já si užívám postele a ona bere svou blízkost se povinností tak zodpovědně. Tuto výčitku	závěr	reprezentativa	sebereflexe, sdělení	

však utlumil pocit, že můžu ještě půl hodiny spát.

26)

Stručný popis komunikační události:

Dva spolubydlící z vedlejšího pokoje na vysokoškolských kolejích, X (19) stojí uprostřed pokoje, P (23) sedí u stolu.

Tematické bloky: A – hledání bydlení, B – potřeba soukromí, C – schopnost ústupku, D – úplatky

Osobnostní struktura mluvího

Věk: 19

Žena, středoškolské vzdělání, studentka práv

Původ: Čechy (studium Olomouc)

Délka nahrávky: 00:01:43

R	TB	OPJ	Mluví	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
	A	1	X					Za dva týdny končím a na koleje do této buňky se zřejmě nevrátím. „Kolejbába“ mi řekla, že by to bylo moc administrativní práce, aby drželi každému „právnickovi“ místo. Já už s tím tak nějak počítám a začínám se koukat po privátech.	úvod	reprezentativa	sdělení, smíření, sdělení záměru
1	A	2	X	že jako hledají nějakou spolubydlící / jó / třeba jako do štyřky že jo že do štyř dohlédávají jednu /	úvod	reprezentativa	sdělení	Mám kamarádku od nás z prváku, která by šla se mnou.	pokračování	reprezentativa	sdělení
	A	3	X					Jsem ochotná dát 3300 Kč za samostatný pokoj.	pokračování	reprezentativa	sdělení
	B	4	X	jenomže já si říkám abych si jako / já potřebuju klid // nám v prváku navalili takovýdlehlo učení a já sem prostě takověj jako knihomol / ktorej se na to fakt jako chce koukat / a hlavně já se ani nevyspím //	pokračování	reprezentativa	sdělení, zdůvodnění	Jsem spíše takový knihomol a chci se vyspat. (6)	pokračování	reprezentativa	zdůvodnění předchozího sdělení
	B	5	X	holky sou miliónový všechno ale voni se do půl čtvrtý do rána tam něco dělaj na počítači a já pak stávám takovádle (<i>gesto velké hlavy</i>) / prostě jako já jim to nezazlívám / ale prostě já mám jinej režim / jo / no / a nemůžu si na to zvyknout / a právě teď chci chodit spát / já nevím / v půl dvanáctý / jó / tak jako nějak ideálně / nepudu v devět že jo se slepicema /	pokračování	reprezentativa, expresiva	argumentace, expresivní přirovnání	Holky jsou tady fajn akorát se zde nevyspím, protože do půl 3 do rána tu studujou. Nezaslívám jim to, ale mám jiný harmonogram a není to na mne. (5)	pokračování	reprezentativa	sdělení, zdůvodnění
	B	6	X	no jo ale si říkám / že na privatě můžu skončit úplně stejně / že si sice pronajmu pokoj s kámoškou / ale ve zbejvajících dvouh pokojích budou nějaký pařmení duc duc duc duc že jo // to prostě nechci / no / tak nevím jak to mám nějak zařadit /	pokračování	reprezentativa, expresiva	obavy, zklamání z vlastní nemožnosti ovlivnění situace	Ale obávám se, že to může dopadnout stejně jako tady. (4)	pokračování	reprezentativa	obavy
2	C	7	X	sem si říkala že bych byla i ochotná na NEředín / jako dojíždět těch patnáct minut / to / tím emhádečkem / to je stejně / ja sem si dala sedm přihlášek na školu a na šech / na všech školách bych dojížděla přes město emhádečkem / nikde bych neměla koleje takhle pět minut u huby / ti říkám tak jako to mi vyjde úplně stejně / i kdybych se dostala jinam / stejně bych musela tím emhádečkem se tam jako to sem tam /	pokračování	reprezentativa	sdělení o ochotě dojíždět, zdůvodnění	Uvažuju i o Neředíně, kde je více dvouúžkových pokojů. Tam je to fajn, že jsou jen 2 dvouúžkové pokoje na koupelnu a záchod což je rozdíl než tady v osmi. Obětovala bych tomu i dojíždění MHD. Cesta trvá 15 min. A dávala jsem si 7 přihlášek na VŠ a nikde bych neměla koleje u fakulty. Všude bych musela dojíždět sem a tam přes město. (7)	pokračování	reprezentativa	sdělení o ochotě dojíždět, zdůvodnění
	A	8	X	takže i na ten NEředín jako já už tam taky není volnej dvouúžák /	pokračování	reprezentativa	lítostivé konstatování				
	D	9	X	no mám všechno vobšajcovaný / všude sem už rozdala čokolády / u kolejbáb (<i>smích</i>) / a od listopadu si mám telefonovat /	pokračování	reprezentativa	pochlubení se, sdělení o úplatcích	Už jsem rozdala čokoládky všem „kolejbábám“ a od listopadu si mám volat. (9)	pokračování	reprezentativa	pochlubení se, sdělení o úplatcích
	A	10	X	no / tak sem zvědavá / jesi seženem aspoň to na tom NEředíně ten dvouúžák /	pokračování	reprezentativa	vyjádření nejistoty budoucnosti	Tak jsem zvědavá, kde budu. (8)	pokračování	reprezentativa	vyjádření nejistoty budoucnosti
	A + B	11	X	ono hlavně je fajn že na tom Neředíně je jenom dvouúžák a dvouúžák / což je štyři na koupelnu / štyři na záchod / je to takový jakože buňka je fajn / vš jako tady je přece jenom nás osum že jo // je to takový	závěr	reprezentativa	hodnocení, vysvětlení				

27)

Stručný popis komunikační události:

Dvě dlouholeté kamarádky po dlouhé době v restauraci V Olomouci, X (26) listuje jídelníčkem a vzpomíná na události měsíc staré, P (23) se vyptává.

Tematické bloky: A – výlet v Praze, B – navazování kontaktu s potenciálními zaměstnavateli, C – Alenka (kamarádka)

Osobnostní struktura mluvího

Věk: 26

Žena, vysokoškolské vzdělání (v době nahrávání studentka ekonomie), nyní manažerka lidských zdrojů v obchodním domě

Původ: Hodonín (studium Ostrava)

Délka nahrávky: 00:01:03

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	P	no a teď vykládej přeháněj jak bylo to @ v Praze	iniciační replika	direktiva	výzva				
2	A	2	X	v Praze ↑ ☺	reakce na R1	direktiva	vyjádření údivu				
3	A	3	P	no ↑ / na tom Karír dejz	reakce na R2	direktiva	upřesnění výzva				
4	A	4	X	vidíš // dyť mně to ani jako nějak nezůstalo v hlavě no / dobrý to bylo no ↑ // pohodá / tak trochu mě to dojebalo // (uchichnutí)	reakce na R3	reprezentativa	vyjádření vzpomínky, hodnocení	Nemůžu si vzpomenout... Nic zvláštního se nestalo... Setkali jsme se s pár firmama , ale akorát mě to dojebalo .	úvod	reprezentativa	sdělení
	B	5	X	jako to setkání s téma firmama / to asi docela nemožný se dostat do některých těch firem / ale co jsme čekali / no /	pokračování	reprezentativa	zdůvodnění, povzdech	poněvadž to je beznadějně.	pokračování	reprezentativa	zdůvodnění, povzdech
	B	6	X					Přijímají pouze 1 – 2 trainee ročně. Tudiž nejsou velké šance.	pokračování	reprezentativa	zdůvodnění
	A	7	X	ale dobrý to bylo / super výlet / jakože tak / paráda / ale nic extrémního se nestalo / viš ↑ / takže to tak jako	pokračování	reprezentativa, direktiva	hodnocení, sdělení, předání slova (výzva)	Každopádně to byl skvělý výlet.	pokračování	reprezentativa	hodnocení
5	C	8	P	a Alenku si viděla↑ ☺	iniciační replika	direktiva	otázka				
6	C	9	X	ne / neviděla sem se s ní / není čas vždycky když tam sem teda /	reakce na předchozí repliku	reprezentativa	odpověď se zdůvodněním				
	A	10	X	tak jako nás tam bylo hrozně moc / nás tam bylo pětadvacet z marketingu a jiných oborů / takže sme se tam jako po skupinkách střídali se tak jako /	pokračování v původní tematické linii	reprezentativa	upřesňující sdělení				
	A	11	X	pak sme byli jako pařit na (nesrozumitelný název klubu) tak do jedny / ani jsem nepila nebo to / pak sme šli ráno hned jako do toho na to Karír /	závěr	reprezentativa	sdělení	Večer jsme šli jen lehce zapařit do klubu, ale nepila jsem a v jednu jsme šli spát. Druhý den ráno jsme opět vstávali na Career days.	závěr	reprezentativa	sdělení

28)

Stručný popis komunikační události:

Dvě dívky čekající na seminář, sedí na lavičce vedle sebe, běžná konverzace – vyplnění času, X (21), P (23).

Tematické bloky: A – plány na Silvestra, B – alternativní Silvestr

Osobnostní struktura mluvěho

Věk: 21

Žena, středoškolské vzdělání, studentka editorství

Původ: Přerov (studium Olomouc)

Délka nahrávky: 00:01:14

R	TB	OPJ	Mluvě	Mluvená verze	Komunikační funkce			Psaná verze	Komunikační funkce		
					KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická		KF konstrukční	KF ilokuční	KF strategická
1	A	1	P	a co plánuješ na Silvestra hezkého ↑	iniciační replika	direktiva	otázka				
2	A	2	X	já plánuju maximálně týden dopředu / takže na Silvestra ještě nevím //	reakce na R1	reprezentativa	sdělení	Můj silvestr bývá spontánní.	úvod	reprezentativa	sdělení
	A	3	X	ale nevím / to je fakt / měla bych už něco mět vymyšlený / že ↑ / na Silvestra // ty už něco máš ↑	pokračování, iniciační replika	reprezentativa, direktiva	uznání, otázka				
	A	4	X					Vzhledem k tomu, že patřím do několika spolků (volejbal + hasič) vždy si jen na poslední chvíli vyberu, s kterým budu trávit svůj čas.	pokračování	reprezentativa	zdůvodnění
3	A	5	P	hmm / budem asi s přítelem sami	reakce na R3	reprezentativa	sdělení, plně informativní odpověď				
4	B	6	X	jo ↑ / to zme / no / no (smích) jednou byli u jeho tatky a on dělá takový akce / takový / on je takový jako akční / že vždycky pořádá akce pro celou vesnici jejich / a jako / on pořádá / jakó vždycky nějaký / já nevím / nějaký tábory pro děcká a ták / takový jako / nebo kurzy přežití / takový aktivní věci / tak nás jednou pozval na Silvestra /	reakce na R5	reprezentativa	asociativní sdělení	Jeden rok jsme se s přítelem rozhodli, že vyzkoušíme aktivní silvestr s otcem mého přítele, který jakožto bývalý voják, je velmi aktivní, pořádá různé kurzy přežití a seznamovací kurzy.			
	B	7	X	to byla / jako mně osobně se to jako nelíbilo / protože sem tam nikoho neznala / protože mě došlo / že Silvestra chcu slavit buď se známýma / ale rozhodně ne s cizíma lidma / kteří jsou starší než já / tak /	pokračování	reprezentativa	hodnocení, zjištění	Naplánoval hezký silvestr, ale až když člověk stojí mezi cizími lidmi a nemá si s nimi, co říct, protože jsou starší a všem vyká, zjistí, že tento svátek už pro vždy bude slavit jen s blízkými přáteli a s přítelem.	pokračování	reprezentativa	hodnotící sdělení, odosobňující vysvětlení (viz člověk)
5	B	8	X					Ptž toto je svátek, kdy se má člověk bavit a ne odtahit někomu vykat a chovat se slušně, aby se neznemožnil před teoretickým tchánem.	pokračování	reprezentativa	zdůvodnění
	B	9	X	tak sme nakonec se vypařili a byli sme taky sami / nó // ale to byl asi nejhůřší Silvestr / @ ale jako / každěj to má jinak	závěr	reprezentativa	sdělení o rozhodnutí,				

Tematická výstavba spontánních mluvených komunikátů

Petra Martinková

21. svazek Edice Qfwfq

Výkonný redaktor: Agnes Hausknotzová

Odpovědná redaktorka VUP: Jana Kreiselová

Jazyková redakce: Martina Víchová

Sazba: Jana Hajdová

Obálka: Martina Šviráková

Vydala a vytiskla Univerzita Palackého v Olomouci

Křížkovského 8, 771 47 Olomouc

www.upol.cz/vup

e-mail: vup@upol.cz

Olomouc, 2014

1. vydání, 150 stran

č.z. 2014/933

Publikace je neprodejná